

**МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ДЕРЖАВНИЙ ВИЩИЙ НАВЧАЛЬНИЙ ЗАКЛАД
«КИЇВСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ ЕКОНОМІЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
ІМЕНІ ВАДИМА ГЕТЬМАНА»**

Кваліфікаційна наукова
праця на правах рукопису

СОЛОПЕНКО ВАЛЕНТИНА ВАСИЛІВНА

УДК 347.73:[336.5:796/799](043.5)

**ДИСЕРТАЦІЯ
ПРАВОВЕ РЕГУЛЮВАННЯ ВИДАТКІВ НА ФІЗИЧНУ КУЛЬТУРУ ТА
СПОРТ**

12.00.07 – адміністративне право і процес;
фінансове право; інформаційне право
Юридичні науки

Подається на здобуття наукового ступеня **кандидата юридичних наук**

Дисертація містить результати власних досліджень. Використання ідей,
результатів і текстів інших авторів мають посилання на відповідне джерело

_____ В. В. Солопенко

Науковий керівник – Солдатенко Оксана Володимирівна, доктор юридичних
наук, професор

Київ – 2019

АНОТАЦІЯ

Солопенко В. В. Правове регулювання видатків на фізичну культуру та спорт. – Кваліфікаційна наукова праця на правах рукопису.

Дисертація на здобуття наукового ступеня кандидата юридичних наук за спеціальністю 12.00.07 – «Адміністративне право і процес; фінансове право; інформаційне право». – Державний вищий навчальний заклад «Київський національний економічний університет імені Вадима Гетьмана», Київ, 2019.

У дисертації здійснено комплексне та системне дослідження правового регулювання видатків на фізичну культуру та спорт. Обґрунтовано актуальність теми дисертації; визначено зв'язок роботи з науковими програмами, планами, темами; охарактеризовано мету, завдання, об'єкт, предмет і методи дослідження; розкрито наукову новизну та практичне значення одержаних результатів; наведено відомості про їх апробацію і впровадження, а також щодо кількості публікацій.

Автором розкрито сутність видатків бюджету як механізму витрачання коштів з державного та місцевих бюджетів. Акцентовано увагу на існуючих проблемах класифікації видатків бюджету. Зазначено, що бюджетна класифікація є зручною для економічного аналізу, але частково обтяжує облік видатків бюджету, а також розгляд і контроль за виконанням бюджету. Визначено, що ознаки, які використовують державні органи управління при розробленні класифікації, базуються не тільки на вимогах щодо організації бюджетного процесу, а й на теоретичних розробках, які розкривають глибинну сутність видатків бюджету.

Здійснено періодизацію становлення та розвитку правового регулювання видатків на фізичну культуру та спорт, починаючи з часів здобуття Україною незалежності.

Визначено, що головним джерелом фінансування бюджетних видатків у європейських країнах є кошти центрального та місцевих бюджетів, який

наповнюється за рахунок змішаного фінансування державного та приватного сектору із застосуванням прямих та непрямих методів.

Стверджується, що правові основи формування бюджету та бюджетних видатків на розвиток сфери фізичної культури та спорту країн Європейського Союзу здійснюється за допомогою установчих документів, договорів про вступ нових держав-членів, фінансових регламентів та принципів формування бюджету.

Проведений аналіз структури видатків за джерелами фінансування в Україні засвідчив, що спортивні заходи та навчально-тренувальна робота фінансуються переважно з місцевих бюджетів, у зв'язку з реформою децентралізації влади та фондів підприємств, установ та організацій. Обсяги фінансування сфери фізичної культури та спорту залежать від підпорядкування фізкультурно-спортивних установ, соціальної та економічної політики держави, бюджетного процесу та стану закладів фізичної культури і спорту та спортивних споруд. Не менш важливу роль у фінансуванні видатків на фізичну культуру та спорт відіграє нормативне забезпечення, оскільки чіткі правові норми сприяють ефективному розподілу видатків та оптимізації витрат.

Розкрито порядок, особливості та види видатків на розвиток фізичної культури та спорту. На підставі дослідження особливостей фінансування видатків на фізичну культуру та спорт та з метою впорядкування фінансування дитячо-юнацьких спортивних шкіл, які знаходяться у комунальній формі власності за рахунок коштів місцевих бюджетів рекомендовано місцевим органам виконавчої влади та органам місцевого самоврядування в установленому порядку вжити заходів щодо підпорядкування таких закладів до відомств органів місцевого самоврядування та місцевих державних адміністрацій. Такі зміни дозволять спрямовувати кошти державного фонду регіонального розвитку на розбудову та відновлення спортивних об'єктів та спортивної інфраструктури окремих територіальних громад чи адміністративно-територіальних одиниць. Крім

того, субвенції з державного бюджету спрямувати місцевим бюджетам на здійснення заходів, які забезпечать соціально-економічний розвиток окремих адміністративно-територіальних одиниць, а також забезпечать підтримку діяльності та розвитку спортивно-оздоровчих таборів.

Визначено, що власними джерелами фінансування видатків на розвиток фізичної культури та спорту є: отриманні доходи від підприємницької діяльності закладів фізичної культури та спорту, позабюджетні фонди, спонсорство, меценатство, проведення ігрового бізнесу чи реалізації лотерей. В Україні бюджетні можливості фізкультурних та спортивних осередків об'єктивно обмежені, тому спортивні організації повинні функціонувати на основі самофінансування або використовувати допомогу спонсорів чи меценатів.

Визначено, що на обсяг позабюджетного фінансування впливають такі фактори, як: а) поінформованість суб'єктів господарювання про можливість та престиж спонсорства в сфері фізичної культури та спорту; б) безпосередня участь спонсорів у діяльності спортивних організацій; в) проведення тренінгів для потенційних спонсорів щодо корисності фізичної культури та спорту.

Доведено, що фінансування видатків залежить від підпорядкування фізкультурно-спортивних установ, оскільки фінансування може здійснюватися як з державного, так і з місцевих бюджетів. Порядок фінансування фізичної культури та спорту здійснюється на певних принципах: плановий характер; цільовий характер; обґрунтованість та доцільність використання бюджетних коштів.

Зазначено, що джерелами позабюджетного фінансування сфери фізичної культури та спорту є: фінансова підтримка підприємств, установ та організацій, об'єднань громадян, окремих осіб; підтримка фінансово-господарської діяльності закладів фізичної культури і спорту; користування правами інтелектуальної власності закладами фізичної культури і спорту, організаторами фізкультурно-оздоровчих та спортивних заходів; проведення

державної спортивної лотереї; інвестиційної діяльності у сфері фізичної культури і спорту; меценатство.

Аргументовано, що фінансування підготовки спортсменів з інвалідністю здійснюється шляхом планування, використання і розподілу державних, місцевих фінансових ресурсів, а також шляхом позабюджетного фінансування (спонсорські, меценатські та інші фінансові надходження).

Визначено, що фінансування спорту спортсменів з інвалідністю – це залучення фінансових асигнувань з державного та місцевого бюджетів та інших джерел на розвиток сфери спорту спортсменів з інвалідністю, осіб з інвалідністю з метою забезпечення організації, підготовки та участі національних збірних команд в Паралімпійських та Дефлімпійських іграх, підтримки осіб з інвалідністю, які займаються спортом, здійснення спортивного виховання молодого покоління з інвалідністю, популяризації підтримки осіб з інвалідністю.

Доведено, що процес фінансування підготовки спортсменів з інвалідністю складається з декількох стадій: I – планування фінансування підготовки спортсменів з інвалідністю; II – фінансування підготовки спортсменів з інвалідністю до їх участі у спортивних змаганнях; III – фінансування участі спортсменів з інвалідністю у спортивних змаганнях; IV – фінансування відрядження спортсменів з інвалідністю на спортивні заходи.

Наукова новизна отриманих результатів полягає в тому, що за своїм характером і змістом дисертація є одним із перших в Україні дослідженням правового регулювання видатків у сфері фізичної культури та спорту, у якому обґрунтовані теоретичні висновки, розроблені пропозиції й рекомендації, що містять елементи наукової новизни й мають теоретичне та практичне застосування у науці адміністративного та фінансового права.

Практичне значення одержаних результатів полягає в тому, що викладені в дисертації висновки та пропозиції впроваджені та використовуються у:

– правотворчій діяльності – при розробленні пропозицій щодо удосконалення чинних нормативно-правових актів і розробленні проектів законодавчих та підзаконних правових актів, що сприятиме вдосконаленню правового регулювання видатків на фізичну культуру та спорт (довідка про впровадження Міністерства соціальної політики України від 27 вересня 2018 р. №18720/0/2-18/29);

– науково-дослідній роботі – для розвитку наукових досліджень адміністративного та фінансового права (довідка про впровадження навчально-наукового інституту “Юридичний інститут Державного вищого навчального закладу “Київський національний економічний університет імені Вадима Гетьмана” від 28 грудня 2018 р. №06/34-401);

– навчальному процесі – при організації занять та підготовці навчально-методичних матеріалів із навчальних дисциплін “Фінансове право”, “Фінансовий процес” та “Правове регулювання фінансової діяльності держави та бюджетних установ” (довідка про впровадження Державного вищого навчального закладу “Київський національний економічний університет імені Вадима Гетьмана” від 28 серпня 2018 р. №06/34-401).

Ключові слова: бюджет, видатки, паралімпійський спорт, правове регулювання, спорт, фізична культура і спорт, фінансування.

СПИСОК ОПУБЛІКОВАНИХ ПРАЦЬ ЗА ТЕМОЮ ДИСЕРТАЦІЇ

Статті у наукових фахових виданнях України, включених до міжнародних наукометричних баз даних (IndexCopernicus):

1. Солопенко В. В. Особливості правового регулювання видатків на паралімпійський спорт. *Прикарпатський юридичний вісник*. 2017. Вип. 6(21). С. 75–78.

2. Солопенко В. В. Основні засади правового забезпечення позабюджетного фінансування фізичної культури та спорту в Україні.

Науковий вісник публічного та приватного права. 2018. Вип. 1 Т. 21. С. 74–78.

3. Солопенко В. В. Наукові та законодавчі аспекти правового регулювання видатків на фізичну культуру та спорт в Україні. *Науковий вісник Ужгородського національного університету*. Серія «Право». 2018. Вип. 48 Т. 2. С. 7–10.

4. Солопенко В. В. Порядок фінансування фізичної культури та спорту в Україні. *Держава та регіони*. 2018. Вип. 2 (60). С. 46–51.

5. Солопенко В. В. Видатки на розвиток фізичної культури та спорту з державного та місцевих бюджетів: правові аспекти. *Актуальні проблеми вітчизняної юриспруденції*. 2018. Вип. 3. С. 146–150.

Статті у зарубіжних наукових виданнях (Грузія):

6. Солдатенко О. В., Солопенко В. В. Расходы в бюджетном праве Украины. *Международный научный журнал «ПРОГРЕСС»*. 2017. №5–6. С. 39–44 (персональний внесок автора становить 60 %).

Тези наукових доповідей:

7. Солопенко В. В. Правові основи фінансування фізичної культури та спорту в Україні. *Проблеми теорії фінансового права в сучасний період: матеріали III Всеукраїнського науково-практичного круглого столу*, м. Київ, 4 грудня 2015 р. Запоріжжя: КПУ, 2015. С. 87–88.

8. Солопенко В. В. Видатки на фізичну культуру та спорт: поняття, особливості. *Теоретичний аналіз та наукові дослідження юридичної науки у XXI столітті: Матеріали всеукраїнської науково-практичної конференції*, м. Запоріжжя, 29-30 квітня 2016 р. Запоріжжя: Класичний приватний університет, 2016. С. 112–113.

9. Солдатенко О. В., Солопенко В. В. Розсуд у бюджетному праві. *Вороновські читання (Фінансове право: сучасний стан та перспективи)*: матеріали міжнар. наук.-практ. конф, м. Київ, 5 жовтня 2016 р. Київ: Асоціація фінансового права України, 2016. С. 226–229.

10. Солопенко В. В. Правове регулювання видатків на розвиток фізичної культури та спорту в Україні. *Проблеми теорії фінансового права в сучасний період*: матеріали IV Всеукраїнського науково-практичного круглого столу, м. Київ, 28 листопада 2016 р. Запоріжжя : КПУ, 2017. С. 87–88.

11. Солопенко В. В. Еволюція поняття «видатки бюджету» в науці та законодавстві України. *Традиції та новації юридичної науки: минуле, сучасність, майбутнє*: матеріали Міжнародної науково-практичної конференції, м. Одеса, 19 травня 2017 р. Одеса: Видавничий дім «Гельветика», 2017. С. 128–130.

SUMMARY

Solopenko V.V. Legal regulation of expenditures on physical culture and sports. - Qualifying scientific work on the rights of manuscript.

Thesis for the degree of Candidate of Juridical Sciences with major in 12.00.07 – "Administrative Law and Process; Finance Law; Information Law." – State Higher Educational Institution "Kyiv National Economic University named after Vadym Hetman", Kyiv, 2019.

The thesis presents a comprehensive and systematic study of the legal regulation of expenditures on physical culture and sports. The relevance of the thesis topic has been substantiated; the relation to the academic programs, plans, themes has been determined; the purpose, objectives, object, subject and methods have been characterized; the scientific novelty and practical significance of the results have been disclosed; data on their testing and implementation, as well as number of publications have been specified.

The author reveals the essence of budget expenditures as a mechanism for spending from state and local budgets. The existing problems of classification of expenditures have been emphasized. It is noted that the budget classification is convenient for the economic analysis, but burdens the budget cost accounting and control of the budget performance. It has been determined that the characteristics that the state governments use in developing the classification, are based not only on the requirements for the organization of the budget process, but also on theoretical developments that reveal the deep nature of the budget.

The periods of formation and development of legal regulation of expenditures on physical culture and sports since the independence of Ukraine has been executed.

It has been determined that the main source of budget expenditures funding in the European countries is central and local budgets, and its provision is performed on the principle of a mixed public-private financing using direct and indirect methods.

It is alleged that the foundations of legal principles of the formation of public expenditures on the development of the sphere of physical culture and sport of the countries of the European Union are contained in the memorandum, but the classification of expenditures, determination of their size and order of distribution are governed by such acts of secondary EU legislation as long-term financial programs, annual budgets and financial regulations.

The analysis of the structure of expenditures by source of funding in Ukraine has proved that sports activities and educational and training work are financed by local budgets and funds of enterprises and organizations. Funding sector volumes depend on the socio-economic situation of the state, public policies for its development, budgeting process and the state of individual administrative units' development. The regulatory support plays no less important role in the financing of expenditures on physical culture and sport as clear legal rules contribute to effective cost-sharing and cost optimization.

The procedure, features and types of expenditures on development of physical culture and sports have been exposed. Based on study of characteristics of finance of expenditures on physical culture and sports, it was recommended to local executive authorities and local self-government bodies to take steps in due course on subordination of youth sports schools of utility ownership to structural subdivisions of local state administrations and local governments that implement the government policy in the field of physical culture and sports, in order to streamline funding for these institutions at the expense of funds of local budgets; directing restoring in the established order the sports infrastructure of the funds of the State Fund of Regional Development and grants from the state budget to local budgets for activities on social and economic development of certain areas; providing support to the activities of sports camps for rehabilitation and recreation of children involved in sports.

It has been determined that the personal sources of funding of the expenditures on development of the physical culture and sport are: income from realization of sports equipment; realization of sports and instructional materials;

money from paid services provision; the competition and revenue from broadcasting of sports events; deduction of membership fees (for sports associations); receipt of cash and commodity-money lotteries etc.

It has been proved that the funding of the physical culture and sports in Ukraine by the state as a residual principle encourages the sports federations to define the priority sports. Particularly acute problem concerns financing costs for taking part in physical and sporting activities for people with disabilities.

It has been determined that the organization of the event of physical culture and sports is funded at the expense of funds or incomes of state, local budgets, trade unions, voluntary sports associations, charitable contributions and donations.

It is noted that the extra-budgetary sources of funding of physical education and sport are: financial support of companies, institutions and organizations, public associations, individuals; support of financial and business institutions of physical culture and sports; the use of intellectual property rights of institutions of physical culture and sports, organizers of physical, recreational and sporting events; the state sports lottery; investment in the sphere of physical culture and sports; patronage.

It has been argued that funding for training of athletes with disabilities is done by planning, use and distribution of state, local and financial resources and through extrabudgetary funding (sponsorship, patronage and other financial income).

It has been determined that the financing of athletes with disability - is attracting financial allocations from state and local budgets and other sources to develop the field of sports of athletes with disabilities, persons with disabilities to ensure the organization, preparation and participation of national teams in the Paralympics and Deaflympics, support of persons with disabilities who play sports, performance of sports education of the young generation with disabilities, the promotion of support for people with disabilities.

The process of funding of training of athletes with disabilities consists of several stages: I - funding planning of athletes with disabilities training; II -

funding of athletes with disabilities training for their participation in sports; III – funding of the participation of athletes with disabilities in sports; IV – funding of travel for athletes with disabilities for participation in sports activities.

The scientific novelty of the results is that the nature and content of the thesis is one of the first in Ukraine to study the legal regulation of expenditures in the sphere of physical culture and sport, in which the theoretical conclusions have been grounded, proposals and recommendations have been developed, which contain elements of scientific novelty and have theoretical and practical application in administrative and financial law.

The practical significance of the results is that the thesis conclusions and proposals have been introduced and used in:

– law-making activity – in the development of proposals for improving existing regulations and drafting of legislative and regulatory acts that will improve the regulation of expenditures on physical culture and sport (Certificate on the implementation of the Ministry of Social Policy of Ukraine No.18720 / 0 / 2-18 / 29 of September 27, 2018);

– research work – for the development of scientific research of administrative and financial law (Certificate of implementation of the research institute "Law Institute of the State Higher Educational Institution" Kyiv National Economic University named after Vadym Hetman" No.06 / 34-401 of December 28, 2018);

– education process – in organization of studies and preparation of training materials in the training courses "Financial Law", "Financial Process" and "Legal Regulation of Financial Activity of the State and Budget Institutions" (Certificate of implementation of the State Higher Educational Institution "Kyiv National Economic University named after Vadym Hetman" No.06 / 34-401 of August 28, 2018).

Keywords: budget, expenditures, Paralympic sport, legal regulation, sports, physical culture and sport, funding.

LIST OF PUBLISHED WORKS ON THE TOPIC OF THE THESIS

Articles in scientific professional editions of Ukraine included in the international scientometric databases (IndexCopernicus):

1. Solopenko V.V. Features of legal regulation of expenditures for Paralympic sport. *Carpathian Law Gazette*, 2017, Ed. 6 (21), pp. 75-78.
2. Solopenko V.V. Fundamentals of legal support of extrabudgetary funding of physical culture and sports in Ukraine. *Scientific Bulletin of public and private law*, 2018, V. 21, Ed. 1, pp. 74-78.
3. Solopenko V.V. Scientific and legal aspects of legal regulation of expenditures on physical culture and sports in Ukraine. *Scientific Bulletin of the Uzhgorod National University. Series "Law"*, 2018, V. 2, Ed. 48, pp. 7-10.
4. Solopenko V.V. Procedure of funding of physical culture and sports in Ukraine. *State and regions*, 2018, Ed.2 (60), pp. 46-51.
5. Solopenko V.V. Expenditures for development of physical culture and sport from state and local budgets: legal aspects. *Current problems of national law*, 2018, Ed.3, pp. 146-150.

Articles in international scientific editions (Georgia):

6. Soldatenko O.V., Solopenko V.V. Expenditures in budgetary law of Ukraine. "PROGRESS" International Scientific Journal, 2017, No.5-6. pp. 39-44 (author's personal contribution is 60%).

Arguments of scientific reports:

7. Solopenko V.V. Legal basis of funding of physical culture and sports in Ukraine. *Problems of financial law theory in modern times: Materials of the III*

All-Ukrainian scientific-practical round table, Kyiv, December 4, 2015, Zaporizhzhia: CPU, 2015. pp. 87-88.

8. Solopenko V.V. Expenditures on physical culture and sports: concept, features. *Theoretical analysis and scientific research of legal science in the twentieth century*: Proceedings of the All-Ukrainian scientific conference, Zaporizhzhia, April 29-30, 2016, Zaporizhzhia: Classical Private University, 2016, pp. 112-113.

9. Soldatenko O.V., Solopenko V.V. Discretion in the budget law. *Voronovski readings (financial law: current state and prospects)*: materials of Intern. scient. and pract. conf., Kyiv, October 5, 2016, Kyiv, Finance Law Association of Ukraine, 2016, pp. 226-229.

10. Solopenko V.V. Legal regulation of expenditures for development of physical culture and sports in Ukraine. *Problems of finance law theory in modern times*: materials of the IV All-Ukrainian scientific-practical round table, Kyiv, November 28, 2016, Zaporizhzhia: CPU, 2017, pp. 87-88.

11. Solopenko V.V. Evolution of the concept of "budget expenditures" in science and legislation of Ukraine. *Traditions and innovations of jurisprudence: Past, Present and Future*: materials of the International Scientific Conference, Odesa, May 19, 2017, Odesa: Publishing House "Helvetyka", 2017, pp. 128-130.

ЗМІСТ

ПЕРЕЛІК УМОВНИХ ПОЗНАЧЕНЬ	17
ВСТУП	18
РОЗДІЛ 1. ТЕОРЕТИЧНІ ТА ПРАВОВІ ЗАСАДИ РЕГУЛЮВАННЯ ВИДАТКІВ НА ФІЗИЧНУ КУЛЬТУРУ ТА СПОРТ .	27
1.1. Видатки в бюджетному праві України	27
1.2. Поняття та етапи розвитку правового регулювання видатків на фізичну культуру та спорт в Україні.....	46
1.3. Компаративний аналіз правового регулювання видатків на фізичну культуру та спорт	56
Висновки до розділу 1	69
РОЗДІЛ 2. ФІНАНСУВАННЯ ВИДАТКІВ НА ФІЗИЧНУ КУЛЬТУРУ ТА СПОРТ В УКРАЇНІ.....	71
2.1. Правова характеристика фінансування видатків на фізичну культуру та спорт	71
2.2. Порядок фінансування бюджетних видатків на фізичну культуру та спорт.....	97
2.3. Позабюджетні джерела фінансування видатків на фізичну культуру та спорт	120
Висновки до розділу 2	130
РОЗДІЛ 3. ПРАВОВЕ РЕГУЛЮВАННЯ ВИДАТКІВ НА ПАРАЛІМПІЙСЬКИЙ СПОРТ	132
3.1. Стан та перспективи розвитку правового регулювання видатків на паролімпійський спорт	132
3.2. Особливості фінансування видатків на підготовку спортсменів з інвалідністю в Україні	159
Висновки до розділу 3	176
ВИСНОВКИ	178

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ.....	183
ДОДАТКИ.....	203

ПЕРЕЛІК УМОВНИХ ПОЗНАЧЕНЬ

БФП – багаторічна фінансова програма;

ДФЄС – договір про функціонування Європейського Союзу;

ЄС – Європейський Союз;

МОК – Міжнародний олімпійський комітет;

НОКУ – Національний олімпійський комітет України;

НУО – неурядові організації.

ВСТУП

Актуальність теми дослідження. Статтею 49 Конституції України визначено, що держава дбає про розвиток фізичної культури і спорту. Важливим завданням державної політики в сфері фізичної культури та спорту є підвищення рівня мотивації свідомого ставлення населення до власного здоров'я, що забезпечується шляхом поширення інформаційної пропаганди, з метою сприяння популяризації концепції здорового способу життя серед різних категорій населення. Адже, чим вищий рівень зайнятості населення фізичною культурою та спортом, а особливо це стосується такої категорії населення як діти та молодь, тим менша вірогідність того, що:

- 1) мінімальна рухова активність вплине на стан здоров'я нації та майбутнього покоління;
- 2) особа буде піддаватися негативному впливу ззовні;
- 3) населення буде страждати проблемами зі здоров'ям через відсутність рухової активності;
- 4) мінімізується або зникне культура фізичного розвитку особи;
- 5) зменшиться загартованість організму до зовнішніх факторів;
- 6) знизиться представницький потенціал України на міжнародній арені серед спортсменів тощо.

Саме тому держава систематично виділяє кошти на фінансування фізичної культури та спорту.

Державною цільовою соціальною програмою розвитку фізичної культури і спорту на період до 2020 року визначено, що протягом 2017–2020 рр. розмір видатків на розвиток фізичної культури та спорту становить 25210505,4 тис. грн, у тому числі 8692054,9 тис. грн – за рахунок коштів Державного бюджету, 13651515,3 тис. грн – місцевих бюджетів, 2867035,3 тис. грн – інших джерел фінансування, не заборонених законом.

Однак, на сьогодні держава не може в повному обсязі забезпечити виконання поставлених завдань. Наявність нормативно-правової бази, якою урегульовано відносини в досліджуваній сфері має суттєві недоліки, а декларативність окремих положень щодо фінансування окремих видів діяльності фізичної культури та спорту не отримала належного визначення в

Державному бюджеті України на поточний рік. Відзначимо, що розмір видатків на розвиток досліджуваної сфери, порівняно з іншими напрямками міжбюджетних трансфертів, наприклад, здійснення переданих з державного бюджету видатків з утримання закладів освіти та охорони здоров'я (14 млн. 900 тис. грн), забезпечення якісної, сучасної та доступної загальної середньої освіти “Нова українська школа” (1 млн 215 тис. грн), реалізацію заходів, спрямованих на підвищення якості освіти (1 млн 500 тис. грн) є одним із найменш фінансово забезпечених.

Таким чином, незважаючи на наявність регламентованих законодавцем завдань, мети, цілей, напрямів державної політики у сфері фізичної культури та спорту, сьогодні виникає безліч проблем та протиріч у процесі їх реалізації. Це зумовлює необхідність у проведенні фінансово-правового дослідження природи видатків у бюджетному праві України, етапів розвитку правового регулювання видатків на фізичну культуру та спорт в Україні, компаративного аналізу правового регулювання видатків на фізичну культуру та спорт, з'ясування специфіки розподілу видатків на розвиток фізичної культури та спорту з державного та місцевих бюджетів, розкриття порядку фінансування видатків на фізичну культуру та спорт, визначення позабюджетних джерел фінансування фізичної культури та спорту, особливостей правового регулювання видатків на паролімпійський спорт, а також фінансування підготовки спортсменів з інвалідністю в Україні.

Теоретична основа дослідження. Теоретико-методологічне підґрунтя дисертаційного дослідження становлять напрацювання вчених-адміністративістів В. Б. Авер'янова, Є. В. Додіна, О. В. Кузьменко, Ю. О. Тихомирова та інших.

Питання видатків у фінансовому праві були предметом досліджень Є. А. Алісова, І. І. Бабіна, Д. О. Білінського, Л. К. Воронової, О. О. Головашевича, Е. С. Дмитренко, О. О. Дмитрик, М. П. Кучерявенка, О. А. Лукашова, А. О. Монаєнка, Т. С. Набоки, А. А. Нечай, Н. Ю. Пришви,

Є. М. Смичка, О. В. Солдатенко, К. О. Токаревої, М. В. Трубіної, А. М. Цветкова та інших.

Питанням фінансово-економічної діяльності у сфері розвитку фізичної культури і спорту в Україні займалися такі дослідники, як М. І. Воробйов, Ю. І. Довгенько, Л. Ю. Дудорова, Є. В. Імас, О. М. Кокун, Ю. П. Мічуда.

Наукові досягнення згаданих учених сприяли становленню теоретичної бази для оновленого розуміння поняття видатків на розвиток фізичної культури та спорту в Україні. Втім, наявність наукових праць, що торкаються окремих аспектів досліджуваної проблематики доводять її актуальність та масштабність. Водночас, у наявних наукових роботах питання видатків на фізичну культуру та спорт досліджено фрагментарно, з точки зору адміністративно-правової та фінансово-правової науки. Зазначене вище обумовило вибір теми дисертаційного дослідження та її актуальність.

Емпіричною базою дослідження стали статистичні дані Міністерства молоді і спорту України щодо діяльності закладів фізичної культури та спорту, участі паралімпійців у спортивних змаганнях національного та міжнародного рівня; результати анкетування 300 громадян стосовно необхідності розвитку фізичної культури та спорту в Україні.

Нормативно-правову основу дослідження склали Конституція України, Бюджетний кодекс України, інші чинні законодавчі та підзаконні нормативно-правові акти, проекти нормативних актів, що закріплюють порядок видатків на сферу фізичної культури та спорту, директиви та регламенти ЄС, міжнародні договори.

Зв'язок роботи з науковими програмами, планами, темами, грантами. Дисертацію виконано відповідно до Пріоритетних напрямів розвитку правової науки на 2016–2020 рр., затверджених постановою загальних зборів Національної академії правових наук України від 3 березня 2016 р.; Стратегії сталого розвитку “Україна–2020”, схваленої Указом Президента України від 12 січня 2015 р. № 5/2015; Національної стратегії сприяння розвитку громадянського суспільства в Україні на 2016–2020 роки,

схваленої Указом Президента України від 26 лютого 2016 р. № 68/2016; Державної цільової соціальної програми розвитку фізичної культури і спорту на період до 2020 року, затвердженої постановою Кабінету Міністрів України від 01 березня 2017 р. № 115, Основних наукових напрямів та найважливіших проблем фундаментальних досліджень у галузі природничих, технічних і гуманітарних наук на 2014–2018 рр., затверджених постановою президії Національної академії наук України від 20 грудня 2013 р. № 179 (п. 3.4.2.5); науково-дослідної теми навчально-наукового інституту “Юридичний інститут Державного вищого навчального закладу “Київський національний економічний університет імені Вадима Гетьмана” “Угода про асоціацію України з ЄС як основа розвитку її національного законодавства” (номер державної реєстрації 0115U003418). Тему дисертаційного дослідження затверджено на засіданні вченої ради юридичного факультету Державного вищого навчального закладу “Київський національний економічний університет імені Вадима Гетьмана” (протокол № 1 від 21 січня 2016 року).

Мета і завдання дослідження. Мета дисертаційного дослідження полягає в тому, щоб, на підставі теоретичного узагальнення наукових знань, аналізу законодавчих і нормативно-правових актів щодо видатків на фізичну культуру та спорт, розкрити їх особливості, сформулювати теоретичні висновки і пропозиції з удосконалення правового регулювання видатків на фізичну культуру та спорт.

Досягнення поставленої мети зумовило постановку та вирішення таких завдань:

- визначити місце видатків на фізичну культуру та спорт у бюджетному праві України;
- розкрити поняття та етапи розвитку правового регулювання видатків на фізичну культуру та спорт в Україні;
- здійснити компаративний аналіз правового регулювання видатків на фізичну культуру та спорт;

- визначити особливості видатків на розвиток фізичної культури та спорту з державного та місцевих бюджетів;
- розкрити порядок фінансування бюджетних видатків на фізичну культуру та спорт;
- виокремити фактори, що впливають на позабюджетні джерела фінансування видатків на фізичну культуру та спорт;
- визначити особливості правового регулювання видатків на паралімпійський спорт;
- з’ясувати специфіку фінансування видатків на підготовку спортсменів з інвалідністю в Україні;
- розробити пропозиції щодо удосконалення розподілу видатків на розвиток фізичної культури та спорту.

Об’єктом дослідження є суспільні відносини, які виникають при формуванні та використанні видатків на розвиток фізичної культури та спорту.

Предметом дослідження є правове регулювання видатків на фізичну культуру та спорт.

Методи дослідження. Методологічною основою дисертаційного дослідження стали філософські методи пізнання (діалектичний, герменевтичний), а також філософські закони (єдності історичного та логічного, конкретного й абстрактного, формального і змістовного, одиничного та загального, теоретичного та емпіричного). Крім того, використано методи формальної логіки (аналіз, синтез, абстрагування, ідеалізація, узагальнення, дедукція, індукція, аналогія, моделювання, гіпотеза), а також спеціальні методи правознавства (системно-структурний, формально-логічний, формально-догматичний, порівняльно-правовий).

Діалектичний метод надав змогу проаналізувати теоретичні та нормативні положення щодо порядку фінансування сфери фізичної культури та спорту, в тому числі і паралімпійського спорту (розділ 2, підрозділ 3.2). Застосування історичного методу дозволило з’ясувати поняття та етапи

розвитку правового регулювання видатків на фізичну культуру та спорт в Україні (підрозділ 1.2). За допомогою формально-логічного методу (індукції та дедукції), а також аналізу і синтезу конкретизовано положення щодо місця видатків у бюджетному праві України, особливостей правового регулювання видатків на паролімпійський спорт, порядку фінансування видатків на фізичну культуру та спорт (підрозділи 1.1, 2.2, 2.3). Метод узагальнення використано для дослідження видатків на розвиток фізичної культури та спорту з державного та місцевих бюджетів (підрозділ 2.1). Формально-догматичний метод застосований під час розроблення та уточнення змісту окремих понять, що характеризують видатки у сфері фізичної культури та спорту (підрозділи 1.1–1.2, 2.1–2.3, розділ 3). Порівняльно-правовий метод дав можливість здійснити компаративний аналіз правового регулювання видатків на фізичну культуру та спорт (підрозділ 1.3). За допомогою системно-структурного методу здійснено дослідження порядку фінансування видатків на фізичну культуру та спорт, аналіз позабюджетних джерел фінансування фізичної культури та спорту, а також особливостей правового регулювання видатків на паролімпійський спорт (підрозділи 2.2, 2.3, 3.1); структурно-логічний метод використано для розроблення пропозицій з удосконалення правового регулювання видатків у сфері фізичної культури та спорту (розділи 2, 3).

Наукова новизна отриманих результатів полягає в тому, що за своїм характером і змістом дисертація є одним із перших в Україні дослідженням правового регулювання видатків у сфері фізичної культури та спорту, у якому обґрунтовані теоретичні висновки, розроблені пропозиції й рекомендації, що містять елементи наукової новизни й мають теоретичне та практичне застосування у науці фінансового та адміністративного права, зокрема:

вперше:

– визначено поняття “видатки на фізичну культуру та спорт”, які займають провідне місце у бюджетному праві України та “фінансування спорту спортсменів з інвалідністю”;

– запропоновано правове регулювання видатків на розвиток паралімпійського спорту поділяти залежно від: 1) компетенції суб'єкта, який видав нормативно-правовий акт, що визначає вид та порядок реалізації видатків; 2) змісту правового регулювання видатків; 3) джерел фінансування видатків на розвиток паралімпійського спорту;

– класифіковано види фінансування спортсменів з інвалідністю залежно від: 1) суб'єкта; 2) джерела надходження; 3) напрямів фінансування; 4) професійного рівня спортсмена з інвалідністю;

– запропоновано внести зміни та доповнення до Закону України “Про підтримку олімпійського, паралімпійського руху та спорту вищих досягнень в Україні” через доповнення розділом “Особливості здійснення паралімпійського руху в Україні”, які дозволять урегулювати фінансово-правові відносини у сфері паралімпійського спорту.

удосконалено:

– періодизацію становлення та розвитку правового регулювання видатків на фізичну культуру та спорт, шляхом виокремлення чотирьох етапів розвитку правового регулювання видатків на фізичну культуру та спорт з початку незалежності України;

дістали подальшого розвитку:

– наукові підходи щодо необхідності запозичення зарубіжного досвіду у сфері фінансування видатків на фізичну культуру та спорт щодо впровадження в Україні публічно-приватного фінансування (на досвіді Франції, Великобританії, Німеччини);

– наукові підходи щодо поділу видів спорту на комерційні та некомерційні, що дозволить урегулювати некомерційні види спорту та забезпечить сприятливі умови для їх та розвитку.

Практичне значення одержаних результатів полягає у тому, що положення дисертаційного дослідження, висновки та пропозиції можуть бути використані у:

а) правотворчій діяльності – при розробленні пропозицій щодо удосконалення чинних нормативно-правових актів і проектів законодавчих та підзаконних правових актів, що сприятиме вдосконаленню правового регулювання видатків на фізичну культуру та спорт (довідка про впровадження Міністерства соціальної політики України від 27 вересня 2018 р. №18720/0/2-18/29);

б) науково-дослідній роботі – для розвитку наукових досліджень адміністративного та фінансового права (довідка про впровадження навчально-наукового інституту “Юридичний інститут Державного вищого навчального закладу “Київський національний економічний університет імені Вадима Гетьмана” від 28 грудня 2018 р. №06/34-412);

в) навчальному процесі – при організації занять та підготовці навчально-методичних матеріалів із навчальних дисциплін “Фінансове право”, “Фінансовий процес” та “Правове регулювання фінансової діяльності держави та бюджетних установ” (довідка про впровадження Державного вищого навчального закладу “Київський національний економічний університет імені Вадима Гетьмана” від 28 серпня 2018 р. №06/34-401).

Особистий внесок здобувача. Дисертація є самостійним науковим дослідженням. Наукові положення та висновки, які виносяться на захист, одержані автором самостійно.

Апробація результатів дисертації. Основні положення і теоретичні висновки, на яких базується дисертаційне дослідження, а також рекомендації щодо вдосконалення вітчизняного законодавства обговорювалися на міжкафедральному семінарі Державного вищого навчального закладу «Київський національний економічний університет імені Вадима Гетьмана» (5 березня 2019 р.) та апробовані на всеукраїнських і міжнародних конференціях і круглих столах: “Проблеми теорії фінансового права в сучасний період” (м. Київ, 4 грудня 2015 р.); “Теоретичний аналіз та наукові дослідження юридичної науки у ХХІ столітті” (м. Запоріжжя, 29–30 квітня 2016 р.); “Вороновські читання (Фінансове право: сучасний стан та

перспективи)” (м. Київ, 5 жовтня 2016 р.); “Проблеми теорії фінансового права в сучасний період” (м. Київ, 28 листопада 2016 р.); “Традиції та новації юридичної науки: минуле, сучасність, майбутнє” (м. Одеса, 19 травня 2017 р.).

Публікації. Основні результати дисертації, висновки та пропозиції знайшли відображення в 11-ти наукових працях, з яких 5 статей опубліковані у наукових фахових виданнях України, включених до міжнародних наукометричних баз даних, 1 стаття – у науковому виданні іноземної держави (Грузія), 5 тез наукових доповідей опубліковано у матеріалах всеукраїнських і міжнародних науково-практичних конференціях та круглих столах.

Обсяг і структура роботи. Структура дисертації обумовлена її метою і завданнями, а також логікою розкриття теми дослідження, викладення його результатів. Робота складається із вступу, трьох розділів, що включають вісім підрозділів, висновків (до кожного розділу та загалом дисертації), додатків та списку використаних джерел (168 найменувань на 20 сторінках). Повний обсяг дисертації становить 214 сторінок, із них основний обсяг тексту – 182 сторінки.

РОЗДІЛ 1. ТЕОРЕТИЧНІ ТА ПРАВОВІ ЗАСАДИ РЕГУЛЮВАННЯ ВИДАТКІВ НА ФІЗИЧНУ КУЛЬТУРУ ТА СПОРТ

1.1. Видатки в бюджетному праві України

Бюджетне право є головною складовою науки фінансового права, адже бюджет – центральна ланка фінансової системи держави. Предметом дослідження фінансового права є сфера державних фінансів, яка пов'язана з відносинами у сфері створення, розподілу та використання коштів бюджету.

Видатки посідають одне з центральних місць у бюджетному праві України, оскільки їх основним призначенням є фінансове забезпечення функціонування держави та органів місцевого самоврядування. Виконання будь-яких функцій держави чи органів місцевого самоврядування для забезпечення суспільних потреб вимагає забезпечення фінансовими ресурсами.

Видатки бюджету мають важливе значення для формування соціальної, фінансової, економічної, бюджетної політики держави. Термін “видатки бюджету” досліджували протягом історичного розвитку держави, адже тільки при історичному становленні можна досягти розуміння природи видатків бюджету.

К. О. Токарева дослідила, що “у правовій сфері бюджет розуміється як основний фінансовий план утворення, розподілу й використання централізованого грошового фонду держави або адміністративно-територіального утворення, затвердженого відповідним 23 представницьким органом” [1].

Великий тлумачний словник сучасної української мови визначає видатки як: 1) витрати, видання коштів, матеріалів тощо для чого-небудь, викликані чимось або необхідні для здійснення певної мети; 2) кошти, витрачені або необхідні для здійснення чого-небудь [2, с. 96;]. Варто

зазначити, що термін “видатки” використовується в декількох сферах, нас же цікавлять “публічні видатки”, “державні видатки”, “видатки бюджету”.

Досліджуючи поняття “видатки”, зазначимо, що А. А. Нечай, запропонувала їх визначення – це витрати публічних фондів грошових коштів, які виражають урегульовані правовими нормами соціально-економічні відносини публічного характеру, що складаються при розподілі та використанні публічних фондів коштів та забезпечують задоволення публічного інтересу, визнаного державою чи органами місцевого самоврядування [3, с. 164]. А. А. Нечай розглядає публічні видатки у чотирьох аспектах: юридичному, економічному, матеріальному та організаційному, зокрема в юридичному аспекті публічні видатки – це публічні відносини, які мають соціально-економічний характер та виникають при здійсненні видаткових операцій виключно на підставі правових норм [3, с. 165].

Є. А. Алісов визначає державні видатки як врегульовані нормами права суспільні відносини, пов’язані з планомірним використанням державних грошових ресурсів з метою матеріального забезпечення процесу розширеного відтворення, утримання соціальної сфери, забезпечення обороноздатності й державного управління [4].

Важливим вкладом у науку фінансового права є дослідження еволюції правового регулювання державних видатків. А. А. Нечай проведено комплексний аналіз еволюції видатків у державі, визначено етапи становлення системи публічних видатків та їх правового регулювання. До таких етапів А. А. Нечай відносить: 1) етап існування виключно “суспільних” потреб общини первісного ладу; 2) етап існування переважно приватних потреб та, відповідно, приватних видатків; 3) етап існування як публічних, так і приватних потреб та, відповідно, приватних і публічних видатків у державі [3, с. 107 – 108].

Кожен з цих етапів характеризується змінами, які відбувалися в процесі діяльності у державі та еволюцією грошових фондів у державі. Публічні

видатки протягом багатьох століть виокремлювалися з приватних видатків, залежно від розвитку в державах системи грошових відносин, яка регулюється правовими нормами. Поступово з публічних видатків держави виокремилися публічні видатки органів місцевого самоврядування. Якщо говорити про Україну, то у XVII – XIX столітті розвиток публічних видатків відбувався в контексті їх розвитку в умовах Російської імперії, де чіткого розмежування публічних і приватних видатків не було через об'єднання в державній казні Росії публічних коштів держави з приватними коштами імператорської сім'ї. У часи існування СРСР в Україні публічні видатки ототожнювалися тільки з одним видом публічних видатків – державними видатками. Це значно звузило розуміння цієї категорії. У сучасній Україні відбувається переосмислення цього поняття. А. А. Нечай запропонована така система публічних видатків в сучасній Україні: публічні видатки держави; публічні видатки органів місцевого самоврядування; публічні видатки соціального призначення [3, с. 166 – 167].

В історичній хронології спочатку виникла категорія “державні видатки”, а вже потім поняття “видатки бюджету”. За змістом поняття “державні видатки” є набагато ширшим, і включає в себе всі витрати, пов'язані з діяльністю держави. Перші згадки про державні видатки зустрічаються в літописах XI – XIII століття, а поняття “видатки бюджету” почали використовувати вже після виникнення самого поняття бюджету [5, с. 11].

На початковому етапі розвитку науки фінансового права увага вчених була направлена на дослідження дохідної частини бюджету. Видаткові відносини стали об'єктом їх дослідження з другої половини XIX століття, коли почали вивчати видатки на оборону, на народну освіту, на забезпечення верховної влади, на розвиток народного господарства [5, с. 12]. З розвитком науки фінансового права з'явилися наукові дослідження окремих видів державних видатків, проте актуальною на сьогодні залишається праця

Л. К. Воронової “Правові основи видатків державного бюджету в СРСР” – фундаментальне дослідження правового регулювання державних видатків.

У праці Л. К. Воронової визначено, що видатки держави як вид фінансової діяльності є методом здійснення її внутрішніх економічних, культурно-виховних, соціальних та зовнішніх функцій [6, с. 215]. Крім того, видатки держави включають у свій зміст як видатки державного, так і республіканського бюджетів, тобто поняття державних видатків вже не зводилося до розуміння його лише як видатків державного бюджету. Згодом така точка зору була підтримана Н. І. Хімічевою, Є. Д. Соколовою, А. А. Нечай, які у своїх роботах відзначали, що поняття видатків у державі – це досить широке поняття, яке охоплює як видатки бюджетів усіх рівнів, так і видатки інших державних утворень та утворень місцевого самоврядування, через що не можна ототожнювати поняття “бюджетні видатки” та “державні видатки” [3, с. 141; 7].

Не менш важливий внесок у сучасну науку бюджетного права зроблено О. В. Солдатенко, яка провела комплексне дослідження правового регулювання видатків на охорону здоров'я в Україні та державах Центральної Європи. Науковець запропонувала визначити видатки як суспільні відносини, пов'язані з виділенням (переданням) фінансових ресурсів з бюджетів різних рівнів, позабюджетних фондів, доходів юридичних і фізичних осіб, які перебувають у їх власності та розпорядженні. Крім того, О. В. Солдатенко чітко дає визначення поняттям “публічні видатки” та “державні (місцеві) видатки”. Зокрема, публічні видатки – це урегульовані нормами права суспільні відносини з приводу здійснення державою, органами місцевого самоврядування, державними позабюджетними фондами та іншими організаційними утвореннями асигнувань з централізованих і децентралізованих грошових фондів з метою реалізації публічних інтересів держави; державні (місцеві) видатки – це врегульовані нормами права суспільні відносини з приводу здійснення державою або органами місцевого самоврядування асигнувань з

мобілізованих централізованих грошових фондів з метою забезпечення реалізації завдань і функцій держави та органів місцевого самоврядування, які здійснюються за принципами безповоротності та безвідплатності [8, с. 96].

Крім того, у науці є інші визначення поняття “видатки бюджету”, серед них: І. І. Бабін визначає їх як “публічні та такі, що не створюють і не погашають фінансові вимоги, безперервні витрати держави, Автономної Республіки Крим, територіальних громад” [9, с. 126; 10]; Е. С. Дмитренко “Видатки бюджету – це регламентовані фінансово-правовими нормами безпосередні, прямі, цільові, планові витрати держави, органів місцевого самоврядування” [11, с. 126; 10]; А. М. Цветков “Видатки бюджету – це публічні, безперервні, прямі витрати держави” [12, с. 84; 10].

А. О. Монаєнко визначає “видатки бюджету” як публічні, безперервні та прямі витрати держави, пов’язані з її функціонуванням з приводу розподілу і використання централізованих фондів коштів з метою забезпечення виконання завдань та функцій держави [13, с. 446].

Е. С. Дмитренко розмежовує видатки, на ті що здійснюються з централізованих фондів коштів (державного та місцевих бюджетів, державних цільових позабюджетних фондів), та видатки, що здійснюються з децентралізованих фондів коштів підприємств, установ, організацій [11, с. 391- 392].

З вищезазначеного можна зробити висновок, що сутність правової категорії “видатки бюджету” розкривається як механізм витрачання коштів бюджету. Часто в науці можна зустріти ототожнення понять “видатки бюджету” та “витрати бюджету”, які, вважаємо, потрібно розмежовувати. Видатки бюджету є складовою витрат бюджету, отже витрати бюджету – поняття значно ширше.

Важливість видатків бюджету підкреслюється не тільки в наукових розробках, а й у їх практичному застосуванні [5, с.18]. Розглянемо

трансформацію поняття “видатки бюджету” в законодавстві незалежної України.

У Законі України “Про бюджетну систему України” від 5 грудня 1990 р., згідно статті 18 Закону, кошти Державного бюджету України витрачаються лише на цілі і в межах, затверджених Законом про Державний бюджет України. Кошти республіканського бюджету Автономної Республіки Крим, місцевих бюджетів витрачаються лише на цілі і в межах, затверджених відповідно Верховною Радою Автономної Республіки Крим, місцевими Радами народних депутатів. До Державного бюджету України не включаються видатки, які не передбачені законами України [14].

Розподіл видатків між бюджетами здійснюється відповідно до цього Закону. Видатки всіх бюджетів поділяються на поточні видатки і видатки розвитку. Поточні видатки – це витрати бюджетів на фінансування мережі підприємств, установ, організацій і органів, яка діє на початок бюджетного року, а також на фінансування заходів щодо соціального захисту населення та інших заходів, що не належать до видатків розвитку. В складі поточних видатків окремо виділяються видатки бюджету, зумовлені зростанням мережі перелічених вище об’єктів з зазначенням всіх факторів, які вплинули на обсяг видатків. Видатки розвитку – це витрати бюджетів на фінансування інвестиційної та інноваційної діяльності, зокрема: фінансування капітальних вкладень виробничого і невиробничого призначення; фінансування структурної перебудови народного господарства; субвенції та інші видатки, пов’язані з розширеним відтворенням [14].

Забороняється використання бюджетних коштів для фінансування позабюджетних фондів. Позабюджетні фонди можуть бути утворені за рахунок надходжень від необов’язкових платежів, добровільних внесків фізичних і юридичних осіб, інших небюджетних джерел [14].

Наступний законодавчий акт – Бюджетний кодекс України (далі – БК України) від 21.06.2001 р., де у статті 2 визначено видатки бюджету як кошти, що спрямовуються на здійснення програм та заходів, передбачених

відповідним бюджетом, за винятком коштів на погашення основної суми боргу та повернення надміру сплачених до бюджету сум [15].

Бюджетним кодексом України від 08.07.2010 р., чинним на сьогодні, внесено деякі уточнення до визначення поняття видатків бюджету: “видатки бюджету – кошти, спрямовані на здійснення програм та заходів, передбачених відповідним бюджетом. До видатків бюджету не належать: погашення боргу; надання кредитів з бюджету; розміщення бюджетних коштів на депозитах; придбання цінних паперів; повернення надміру сплачених до бюджету сум податків і зборів та інших доходів бюджету, проведення їх бюджетного відшкодування.” [16].

Проаналізувавши зазначені законодавчі акти, ми дійшли висновку, що тільки у 2001 році було визначено поняття видатків бюджету у законодавчих актах. На нашу думку, поняття “видатки бюджету” і сьогодні потребує наукового вивчення та уточнення в законодавстві.

Термін “видатки бюджету” тісно пов’язаний з терміном “витрати”, проте не можна їх ототожнювати. Провідними вітчизняними науковцями проведено чітке розмежування між цими поняттями, яке зводиться до того, що видатки відображають розподільчі відносини щодо використання централізованого грошового фонду держави [17]. Бюджетним кодексом України визначено термін “витрати бюджету” як видатки бюджету, надання кредитів з бюджету, погашення боргу та розміщення бюджетних коштів на депозитах, придбання цінних паперів [16]. Звертаємо увагу, що нормами Бюджетного кодексу України видатки бюджету та витрати бюджету не ототожнюються. З наведених трактувань виходить, що витрати бюджету є ширшим поняттям. Якщо видатки бюджету характеризуються одностороннім рухом грошових потоків, то надання кредитів з бюджету, погашення боргу та розміщення бюджетних коштів на депозитах, придбання цінних паперів мають зустрічні грошові потоки, тобто у ході реалізації економічних відносин між суб’єктами здійснюються обмінні операції [18].

За рівнями бюджетної системи видатки поділяються на видатки державного бюджету і видатки місцевих бюджетів. Статтею 87 Бюджетного кодексу України визначено бюджетні призначення, встановлені законом про Державний бюджет України на конкретні цілі, пов'язані з реалізацією програм та заходів. До них входять видатки на: 1) державне управління; 2) судову владу; 3) міжнародну діяльність; 4) фундаментальні та прикладні дослідження і сприяння науково-технічному прогресу державного значення, міжнародні наукові та інформаційні зв'язки державного значення, оплату послуг з підготовки наукових кадрів у наукових установах на умовах державного замовлення; 5) національну оборону (крім заходів та робіт з мобілізаційної підготовки місцевого значення); 6) правоохоронну діяльність, забезпечення безпеки держави та цивільний захист населення і територій; 7) забезпечення функціонування установ та закладів Збройних Сил України, інших утворень відповідно до законів України військових формувань, правоохоронних органів, органів цивільного захисту, які перебувають у державній власності; 8) освіту; 9) охорону здоров'я; 10) соціальний захист та соціальне забезпечення; 11) культуру і мистецтво; 12) програми підтримки національних і державних телерадіокомпаній, суспільного телебачення і радіомовлення, преси, книговидання, державних інформаційних агентств; 13) фізичну культуру і спорт; 14) державні програми підтримки регіонального розвитку та пріоритетних галузей економіки; 15) програми реставрації пам'яток архітектури, спорудження (створення) пам'ятників і монументів державного значення; 16) державні програми розвитку транспорту, дорожнього господарства, зв'язку, телекомунікацій та інформатики; 17) державні інвестиційні проекти; 18) державні програми з ліквідації наслідків Чорнобильської катастрофи, охорони навколишнього природного середовища та ядерної безпеки, запобігання виникненню та ліквідації надзвичайних ситуацій та наслідків стихійного лиха; 19) створення та поповнення державних запасів та резервів; 20) обслуговування державного боргу; 21) проведення виборів у випадках, передбачених законом, та

всеукраїнських референдумів; 22) виплати за державними деривативами; 23) державне фінансове забезпечення політичних партій у формах, визначених законом; 24) інші програми, які мають виключно державне значення [16].

Видатки місцевих бюджетів (статті 89 – 91 Бюджетного кодексу України) поділяються на:

– видатки, що здійснюються з бюджетів міст республіканського Автономної Республіки Крим та обласного значення, районних бюджетів, бюджетів об'єднаних територіальних громад, що створюються згідно із законом та перспективним планом формування територій громад (освіта, охорона здоров'я, соціальний захист та соціальне забезпечення, державні культурно-освітні та театральні-видовищні програми, фізична культура і спорт) [16];

– видатки, що здійснюються з бюджету Автономної Республіки Крим та обласних бюджетів (державне управління, освіта, охорона здоров'я, соціальний захист та соціальне забезпечення, культура і мистецтво, фізична культура і спорт) [16];

– видатки місцевих бюджетів, що можуть здійснюватися з усіх місцевих бюджетів (місцева пожежна охорона, муніципальні формування з охорони громадського порядку, органи місцевого самоврядування, соціальний захист та соціальне забезпечення, місцеві програми розвитку житлово-комунального господарства та благоустрою населених пунктів, культурно-мистецькі програми місцевого значення, програми підтримки кінематографії та засобів масової інформації, місцеві програми з розвитку фізичної культури і спорту, типове проектування, реставрація та охорона пам'яток архітектури, транспорт, дорожнє господарство, заходи з організації рятування на водах, обслуговування місцевого боргу, програми природоохоронних заходів місцевого значення, заходи програм у сфері житлово-комунального господарства з будівництва та реконструкції водопровідних та каналізаційних очисних споруд, доочищення питної води, модернізація систем теплопостачання, заміни природного газу

альтернативними видами палива, модернізація та ремонт ліфтового господарства, реконструкція та ремонт житлових будинків, оснащення житлового фонду будинковими засобами обліку енергоносіїв та споживання води, капітального ремонту, реконструкція, будівництво мереж зовнішнього освітлення вулиць, капітальний ремонт гуртожитків, що передаються у власність територіальній громад, впровадження енергозберігаючих технологій, управління комунальним майном, регулювання земельних відносин, заходи у сфері захисту населення і територій від надзвичайних ситуацій техногенного та природного характеру в межах повноважень, встановлених законом, заходи та роботи з мобілізаційної підготовки місцевого значення, проведення місцевих виборів у випадках, передбачених законом, та республіканських Автономної Республіки Крим і місцевих референдумів, членські внески до асоціацій органів місцевого самоврядування та їх добровільних об'єднань, підвищення кваліфікації депутатів місцевих рад та посадових осіб місцевого самоврядування, реалізацію програм допомоги і грантів міжнародних фінансових організацій та Європейського Союзу, програми підтримки будівництва (реконструкції) житла для окремих категорій громадян, пільги з послуг зв'язку та інші пільги, передбачені законодавством для деяких категорії осіб, інші програми, пов'язані з виконанням власних повноважень, затверджені Верховною Радою Автономної Республіки Крим, відповідною місцевою радою згідно із законом) [16].

Виділяють такі складові елементи видаткової частини Державного бюджету:

– видатки загального фонду, які фінансуються за рахунок доходів загального фонду бюджету та не мають закріплених джерел фінансування [19];

– видатки спеціального фонду, які фінансуються за рахунок цільових фондів, які виділені на конкретну ціль [19].

Отже, видатки бюджету є важливою розподільчою категорією, які визначають фінансову модель держави в частині державних витрат, забезпечують розвиток економіки та суспільства в цілому.

Різноманітність конкретних видів бюджетних видатків зумовлюються багатьма факторами. Серед них: природа і функції держави; рівень соціально-економічного розвитку суспільства; розгалуженість зв'язків бюджету з реальним сектором економіки; рівень розвитку економічних відносин; форми надання бюджетних коштів. На формування системи видатків бюджету, яка повною мірою відповідає завданням соціально-економічного розвитку суспільства безпосередньо впливає поєднання усіх цих факторів [20].

На формування видатків бюджету в Україні у сучасних умовах впливають такі фактори, як:

1. Економічна криза, яка сприяє зростанню видатків на соціальний захист населення, фінансову підтримку державного сектору від банкрутства [19].

2. Проведення в Україні Операції об'єднаних сил, на яку виділяються суттєві асигнування з бюджету.

3. Зростання монетизованого державного боргу, який визначає зростання видатків на покриття державного боргу, виштовхнення інвестицій зі сфери виробництва та зростання немонетизованого державного боргу тягне за собою виділення коштів на покриття заборгованості, яка склалася в попередні роки із заробітної плати працівникам бюджетних установ, стипендіях та інших соціальних виплатах [19].

4. Залучення зовнішніх ресурсів для покриття бюджетного дефіциту, що призводить до зростання платежів за відсотками по державних цінних паперах [19].

Для державної політики характерним є поєднання соціальної спрямованості бюджетних видатків та забезпечення економічної стабільності держави, що одночасно стало і її завданням.

Таким чином, видатки бюджету є складною категорією, яка потребує класифікації. У Бюджетній класифікації, запровадженій з 01.01.1998 р. класифікація бюджетних видатків здійснювалася за трьома основними видами діяльності держави: функціями держави, економічною характеристикою операцій та головними розпорядниками коштів бюджету.

У Бюджетному кодексі України, ухваленому в 2001 р., видатки бюджету вже класифіковано за чотирма ознаками. До трьох існуючих додано програмну класифікацію видатків.

На законодавчому рівні класифікація видатків бюджету переглядалась, змінювалась та доповнювалась декілька разів. На початковому етапі становлення незалежності України у бюджетному процесі використовували бюджетну класифікацію, яка діяла в СРСР [5].

Г. Б. Поляком досліджено, що до 1991 р. у бюджетній практиці використовувалися дві класифікації: класифікація доходів і видатків союзного бюджету і республіканських бюджетів союзних республік та класифікація доходів і видатків республіканських бюджетів автономних республік і місцевих бюджетів. Наявність цих двох класифікацій пояснювалося особливостями у дохідній і видатковій частинах місцевих бюджетів, а також особливостями порядку касового виконання місцевих бюджетів установами Держбанку СРСР (за цими бюджетами у банку велися тільки поточні прибутково-видаткові рахунки). Але, незважаючи на наявні відмінності, загальні основи єдиної системи групування забезпечували можливість зведення всіх бюджетів в єдиний Державний бюджет СРСР [21].

Після проголошення незалежності вперше класифікацію доходів і видатків Державного та місцевих бюджетів було затверджено Наказом Міністерства фінансів № 35 від 16.07.1992 р., яка діяла до кінця 1997 року. В основі цієї класифікації, як вже зазначалося, лежало чотири ознаки: розділ, глава, параграф та стаття. Проаналізувавши зміст вказаних ознак Т. С. Набока дійшла висновку, що розділи побудовані за галузевим принципом і відображають основні напрями спрямування коштів бюджету.

Класифікація видатків по главах означає розподіл видатків по міністерствах, відомствах, комітетах та інших органах державного управління. При переході від планової до ринкової економіки почали проявлятися недоліки цієї класифікації. Так, негативно позначилася відсутність чітко визначених напрямів щодо погашення зовнішнього і внутрішнього боргу та бюджетного дефіциту. Не виокремлювались також статті на фінансування соціального захисту населення. Ураховуючи наявні недоліки, було розроблено нову бюджетну класифікацію, яка почала діяти з 01.01.1998 р. Структура класифікації розроблена Кабінетом Міністрів України і Міністерством фінансів України та затверджена Постановою Верховної Ради України від 12.07.1996 р. Нова структура і зміст бюджетної класифікації значно наблизили її до бюджетних класифікацій західних держав [5, с. 26 – 27].

Однак, вже на момент прийняття вона мала ряд недоліків, які переважно стосувалися функціональної класифікації. Так, достатньо велика кількість розділів створювала незручності при практичному виконанні видаткової частини бюджету. Крім того, окремі розділи навіть не стосувалися загальних функцій держави (наприклад, КФКВ 240000 “Цільові фонди”). Класифікація містила також деякі елементи відомчої класифікації (наприклад, КФКВ 020002 “Верховний Суд України”), економічної класифікації (наприклад, КФКВ 150101 “Капітальні вкладення”), а інколи включала і назви програм. Крім того, щороку деякі назви кодів функціональної класифікації змінювались і все менше узгоджувались з вимогами міжнародних стандартів та не відповідали призначенню функціональної класифікації [22, с. 261 – 262; 5].

Існування таких проблем зумовило необхідність пошуку шляхів їх вирішення. Таким чином, формування бюджету почали із застосуванням програмно-цільового методу.

Затвердили нову класифікаційну ознаку – за бюджетними програмами, яка доповнила існуючий перелік класифікації видатків бюджету. Водночас було переглянуто функціональну класифікацію видатків бюджету та

проведено її очищення від елементів економічної і відомчої класифікації. Після змін вона включає 10 функціональних розділів, які конкретизують чотири основні функції держави. Так, видатки на виконання управлінської функції проходять по таких розділах, як: 0100 “Загальнодержавні функції” та 0300 “Громадський порядок, безпека та судова влада”, оборонної функції – 0200 “Оборона”, економічної функції – 0400 “Економічна діяльність” та 0600 “Житлово-комунальне господарство”, соціальної функції – 0700 “Охорона здоров’я”, 0800 “Духовний та фізичний розвиток”, 0900 “Освіта”, 1000 “Соціальний захист та соціальне забезпечення”. В окремий функціональний розділ виділено видатки на охорону навколишнього природного середовища (КБК 0500). Доцільно зазначити, що до розділу “Загальнодержавні функції” відносять видатки на обслуговування державного боргу, а видатки на науку включено до кожного з десяти розділів. Економічна та відомча класифікації видатків бюджету не зазнали змін. Зауважимо, що акцент аналізу перейшов на програмну класифікацію, тобто саме ця класифікація стала основою для складання та затвердження бюджету. Вона включає в себе як функціональну, так і відомчу класифікацію, відображаючи їх у відповідних кодах [5].

Зміни щодо принципів класифікації видатків бюджету, які відбулися в законодавстві протягом 2010 – 2015 рр., були порівняно незначними. Після того, як на законодавчому рівні розмежовано такі поняття, як видатки бюджету та кредитування бюджету (надання кредитів з бюджету), відбулись відповідні зміни у визначеннях щодо класифікації. Зазначимо, що в нормативних документах закріплено, що до кредитування належать платежі бюджетів усіх рівнів, у результаті яких у них з’являються фінансові вимоги до позичальників, які передбачають обов’язкове повернення коштів, у тому числі резервного фонду державного та місцевих бюджетів, асигнування за якими відкриті на умовах повернення. Крім того, метою таких платежів є проведення економічної політики, а не управління ліквідністю або отримання прибутків. Окремо підкреслюється, що за своєю суттю кредитування бюджету не належить до видатків бюджету [5].

Відповідно до Наказу Міністерства фінансів України № 11 від 14.01.2011 р. “Про бюджетну класифікацію” запроваджено класифікацію кредитування бюджету, хоча у чинному Бюджетному кодексі вона окремо не визначена. Дана класифікація сприяє систематизації кредитування бюджету за типом позичальника та поділу операцій з кредитування на надання кредитів із бюджету та повернення кредитів до бюджету. Перелік видатків кредитування бюджету визначається Міністерством фінансів України. До нього належать внутрішнє кредитування (надання внутрішніх кредитів і повернення внутрішніх кредитів) та зовнішнє кредитування (надання зовнішніх кредитів і повернення зовнішніх кредитів) [23;5].

На сьогодні прийнято класифікувати видатки бюджету за: бюджетними програмами; ознакою головного розпорядника бюджетних коштів; функціями, з виконанням яких пов’язані видатки бюджету; економічною характеристикою операцій, що здійснюються при їх проведенні [16].

Класифікація за бюджетними програмами, так звана, програмна класифікація використовується під час застосування програмно-цільового методу у бюджетному процесі. Для реалізації програмно-цільового методу в Україні запроваджено такий інструмент, як бюджетна програма. Бюджетна програма – сукупність заходів, спрямованих на досягнення єдиної мети, завдань та очікуваного результату, визначення та реалізацію яких здійснює розпорядник бюджетних коштів відповідно до покладених на нього функцій [24]. Для бюджетної практики України нагальною проблемою є оптимізація бюджетних програм. Очевидно, що чим більше затверджується програм, тим складніше контролювати їх виконання і тим вищі ризики їх недофінансування [18].

На думку В. М. Федосова та С. І. Юрія, класифікація за ознакою головного розпорядника бюджетних коштів (відомча класифікація) містить перелік головних розпорядників бюджетних коштів для систематизації видатків [25].

Головними розпорядниками бюджетних коштів можуть бути:

– за бюджетними призначеннями, визначеними законом про Державний бюджет України, – установи, уповноважені забезпечувати діяльність Верховної Ради України, Президента України, Кабінету Міністрів України в особі їх керівників; міністерства, Національне антикорупційне бюро України, Конституційний Суд України, Верховний Суд, вищі спеціалізовані суди, Вища рада правосуддя та інші органи, безпосередньо визначені Конституцією України, в особі їх керівників, а також Державна судова адміністрація України, Національна академія наук України, Національна академія аграрних наук України, Національна академія медичних наук України, Національна академія педагогічних наук України, Національна академія правових наук України, Національна академія мистецтв України, інші установи, уповноважені законом або Кабінетом Міністрів України на реалізацію державної політики у відповідній сфері, в особі їх керівників [16;25];

– за бюджетними призначеннями, визначеними рішенням про бюджет Автономної Республіки Крим, – уповноважені юридичні особи (бюджетні установи), що забезпечують діяльність Верховної Ради Автономної Республіки Крим та Ради міністрів Автономної Республіки Крим, а також міністерства та інші органи влади Автономної Республіки Крим в особі їх керівників [16;25];

– за бюджетними призначеннями, визначеними іншими рішеннями про місцеві бюджети, – місцеві державні адміністрації, виконавчі органи та апарати місцевих рад (секретаріат Київської міської ради), структурні підрозділи місцевих державних адміністрацій, виконавчих органів місцевих рад в особі їх керівників. Якщо згідно із законом місцевою радою не створено виконавчий орган, функції головного розпорядника коштів відповідного місцевого бюджету виконує голова такої місцевої ради [16;25].

Метою відомчої класифікації видатків є оптимізація кількості головних розпорядників коштів бюджетів, покращення бюджетного планування та побудова досконалої системи державного управління [26].

Необхідність у групуванні видатків за відомчою та програмною класифікацією є наслідком запровадження у бюджетний процес програмно-цільового методу – методу управління бюджетними коштами для досягнення конкретних результатів за рахунок коштів бюджету із застосуванням оцінки ефективності використання бюджетних коштів на всіх стадіях бюджетного процесу [16].

Функціональна класифікація видатків бюджету передбачає групування видатків бюджетів усіх рівнів та відображає напрями використання бюджетних коштів на виконання основних функцій держави. Вона складається з розділів, підрозділів і груп. У розділах систематизуються видатки та кредитування бюджету, пов'язані з виконанням функцій держави, Автономної Республіки Крим чи місцевого самоврядування, а в підрозділах і групах конкретизуються ці видатки та кредитування бюджету [16].

Функціональна класифікація видатків та кредитування бюджету має два рівні деталізації: 1) розділи, в яких систематизуються видатки та кредитування бюджету, пов'язані з виконанням функцій держави, Автономної Республіки Крим чи місцевого самоврядування; 2) підрозділи та групи, в яких конкретизуються видатки та кредитування бюджету на виконання функцій держави, Автономної Республіки Крим чи місцевого самоврядування [16].

Функціональна класифікація видатків та кредитування бюджету включає видатки на: загальнодержавні функції; оборону; функції охорони громадського порядку, безпеки та судової влади; економічну діяльність; охорону навколишнього природного середовища; житлово-комунальне господарство; охорону здоров'я; духовний і фізичний розвиток; освіту; соціальний захист та соціальне забезпечення [27].

К. О. Токарева, вважає, що “функціональна класифікація охоплює у своєму складі групи видатків, які об'єднані відповідно до основних функцій держави” [28].

Метою функціональної класифікації видатків бюджету є порівняння видатків бюджету за функціями, які здійснює держава. Аналіз таких видатків є основою для формування галузевої політики на рівні держави.

Економічна класифікація видатків бюджету застосовується для чіткого розмежування видатків бюджетних установ та одержувачів бюджетних коштів за економічними ознаками з детальним розподілом за їх предметними ознаками (заробітна плата; нарахування; всі види господарської діяльності; виплати населенню, що іменуються як трансферти населенню, та інші категорії). Економічна класифікація видатків бюджету забезпечує єдиний підхід до всіх учасників бюджетного процесу з виконання бюджету. За економічною класифікацією видатків бюджету вони поділяються на поточні й капітальні [27].

Практичне значення економічної класифікації видатків визначається її впливом на суспільне відтворення. Використання бюджетних видатків як факторів фінансової політики виступає вагомим інструментом впливу як на сукупний попит, так і на сукупну пропозицію. Так, стимулювання сукупної пропозиції здійснюється передусім через систему бюджетного субсидіювання та бюджетного кредитування суб'єктів господарської діяльності, механізми розміщення державних замовлень на поставку товарів і послуг для загальнодержавних потреб. Водночас фінансова політика стимулювання сукупної пропозиції, а отже, і виробництва ВВП неминуче призводить до подальшого зростання бюджетних видатків. Натомість вплив бюджетного фінансування на сукупний попит досягається з допомогою прямих бюджетних інвестицій, соціальних виплат малозабезпеченим верствам населення, фінансового забезпечення надання суспільних благ. Таким чином, рівень бюджетних видатків свідчить про масштаби участі держави в економічній діяльності суспільства та забезпеченні загальноекономічної рівноваги загалом [17].

Економічна класифікація видатків бюджету призначена для чіткого розмежування видатків бюджетних установ та одержувачів бюджетних

коштів за економічними характеристиками операцій, які здійснюються відповідно до функцій держави та місцевого самоврядування [29].

Розподіл видатків бюджету базується на таких принципах: плановість; безоплатність; безповоротність; економічність; контроль за використанням. Зазначені принципи тісно пов'язані між собою та дозволяють розподілити видатки бюджету з урахуванням спрямованості на соціальну функцію держави та забезпечити економічну стабільність.

Найбільш значущими завданням соціально орієнтованої держави є забезпечення соціальним захистом усіх верств населення через ведення ефективної соціальної політики, а формою її втілення в життя виступає ефективний і якісний процес фінансування соціальної сфери. Виявлені проблеми вимагають від уряду нашої країни, побудови нової моделі соціального розвитку, основами якої є галузі соціальної сфери, що стимулюють розвиток людського потенціалу та людського капіталу: фізична культура і спорт, охорона здоров'я, культура і мистецтво, освіта. Саме тому фінансування соціальної сфери залишається невід'ємною складовою соціально-економічного розвитку будь-якої держави [30].

Видатки на фізичну культуру та спорт – це вид соціальних видатків, хоча і належать до видатків “Духовного та фізичного розвитку”. Соціальні видатки – це різновид публічних видатків, які охоплюють не лише видатки державного та місцевих бюджетів та позабюджетних фондів (централізовані), але й децентралізовані, спрямовані на задоволення соціальних потреб населення країни [31].

Видатки на фізичну культуру та спорт – це урегульовані нормами права суспільні відносини, пов'язані з планомірним використанням коштів централізованих і децентралізованих фондів держави для забезпечення ефективного розвитку фізичної культури та спорту. Частка таких видатків складає у середньому 30 % фактичних видатків зведеного бюджету України на духовний та фізичний розвиток за функціональним призначенням.

Отже, можна зробити висновок, що видатки посідають одне з центральних місць у бюджетному праві України, оскільки їх основним призначенням є фінансове забезпечення функціонування держави та органів місцевого самоврядування. Проаналізувавши становлення поняття “видатки бюджету” виявлено, що спочатку виникло поняття “державні видатки”.

Дослідженню поняття “видатки бюджету” як науковці, так і практики приділяли значну увагу, про що свідчить становлення цього поняття в законодавчих актах України.

Досліджено, що термін “витрати бюджету” є ширшим поняттям, ніж “видатки бюджету”.

У процесі дослідження розглянуто бюджетну класифікацію, яка поділяється на програмну, функціональну, відомчу та економічну та досліджено їх переваги та недоліки. Крім того, визначено принципи розподілу видатків бюджету: плановість, безоплатність, безповоротність, економність, контроль за використанням.

Дослідивши видатки у бюджетному праві, визначено роль та місце видатків на фізичну культуру та спорт як виду соціальних видатків.

1.2. Поняття та етапи розвитку правового регулювання видатків на фізичну культуру та спорт в Україні

На сьогодні серед науковців відсутня єдність позицій щодо визначення сутності й поняття правового регулювання. Наразі загальноприйнятими вважаються два основних підходи до розуміння сутності досліджуваного правового явища: широкий, за якого до компонентного складу правового регулювання належать усі форми впливу на свідомість і поведінку суб’єктів права, тобто передбачається застосування всіх нормативних та індивідуальних юридичних засобів для упорядкування суспільних відносин; вузький, за якого упорядкування суспільних відносин здійснюється за

допомогою застосування виключно нормативних юридичних засобів, тобто механізму правового регулювання [32].

В основу цих підходів покладено позиції науковців щодо питання про співвідношення предмета правового регулювання і предмета правового впливу або, відповідно, юридичних засобів. Нині провідною є позиція тих учених, які є прихильниками вузького підходу до розуміння сутності правового регулювання. Проте, на нашу думку, жодний із двох зазначених вище підходів не в змозі надати цілісне уявлення про сутнісні ознаки та складні зв'язки як між внутрішніми складовими системи правового регулювання, так і її самої з явищами соціальної та правової дійсності. Такий стан речей зумовлений пануванням лінійного наукового мислення, характерного дослідникам проблем правового регулювання [32].

Ми підтримуємо позицію А. М. Стельмащука, що правове регулювання – це діяльність держави щодо встановлення обов'язкових для виконання правил поведінки суб'єктів влади. Необхідний у цьому разі примус забезпечується розвитком громадської свідомості та силою державної влади. Водночас юридичні норми мають бути зрозумілими людям, належно обґрунтованими, системно організованими і придатними для практичної реалізації [33].

Перший етап бюджетної історії України стосується Київської Русі (IX – XII ст.), де головним джерелом поповнення державної казни була данина з підкорених народів. Видатки в цей період виділялися з княжої казни на зовнішні напрями (витрати на послів до інших держав, дарунки дружнім країнам, оплату послуг військових формувань інших народів) та внутрішні напрями (утримання княжого двору, утримання апарату управління, утримання збройних формувань, поточні соціальні потреби, будівництво нових поселень, споруд, утримання релігійних закладів) [34]. Тобто, у період Київської Русі видатки на фізичну культуру та спорт не виділялися з бюджету та не було їх нормативного регулювання.

У період існування Запорізької Січі дохід утримувався від зовнішніх надходжень, а саме військової здобичі та царської платні. На Січі не знали форм ведення бюджетного процесу, однак під кінець існування була зведена деяка статистична звітність – “Секрети Війська Запорізького”. У цей період кошти виділялися, як і в період існування Київської Русі, на зовнішні та внутрішні напрями. Видатки на зовнішні напрями включали в себе видатки на утримання російських полків під час військових дій з Туреччиною, дари царям та російським чиновникам, спорядження Запорізького війська на військові операції за межами Січі, задоволення претензій від інших держав. Внутрішні напрями характеризувалися видатками на утримання церковних установ, утримання урядовців Коша, поточне утримання господарства Коша, допомогу збіднілим козакам та іншим членам Війська Запорізького, видачу кредитів та резерву [34]. Як і в попередньому історичному періоді видатки були зосереджені на зовнішню політику та поточні внутрішні витрати.

XVIII – XIX ст. характеризується перебуванням України під владою Російської імперії та Австро-Угорщини, це обумовило той факт, що економіка українських земель хоч і набувала певного розвитку, але слугувала інтересам інших держав [34].

Історично новим для бюджетного права стала обґрунтованість необхідності прийняття кожного року закону про бюджет, де були б визначені видатки та доходи, що стало вирішальним для формування бюджетної системи. У 1810 році ці положення були висвітлені у роботі “План фінансів” М. М. Сперанського.

За часів існування України у складі СРСР можна виокремити такі періоди у становленні бюджетної системи:

1917 – 1930 рр. – становлення радянської правової системи, прийняття Тимчасового положення про місцеві фінанси, колективізація, перехід до субвенційної системи, прийняття конституцій радянських республік [34; 35].

1930 – 1938 рр. – індустріалізація, податкова реформа, звуження фінансових повноважень місцевих органів влади, організаційне оформлення сільських бюджетів, затвердження бюджетів “згори до низу” [34; 35].

1938 – 1945 рр. – запровадження єдиного державного бюджету, до якого включалися місцеві бюджети, Друга світова війна, Велика вітчизняна війна, вимушене скорочення кількості місцевих бюджетів та їхніх доходів [34; 35].

Післявоєнний період характеризувався відбудовою держави, зростанням обсягів місцевих бюджетів та видатків на соціально-культурні заходи. Проте централізація ресурсів та повноважень ще залишалася.

1945 – 1960 рр. – відбудова країни, зміни в обсягах місцевих бюджетів, прийняття закону про бюджетні права СРСР і союзних республік [34;35].

1960 – 1985 рр. – прийняття закону про бюджетні права УРСР, реформа цін, підвищення неоподаткованого мінімуму зарплати, скасування деяких неприбуткових податків, реформування самооподаткування сільського населення, початок перебудови [34; 35].

1985 – 1990 рр. – розгорнута перебудова, прийняття Європейської хартії про місцеве самоврядування, розпад СРСР та утворення незалежної України, початок формування внутрішнього (національного) права [34;35].

Зазначимо, що в радянський період в науці фінансового права виділялися два періоди: I-ий – з 1917 р. до 1940 р.; II-ий – з 1940 р. по 1990 р.

Головне завдання науки фінансового права у I-му періоді сформульовано у розділі 5 Конституції РРФСР, який називався “Бюджетне право”. В ньому були викладені принципи і сутність фінансової політики нової влади. На перше місце ставились “бюджетні інтереси” “диктатури трудящих”. Першими науковими працями з питань фінансового права стали монографія А. М. Гурвича “Бюджетне право за законодавством РРФСР” (1918 р.) та А. А. Алексеєва “Бюджетне право народного представництва” (1918 р.) [36; 102].

Початком II-го етапу розвитку радянської науки фінансового права вважається 1940 р. У журналі “Советское государство й право” опубліковано статтю Ю. А. Ровінського “Предмет радянського фінансового права”. У 1946 р. видано підручник професора Н. Н. Ровінського, в 1952 р. – доцента М. А. Гурвича, в 1957 та 1961 рр. – професора Ю. А. Ровінського. В Україні було видано два навчальних посібники з фінансового права – в 1973 р. Л. К. Вороновою та в 1983 р. Л. К. Вороновою та І. В. Мартьяновим. [36].

Отже, етапи розвитку фінансового права в СРСР характеризувалися виключно новою фінансовою політикою, визначенням предмета та принципів фінансового права, дослідженням теоретичних питань та виданням підручників.

У радянський період дослідження питань бюджетного права, пов'язані зі змістом бюджету, бюджетним регулюванням, бюджетним процесом. Важливими є розробки проблем бюджетної компетенції, бюджетних повноважень, бюджетно-правового статусу адміністративно-територіальних одиниць [36].

Крім того, розробка фінансово-правових категорій у статтях, дисертаціях проходила в умовах панування публічних фінансів, функціонування жорстких централізованих фінансових структур, бюджетної системи, що спиралась на Закон про бюджетні права СРСР і союзних республік від 30 жовтня 1959 року [36].

Система бюджетного регулювання України постійно розвивалася та вдосконалювалася і на сьогодні має в основному сформований механізм, спрямований на підвищення рівня соціально-економічного розвитку України [37].

Функціонування сфери фізичної культури в Україні, як і інших сфер соціальної діяльності, регламентується нормативно-правовою базою. Реалізація державної політики в галузі спортивного руху забезпечується спільними скоординованими діями органів законодавчої та виконавчої влади.

Верховна Рада України як єдиний орган законодавчої влади забезпечує створення основ нормативно-правової бази розвитку фізичної культури і спорту. Організаційні засади сфери фізичної культури і спорту, визначені Законом України “Про фізичну культуру і спорт”, до якого законодавчими актами внесено ряд відповідних зміни і доповнень [38].

Президентом України видано ряд указів із питань розвитку фізичної культури і спорту, серед яких: “Про затвердження Цільової комплексної програми “Фізичне виховання – здоров’я нації” (програма визначала основні завдання та заходи з розвитку фізичної культури і спорту на 1998-2005 рр.); “Про додаткові заходи щодо державної підтримки розвитку фізичної культури і спорту в Україні” (встановлено 140 стипендій для видатних спортсменів та тренерів з олімпійських видів спорту); “Про державні стипендії чемпіонам і призерам Олімпійських, Паралімпійських та Дефлімпійських ігор”; “Про Національну доктрину розвитку фізичної культури і спорту” (затверджено систему концептуальних ідей і поглядів на роль, організаційну структуру та завдання фізичної культури і спорту в Україні на період до 2016 р.) [38].

Важливим є нормативно-правове забезпечення сфери фізичної культури та спорту, але не менш важливим є державна політика у сфері фізичної культури і спорту. Саме Кабінет Міністрів України координує дії центральних і місцевих органів виконавчої влади та місцевого самоврядування в її реалізації.

Центральним органом виконавчої влади в галузі фізичної культури і спорту є Міністерство молоді та спорту України. Міністерство сприяє формуванню оптимальних відносин між державою та всіма суб’єктами спортивного руху – Національним олімпійським комітетом України, Національним комітетом спорту інвалідів України, Спортивним комітетом України, фізкультурно-спортивними товариствами, спортивними федераціями та іншими громадськими організаціями фізкультурно-спортивної спрямованості.

Реалізацію державної політики у сфері фізичної культури і спорту на місцях здійснюють обласні та районні державні адміністрації, відповідні ради та органи місцевого самоврядування, які в межах своїх повноважень здійснюють виконавчі та організаційно-розпорядчі функції щодо організації та розвитку сфери фізичної культури і спорту [39, 230 – 231].

Говорячи про етапи становлення правового регулювання видатків на фізичну культуру та спорт, варто розглянути класифікацію нормативно-правового регулювання у даній сфері.

До законодавства у сфері видатків на фізичну культуру і спорт входять:

1. Конституція України, яка визначає, що держава дбає про розвиток фізичної культури і спорту.

2. Бюджетний кодекс України, який визначає видатки, що здійснюються з Державного бюджету України, до них входять і видатки на фізичну культуру і спорт.

3. Закон України “Про державний бюджет України” (на відповідний рік), який визначає видатки держави на фізичну культуру та спорт, їх розмір і цільове спрямування.

4. Закон України “Про місцеве самоврядування в Україні”, який визначає видатки на фізичну культуру і спорт, що фінансуються з місцевих бюджетів.

5. Закон України “Про фізичну культуру і спорт”, який визначає, що фінансування розвитку фізичної культури і спорту здійснюється відповідно до нього та інших нормативно-правових актів за рахунок коштів державного та місцевих бюджетів, а також інших джерел, не заборонених законодавством.

Крім законів існують ще підзаконні нормативно-правові акти, які безпосередньо регулюють видатки на фізичну культуру та спорт.

Становлення та розвиток правового регулювання видатків на фізичну культуру і спорт можна дослідити здійснивши його періодизацію. Виділяємо

такі етапи правового регулювання видатків на фізичну культуру і спорт, починаючи з часів здобуття Україною незалежності:

1. Етап становлення правового забезпечення фінансування фізичної культури та спорту (1991 – 1996 рр.). Цей етап характеризується чинністю Закону України “Про бюджетну систему України” (1990 р.) [14], запровадженням щорічного прийняття напрямів бюджетної політики, ухваленням Закону України “Про фізичну культуру і спорт” (1993 р.) [40], Конституції України (1996 р.) [41], зміною структури видатків, яка полягала в збільшенні їх соціальної складової, до якої входила і фізична культура та спорт.

У цей час починається новий етап розвитку фізичної культури і спорту в Україні. Він зумовлений глибокою економічною кризою, яка виникла на початку 90-х рр. і пов’язана з переходом на нові форми економічного господарювання. Складна економічна ситуація призвела до кризових явищ у національній системі фізкультурного руху. Незважаючи на згадане, у 1990 р. засновано Національний олімпійський комітет України. У 1993 р. Міжнародним олімпійським комітетом надано право самостійною командою брати участь в Олімпійських іграх, що і було зроблено у 1994 р.

2. Етап побудови реалізації державної політики у сфері фізичної культури та спорту (1997 – 2007 рр.). Він характеризувався запровадженням державних програм економічного і соціального розвитку, прийняттям Закону України “Про місцеве самоврядування в Україні” (1997 р.) [42], прийняттям Закону України “Про Державний бюджет України”, Бюджетного кодексу України (2001 р.) [15], застосуванням програмно-цільового методу при формуванні та виконанні бюджету.

Загальну оцінку стану системи фізичного виховання в Україні на цьому етапі було надано в державній програмі розвитку фізичної культури і спорту – “Фізичне виховання – здоров’я нації”, затвердженій Указом Президента України від 1 вересня 1998 р. Зокрема, у ній зазначалося, що за перші вісім років (1991-1998 рр.) кількість організацій та установ, у яких проводилася

фізкультурна робота, зменшилась на 15,5 тис. одиниць, на 5,7 тис. осіб скоротилась кількість спортивних інструкторів, більше ніж на 56 % зменшилась чисельність робітників, які займалися спортом. Лише 13 % трудових колективів мали у своєму штаті інструкторів фізичного виховання, які проводили фізкультурно-оздоровчу роботу [43].

Зазначені проблеми розвитку галузі та зумовлені ними негативні соціальні наслідки не знайшли адекватного відображення в суспільній свідомості як проблеми загальносоціального значення. У зв'язку з цим виникла гостра потреба в зміні програмних підходів, створенні нормативно-правової бази, яка б визначала пріоритетні напрями розвитку фізичного виховання, фізичної культури і спорту, забезпечувала ефективне функціонування галузі в нових умовах [43].

Серед правового регулювання фізичної культури та спорту на цьому етапі треба згадати: Указ Президента України від 11.07.2005 р. №1071/2005 “Про стипендії Президента України для видатних спортсменів та тренерів України з олімпійських видів спорту” [44], Указ Президента України від 19.07.2005 р. №1113 “Про підготовку та участь спортсменів України в Олімпійських, Паралімпійських і Дефлімпійських іграх, Всесвітніх Універсіадах, чемпіонатах світу та Європи” [45], Указ Президента України від 02.08.2006 р. №667 “Про національний план дій щодо реалізації державної політики у сфері фізичної культури і спорту” [46], Постанову Кабінету Міністрів України від 15.11.2006 р. №1594 “Про затвердження Державної програми розвитку фізичної культури і спорту на 2007-2011 роки” [47] та інші.

3. Етап загальнодержавної цільової підтримки фізичної культури та спорту (2008 – 2014 рр.). На цьому етапі видані такі нормативно-правові акти: Указ Президента України від 21.07.2008 р. №640/2008 “Про пріоритети розвитку фізичної культури і спорту в Україні” [48], Розпорядження Кабінету Міністрів України від 21.05.2008 р. № 731-р “Про схвалення Концепції Загальнодержавної цільової соціальної програми “Здорова нація” на 2009-

2013 роки” [49], Постанова Кабінету Міністрів України від 28.05.2008 р. №503 “Про затвердження Порядку використання у 2008 році коштів, передбачених у державному бюджеті для фінансової підтримки Спортивного комітету” [50], Постанова Кабінету Міністрів України від 05.11.2008 р. №993 “Про затвердження Положення про дитячо-юнацьку спортивну школу” [51], Бюджетний кодекс України [16] (2011 р.) та інші.

4. Етап соціальної спрямованості правового регулювання сфери фізичної культури та спорту (з 2015 р.). Цей етап характеризується державною підтримкою у фінансуванні фізичної культури та спорту. Підтвердженням є Постанова Кабінету Міністрів України від 31.03. 2015 р. № 254 “Про затвердження Порядку та умов надання в 2015 році субвенції з державного бюджету місцевим бюджетам на часткове фінансування дитячо-юнацьких спортивних шкіл, які до 2015 року отримували підтримку з Фонду соціального страхування з тимчасової втрати працездатності” [52], Указ Президента України від 09.02.2016 р. № 42/2016 “Про Національну стратегію з оздоровчої рухової активності в Україні на період до 2025 року “Рухова активність – здоровий спосіб життя – здорова нація” [53].

Одним із найважливіших напрямів державної політики в Україні є створення умов для забезпечення здоров'я громадян, про що свідчать програми, які прийняті на останніх етапах розвитку правового регулювання видатків фізичної культури та спорту: Міжгалузева комплексна програма “Здоров'я нації” на 2002–2011 роки; Національна доктрина розвитку фізичної культури та спорту; Державна програма розвитку фізичної культури та спорту на 2007–2011 роки; Концепція Загальнодержавної цільової соціальної програми розвитку фізичної культури і спорту на 2012–2016 роки [54].

У 2015 році затверджено Концепцію Державної цільової соціальної програми розвитку фізичної культури і спорту на період до 2020 року [55].

Досліджуючи етапи правового регулювання видатків на фізичну культуру та спорт в Україні, ми проаналізували становлення бюджетної системи, охарактеризували етапи розвитку бюджетного регулювання та

виокремили етапи правового регулювання видатків на фізичну культуру та спорт (з 1991 року по теперішній час).

1.3. Компаративний аналіз правового регулювання видатків на фізичну культуру та спорт

Юридичні компаративні дослідження в сучасних умовах не можуть бути успішно проведені без використання теоретичного потенціалу не тільки юридичних наук, а й філософії, соціології, політології, філології та інших гуманітарних наук [56].

Складність у використанні відповідної юридичної термінології вносить некоректний переклад з іншомовних джерел. Так, видатки та витрати можуть мати різноманітні варіанти перекладу та переплітатися між собою. Наприклад, у російській мові використовують такі поняття, як “расход”, “затраты”, “издержки”, в англійській – “expenses”, “cost”, “expenditure”, “outlay”, “disbursement” (окремо існує термін “expenditures”, який перекладається як видатки бюджету), у французькій – “charges”, “frais” та “depenses”. Зазначимо, що перекладаючи фахову літературу, більшість дослідників не враховує специфіку перекладу економічної та юридичної термінології, що і призводить до використання невідповідних термінів [5].

У європейських державах існує два принципи фінансування. Перший принцип базується на тому, що кошти центрального та місцевих бюджетів – це основне джерело фінансування. Другий принцип пояснюється тим, що фінансування здійснюється за допомогою поєднання державного та приватного фінансування.

Фінансування фізичної культури та спорту у країнах Європи має певні особливості. Першою особливістю є широке коло форм та методів державної підтримки цієї сфери. Друга особливість визначається рівнем централізації державної влади щодо реалізації державної політики у сфері фізичної культури та спорту та врахуванням розвитку меценатства і благодійності.

Одним з методів фінансування фізичної культури та спорту є пряме бюджетне фінансування. Таке фінансування здійснюється у формі спеціальних цільових трансфертів або шляхом повного забезпечення державою витрат. До цього методу також відносять і фінансування у формі грантів.

Для реалізації національних програм розвитку фізичної культури та спорту використовуються спеціальні цільові трансферти (у формі дотацій або субвенцій). Важливим є те, що форма повного забезпечення витрат державою на фізичну культуру та спорт широко використовується в Україні, а в європейських країнах він застосовується тільки для підтримки фізичної культури та спорту на загальнодержавному рівні. Ще однією формою методу прямого бюджетного фінансування є грант.

Грант – це форма прямої державної підтримки, одержувачем якого може виступати як організація, так і конкретна фізична особа. Використовуються як односторонні гранти, які передбачають одноосібну участь держави у фінансуванні спортивних проектів, так і зустрічні гранти, коли бюджетні кошти надаються за наявності відповідного забезпечення з боку зацікавленої сторони. Перевагами використання зустрічних грантів є не тільки поліпшення фінансового стану організацій фізичної культури та спорту, але й сприяння їхній адаптації до ринкових умов, стимулювання диверсифікації джерел фінансування за рахунок залучення приватних коштів і розвитку комерційної діяльності [57].

Комплексне бюджетне фінансування, яке поширене у Франції, Великобританії, Німеччині забезпечується шляхом поєднання субсидування установ фізичної культури та спорту центральними та місцевими органами влади та їх спільної участь у реалізації інвестиційних проектів. Кошти, виділені з бюджетів різних рівнів, акумулюються на рахунках спеціально уповноваженої структури і використовуються нею на визначені цілі. Хоча основна частина фінансових ресурсів цих структур формується за рахунок коштів бюджетів різних рівнів, вони можуть отримувати і власні доходи від

проведення спортивних тоталізаторів, сплати спеціальних цільових податків та ін.

Європейський Союз (далі – ЄС) – унікальне об’єднання, що традиційно демонструє приклад співпраці європейських країн. У результаті якої досягнуто найвищого в світі рівня інтеграції країн-членів, що включає функціонування економічного і валютного союзу. Очевидно, що досягнення таких успіхів було б неможливим без поступово сформованої системи власних ресурсів, яка стабільно забезпечує ЄС коштами для поглиблення і розширення інтеграційних процесів [58].

З 01.12.2009 р. набрав чинності Лісабонський договір, який ініціював вивчення бюджетного права Європейського Союзу та його реформування для врегулювання бюджетних відносин між державами-членами.

Одним із завдань сучасної правової науки України є дослідження теоретичних розробок та принципів бюджетного права ЄС, що є важливим при реформуванні бюджетного права України.

Серед науковців, які досліджували окремі аспекти бюджетного права ЄС можна назвати В. І. Муравйова, Ю. Ю. Пустовіт, О. М. Шпакович. Проте повністю і комплексно це питання не досліджено. Однак брак вітчизняних матеріалів був компенсований офіційними публікаціями та звітами інститутів ЄС [58].

З початку свого заснування Європейські співтовариства здійснювали свою діяльність переважно за рахунок внесків держав-членів. Такий механізм фінансування притаманний всім традиційним міжнародним організаціям, які є органами багатосторонньої дипломатії і не мають повноважень наднаціонального характеру, що дає змогу ухвалювати самостійні рішення незалежно від політичної волі кожної з держав-учасників [59, с. 613;58].

Однак, поступово в Європейських співтовариствах сформувалась особлива система фінансування їх діяльності, яка ґрунтується на використанні власних коштів Співтовариств. Наразі наявність так званої “системи власних ресурсів” у формі єдиного бюджету ЄС, управління яким

здійснюється наднаціональними інститутами, є істотною відмінністю ЄС від інших міжнародних організацій. Єдиний бюджет – це основний фінансовий документ ЄС, що фіксує всі статті доходів і видатків ЄС, який затверджується спільно Радою і Парламентом [58].

Бюджетні відносини в ЄС регулюються за допомогою нормативно-правових актів різних за юридичною силою. Основним нормативним актом є Договір про функціонування ЄС (ДФЄС), де зосереджені правові засади бюджетного права (розділ II). Важливе місце займають і Фінансові регламенти та бюджетні міжінституційні угоди.

Серед основних принципів формування бюджету ЄС, які встановлені Фінансовим регламентом, прийнятим у 2002 р. можна назвати:

1) принцип бюджетної єдності й достовірності, що передбачає об'єднання усіх доходів і видатків Союзу в єдиному документі [58];

2) принцип універсальності – полягає в забезпеченні сукупного покриття всіх витрат Союзу і неприпустимості використання окремих джерел доходу для цільового фінансування наперед визначених витратних статей [58];

3) принцип щорічності, відповідно до якого бюджет приймається на один рік (виконання бюджету триває з 1 січня по 31 грудня) та повинен враховувати програми дій, передбачені на декілька років [58].

У вітчизняній науці фінансового права дослідження принципів бюджетного права України в умовах євроінтеграції проведено Ю. І. Пустовіт. Проаналізувавши основні принципи формування єдиного бюджету ЄС і принципи бюджетного права ЄС, Ю. І. Пустовіт запропоновано доповнити перелік вітчизняних принципів бюджетної системи такими принципами: щорічності; бюджетної дисципліни; попередності; ефективності та економічності; дванадцятої системи; контролю за виконанням бюджету; звітності [60].

Отже, бюджетне регулювання у ЄС здійснюється за допомогою установчих документів, договорів про вступ нових держав-членів, фінансових регламентів та принципів формування бюджету.

Ратифікація Угоди про асоціацію між Україною та ЄС передбачає адаптацію нашого законодавства до європейського та потребує допомоги у фінансуванні для європейської інтеграції.

Правове регулювання розподілу бюджетних видатків спирається на цілу систему нормативних актів як первинного, так і вторинного права. Основоположну роль у регулюванні розподілу видатків відіграють два фінансово-правові документи: багаторічна фінансова програма (БФП) та щорічний бюджет [61].

Вперше БФП (тоді ще частина міжінституційної угоди між Комісією, Радою та Європейським парламентом) була прийнята у 1988 р. Саме починаючи з цього часу ЄС взяв за правило здійснювати середньострокове бюджетне планування своїх доходів та видатків з метою стабільного економічного розвитку в умовах поглиблення євроінтеграційних процесів [62, с. 334; 61].

Багаторічна фінансова програма встановлює пріоритети на декілька років у політиці держав-членів ЄС.

БФП на 2014 – 2020 рр. передбачено такі розділи видатків, як: 1) “Сталий розвиток”, що поділяється на дві підкатегорії: “Конкурентоспроможність задля зростання й зайнятості” та “Згуртування задля зростання й зайнятості”; 2) “Охорона та управління природними ресурсами”, що включає в себе спільну сільськогосподарську політику ЄС; 3) “Громадянство, свобода, безпека й правосуддя”; 4) “ЄС як світовий партнер”; 5) “Адміністрація”; 6) “Компенсація” [63;61].

Отже, принципи формування видатків бюджету ЄС визначені в установчих договорах, а розподіл видатків урегульовано багаторічними фінансовими програмами.

Прагнення до оптимізації видатків державного бюджету України спонукає до вивчення як позитивної, так і негативної світової практики формування видаткової частини державного бюджету. Будь-яке бюджетне рішення має відповідати таким вимогам, як: політична стабільність, економічна ефективність та соціальна справедливість [64].

Бюджетні програми зарубіжних держав мають стати своєрідним орієнтиром у формуванні бюджетної політики та враховуватися під час бюджетного фінансування. Кожній країні притаманні свої певні параметри фінансування найважливіших державних функцій. Видатки на охорону здоров'я (відповідно до Всесвітньої організації охорони здоров'я) повинні становити від 5 % (мінімальний рівень) до 10 % (для розвинутих країн), видатки на освіту – 5 – 7 % ВВП, а на науку – від 1,5 до 3 % ВВП [64; 65].

Соціально-економічний розвиток країн ЄС і України останніми роками кардинально змінив як систему бюджетних відносин, так і склад та структуру державних видатків. При цьому існуюче співвідношення між окремими групами видатків визначається стратегічною спрямованістю бюджетної політики з урахуванням таких факторів її формування, як рівень соціально-економічного розвитку країни, її соціально-культурні та виробничо-технологічні зв'язки з іншими державами, історичні традиції, діюча модель регулювання економіки та інші. Так, якщо в період становлення ринкових відносин країни спрямовували значну частину своїх бюджетних коштів на здійснення економічної діяльності, з яких до 70% асигнувань зосереджувалося у сфері матеріального виробництва, то з посиленням соціальної функції держави, орієнтованої на безпосереднє забезпечення потреб громадян, було здійснено переорієнтацію грошових потоків держави на соціальний захист і соціальні послуги для населення. Нині в структурі державних видатків країн світу соціальні видатки становлять понад 50%. Посилення державного інтересу до проблем фінансування соціально-культурних заходів та соціального забезпечення населення зумовлено необхідністю поліпшення стану соціального захисту

громадян із низьким рівнем доходів, що особливо гостро проявляється в умовах фінансово-економічної кризи [66; 67].

Отже, структура бюджетних видатків залежить від фінансової політики держави, рівня економічного розвитку, рівня соціального розвитку та фінансової стабільності держави.

Основними джерелами бюджетного права Великобританії є: Білль про права від 1689 року; Закон про фінанси, який щорічно приймається і регламентує питання, що стосуються дохідної частини бюджету; Закон про асигнування, який щорічно приймається і регламентує питання, пов'язані з витратною частиною бюджету [68].

У Великобританії не існує бюджету у вигляді єдиного закону, який санкціонує державні доходи і витрати. Натомість проект бюджету складається з двох окремих частин – розрахунку доходів та витрат. Відповідно щорічно приймаються два основні фінансові закони, які регулюють питання бюджету – Закон про асигнування, предметом якого є державні витрати, і Закон про фінанси, у якому відображаються державні доходи та їхні джерела [68].

Виконання державного бюджету забезпечують: Міністерство фінансів Великобританії в особі канцлера казначейства, що контролює в тому числі фінансові служби інших міністерств і відомств; а також Банк Англії (заснований в 1694 р.), який є органом його касового виконання [69].

Для Великобританії характерний жорсткий контроль за здійсненням бюджетних витрат (з метою забезпечення їх раціональності та відповідності бюджетним призначенням). Основна мета уряду – контролювати зростання державних видатків, тому наголос робиться на ефективності використання бюджетних коштів. Усі відомства самостійно ретельно аналізують виконання конкретних завдань під кутом зору результативності [69; 70].

Безпосереднє державне управління фізичною культурою та спортом у Великій Британії здійснюється центральним державним виконавчим органом – Департаментом по культурі, засобах масової інформації та спорту. Він

координує роботу низки недержавних установ, а саме: органу ліцензування футболу, олімпійського комітету, дистриб'ютора олімпійських лотерей, організації “Спорт Англії”, організації “Спорт Великобританії”, антидопінгового центру, національної адміністративної ради та професійних ліг (футболу, тенісу, регбі, автоспорту, баскетболу, боксу тощо). Це зумовлено тим, що, наприклад, “Спорт Великобританії” здійснює підготовку та проведення найвизначніших у державі спортивних змагань, є представником у багатьох міжнародних спортивних організаціях, за дорученням інвестує в спортивну індустрію, а також контролює використання наданих коштів. Таким чином, основною ознакою організації державного управління фізичною культурою та спортом у Великобританії є централізація державної влади, підпорядкування та підвідомчість ряду недержавних організацій і установ спортивного та фізкультурного спрямування, а також значна увага до розвитку фізичної культури та спорту територіально-адміністративних утворень шляхом розширення повноважень та функцій органів місцевого самоврядування [71].

Федеральний бюджет Федеративної Республіки Німеччина є основною ланкою бюджетної системи країни, де зконцентровано близько половини сукупного обсягу бюджетних ресурсів. Формування доходів федерального бюджету здійснюється шляхом акумуляції податкових та неподаткових надходжень. Структура видатків федерального бюджету відображає функції, що виконуються федеральним урядом. Центральний уряд фінансує всі військові видатки і видатки на міжнародну діяльність, основну частину соціальних виплат, а також видатки на фінансову підтримку (субсидування, пільгове кредитування чи пряме фінансування) окремих галузей і регіонів, на науку і освіту, на утримання адміністративного апарату. Традиційно, провідну роль у видатковій частині складають видатки соціального характеру: соціальні виплати, особливо такі статті витрат як пенсії військовим пенсіонерам, соціальні виплати з безробіття, перекваліфікація безробітних і фінансування бірж праці [69].

Найважливішим напрямом видатків федерального бюджету на загальнодержавні послуги є фінансування оборони. Пріоритетними напрямами державних видатків залишаються наукові дослідження, освіта, фінансування розвитку, хоча питома частка видатків на науку та освіту залишається незначною, порівняно з соціальними виплатами [69].

Відзначимо, що в Німеччині відсутній єдиний централізований організаційний механізм державного управління фізичною культурою та спортом. Як свідчить В. Г. Кононович [72], у ФРН різною мірою питаннями розвитку галузі опікуються законодавча гілка влади в особі Спортивного комітету, уряди земель, Федеральні міністерства освіти та охорони здоров'я, громадські установи, підприємства й організації. Треба відзначити, що пріоритетним завданням органу державної виконавчої влади у сфері фізичної культури та спорту є делегування повноважень громадським органам управління в частині розвитку спортивно-масового руху, поєднання державного фінансування відповідних програм із безпосередньою їх реалізацією спортивними клубами іншими суб'єктами галузі. Адже в Німеччині діє велика кількість громадських спортивних організацій та об'єднань, провідними з яких є Німецька олімпійська спортивна федерація та Німецький спортивний союз інвалідів [71].

Реформа місцевого управління та самоврядування стала одним із важливих заходів фінансової політики Франції останніх десятиліть. Вона призвела до суттєвої зміни повноважень органів місцевої влади, джерел та порядку формування їхніх ресурсів, здійснення видатків, розрахунку міжбюджетних трансфертів [69].

Формування фінансових ресурсів місцевого самоврядування регламентується Конституцією Франції (нова редакція від 2004 р.), законами “Про фінансову самостійність органів місцевого самоврядування” (2004 р.), “Про місцеві свободи й повноваження, які держава передає місцевим громадам” (2004 р.) [69].

Державне управління фізичною культурою та спортом у Франції, здійснюється через центральний державний орган виконавчої влади – Міністерство спорту. У відповідних регіонах, департаментах та комунах існує державний орган у сфері фізичної культури та спорту, що забезпечує діяльність із розвитку й якісного функціонування галузі на місцях. При Міністерстві спорту Франції створена і діє мережа децентралізованих служб, які на регіональному рівні відповідають за контроль і координацію реалізації молодіжної політики, освіти, суспільного життя та спорту. У Французькій республіці діє ряд нормативно-правових актів, які регламентують діяльність у сфері фізичної культури та спорту, основним з яких є Спортивний кодекс [73], відповідно до нього ця сфера фінансується з державного та місцевого бюджетів. Крім того, у кодифікованому акті зазначено, що держава, адміністративно-територіальні утворення та інші суб'єкти сприяють і забезпечують розвиток фізичної культури та спорту. Проте за державою залишається право здійснювати контроль, сертифікацію та ліцензування діяльності в сфері фізичної культури та спорту із видачею документа встановленого зразка. Крім того, держава сприяє розвитку спорту інвалідів, здійснює підтримку федерацій за видами спорту, забезпечує належний рівень дотримання законів та врегульовує спірні питання в спорті через спортивні федерації та інших уповноважених суб'єктів. До таких суб'єктів згідно зі Спортивним кодексом Франції належать спортивні товариства, федерації, клуби й асоціації, олімпійський і спортивний національні комітети [71].

Розглядаючи правове регулювання видатків у сфері фізичної культури та спорту у країнах ближнього зарубіжжя відмітимо, що у Республіках Білорусь, Молдова та Латвія фінансування сфери фізичної культури та спорту здійснюється за рахунок коштів республіканського і (або) місцевих бюджетів, та через створення умов для залучення коштів фізичних і юридичних осіб для фінансування фізичної культури і спорту, а також на основі безоплатної (спонсорської) допомоги й інших джерел, не заборонених законодавством.

Зокрема, з метою забезпечення розвитку фізичної культури та спорту, реалізації основних напрямів державної політики, вирішення актуальних проблем у сфері фізичної культури і спорту в Республіці Білорусь розробляються і затверджуються державні та регіональні програми розвитку фізичної культури і спорту. Зазначені програми ухвалюються не менше ніж на чотири роки. Грошові норми видатків на харчування під час проведення спортивно-масових заходів, фінансування яких здійснюється за рахунок коштів республіканського і (або) місцевих бюджетів, встановлюються Міністерством спорту і туризму Республіки Білорусь за погодженням з Міністерством фінансів Республіки Білорусь та обласними виконавчими комітетами.

У ст. 53 Закону Республіки Білорусь “Про фізичну культуру та спорт” визначено, що держава забезпечує умови для розвитку спорту вищих досягнень за допомогою фінансування підготовки спортивного резерву, спортсменів високого класу, встановлення міжнародних зв’язків з міжнародними спортивними організаціями, формування національних і збірних команд Республіки Білорусь по видах спорту і забезпечення їх підготовки, організації спортивних заходів на території Республіки Білорусь, забезпечення участі спортсменів Республіки Білорусь в міжнародних спортивних змаганнях та іншими способами. Розміри призів спортсменам, які завоювали медалі на Олімпійських, Паралімпійських, Дефлімпійських іграх, та винагород тренерам, який забезпечив підготовку цих спортсменів, кількість, розміри, порядок призначення і виплати іменних стипендій Президента Республіки Білорусь в сфері фізичної культури та спорту, розміри, порядок призначення і виплати державних стипендій олімпійським чемпіонам встановлюються Президентом Республіки Білорусь [74].

Таким чином, державна політика Республіки Білорусь спрямована на підвищення рівня фізичної культури та спорту шляхом збільшення розмірів видатків, які направлені на покращення матеріального забезпечення досліджуваної сфери, так і морально-матеріальне заохочення кожного

спортсмена. У цілому ж отримання призових місць на міжнародній спортивній арені створює авторитет та престиж безпосередньо самій державі.

Водночас, поряд з бюджетними видатками на розвиток фізичної культури та спорту важливу роль відіграють позабюджетні видатки. Так, позабюджетне фінансування сфери фізичної культури і спорту в Україні здійснюється за рахунок впровадження державних спортивних лотерей, заохочення спонсорів тощо. Учасники професіонального спорту здійснюють економічну діяльність згідно з вимогами, що визначаються міжнародними спортивними організаціями, та відповідно до законодавства України [75].

Яскравим прикладом запровадження спортивних лотерей дохід від яких направляється на розвиток фізичної культури та спорту є Республіка Латвія, де діє *Latvijas Loto* – національне підприємство лотереї Латвії. ДАТ *Latvijas Loto* може дарувати (пожертвувати) об'єкти (як гроші, так і інші види виграшів) лотереї для розвитку культури, мистецтва, науки, освіти, спорту, захисту навколишнього середовища або здоров'я, а також соціальної допомоги тощо [76]. До речі, схожа ситуація спостерігається і в Республіці Білорусь, де дохід від лотерей становить значну частину видатків, які спрямовуються на розвиток фізичної культури та спорту населення в країні [77].

Так, наприклад, в Іспанії та Португалії держава вживає всілякі заходи, спрямовані на пом'якшення податкового режиму і надання інших пільг спортивним асоціаціям, або шляхом прийняття відповідних нормативно-правових актів, спрямованих на забезпечення розвитку фізичної культури та спорту від будь-яких негативних наслідків для даної сфери. У цих країнах існує так звана інтервенціоністська модель розвитку сфери фізичної культури та спорту, сутність якої полягає в наданні права та можливості державі втручатися в приватний спортивний сектор [78, с.16–17]. У Португалії фізичне здоров'я населення та спорт в їхньому житті як запорука здоров'я забезпечується безпосередньо на конституційному рівні, не лише однією статтею як це, наприклад, в Конституції України (ст. 49), а декількома

нормами Конституції Португалії, які визначають фізичне здоров'я та спорт запорукою здорової нації.

Як за кордоном, так і в Україні набувають поширення гранти. Грант – це кошти, що надаються на безповоротній основі некомерційним організаціям або фізичним особам на реалізацію благодійних програм, на проведення досліджень, навчання, соціальних проектів на інші суспільно корисні цілі з наступним звітом про їх використання та результати зміни ситуації [79].

Для прикладу у 2018 році Міжнародний Олімпійський Комітет (МОК) оголосив конкурс заявок на отримання гранту для розвитку спорту та активного суспільства. Заявки на отримання гранту могли подавати неурядові організації (НУО), міжнародні, національні спортивні федерації до 14 грудня 2018 року. Розмір гранту становив 20 тис. швейцарських франків. Щоб мати право на отримання грантів, проекти мали відповідати наступним критеріям: соціальна адаптація біженців через спорт та фізичну активність; сприяння гендерній рівності на всіх рівнях спорту; розвиток спорту та фізичного виховання у міських умовах; залучення молоді та людей похилого віку до фізкультури [80].

Водночас, проекти повинні демонструвати ключові елементи, а саме: довгостроковість; спорт або фізкультура як ефективні інструменти для вирішення соціальних проблем; використання доступних громадських територій та / або спортивних споруд для пропагування фізкультури; довгострокові партнерства для підтримки проекту; і / або наявність плану моніторингу [80].

У процесі дослідження зарубіжного досвіду правового регулювання видатків на фізичну культуру та спорт з'ясовано, що кошти центрального та місцевих бюджетів є головним джерелом фінансування видатків бюджету європейських країн. Однією з форм підтримки державою фізичної культури та спорту є гранти (односторонні та зустрічні). Розглянуто структуру видатків та бюджетну систему Великої Британії, Федеративної Республіки

Німеччина, Франції у контексті ознайомлення з діючою системою фінансування видатків та запровадження позитивного досвіду у правову систему України. Досліджено основи бюджетного права ЄС, що є актуальним в умовах підписання Угоди про Асоціацію України з ЄС.

Висновки до розділу 1

1. Сутність видатків бюджету розкривається як механізм витрачання коштів з державного та місцевих бюджетів. Зазначено, що бюджетна класифікація забезпечує контроль за виконанням бюджету.

Видатки на фізичну культуру та спорт – це вид соціальних видатків, які визначаємо як суспільні відносини, пов’язані з планомірним використанням коштів централізованих і децентралізованих фондів держави для забезпечення ефективного розвитку фізичної культури та спорту.

2. Здійснено періодизацію становлення та розвитку правового регулювання видатків на фізичну культуру та спорт, починаючи з часів здобуття Україною незалежності: I-й етап становлення правового забезпечення фізичної культури та спорту (1991 – 1996 рр.); II-й етап побудови реалізації державної політики у сфері фізичної культури та спорту (1997 – 2007 рр.); III-й етап загальнодержавної цільової підтримки фізичної культури та спорту (2008 – 2014 рр.); IV-й соціальної спрямованості правового регулювання сфери фізичної культури та спорту (з 2015 р.).

3. Визначено, що кошти центрального та місцевих бюджетів є головним джерелом фінансування видатків бюджету європейських країн.

Бюджетне фінансування фізичної культури та спорту в країнах Європи здійснюється за допомогою прямого бюджетного фінансування та поєднання державного з приватним фінансуванням.

Корисним для України є досвід Республіки Білорусь, де фінансування сфери фізичної культури та спорту здійснюється за рахунок коштів республіканського і (або) місцевих бюджетів та через залучення коштів

фізичних і юридичних осіб для фінансування фізичної культури і спорту, а також – на основі безоплатної (спонсорської) допомоги й інших джерел, не заборонених законодавством. На прикладі Республіки Латвія позитивним вбачається запровадження спортивних лотерей дохід від яких направляється на розвиток фізичної культури та спорту.

РОЗДІЛ 2. ФІНАНСУВАННЯ ВИДАТКІВ НА ФІЗИЧНУ КУЛЬТУРУ ТА СПОРТ В УКРАЇНІ

2.1. Правова характеристика фінансування видатків на фізичну культуру та спорт

Фізична культура і спорт є особливою сферою, яка впливає на розвиток духовних і фізичних якостей людини. Фізична культура – це складова загальної культури суспільства, спрямована на зміцнення здоров'я, розвиток фізичних, морально-вольових та інтелектуальних здібностей людини з метою гармонійного формування її особистості (Закон України “Про фізичну культуру і спорт”) [81].

Функціонування сфери фізичної культури залежить від рівня розвитку суспільства (соціального, політичного, економічного, наукового, духовного тощо), а також наявності та стану матеріальної бази (стадіонів, басейнів, спортивних кортів і майданчиків, залів, палаців, спортивних приладів та інвентарю, спортивної форми тощо). Специфіка послуг, які надаються у сфері фізкультури і спорту, обумовлена виконанням таких соціально-економічних функцій: виховної, лікувально-оздоровчої, рекреаційної, відтворювальної, інформаційно-дозвільної, пізнавальної, національно-патріотичної, оборонної та рекламної [81].

Для функціонування сфери фізичної культури та спорту та виконання соціальних функцій держави важливим є фінансування цієї сфери та управління нею, оскільки переважно фінансується з державного та місцевих бюджетів та потребує контролю за використанням бюджетних коштів.

Державне фінансування фізичної культури і спорту є необхідним, оскільки створює рівновагу державного і приватного секторів, і забезпечує можливість різних верств населення реалізовувати своє право на заняття фізичною культурою і спортом. За останнє десятиріччя спорту в Україні довелося зіштовхнутися з багатьма різноплановими проблемами, серед яких:

відсутність і недосконалість законодавчої бази, невідповідність системи управління спортом принципово новим умовам розвитку сфери, постійна реорганізація державного органу управління у сфері фізичної культури і спорту, відсутність чіткого розмежування функцій між різними державними і суспільними організаціями, економічна криза. На сучасному етапі функціонування спорту питання фінансового, матеріально-технічного забезпечення залишається недостатньо вирішеним і потребує всебічного вивчення [82; 83].

Варто погодитися з думкою А. Голуб, що сфера фізичної культури і спорту в Україні фінансується за залишковим принципом, що, у свою чергу, негативно відображається і на підготовці резерву спорту вищих досягнень [83; 84].

Основними показниками розвитку фізичної культури держави є: рівень здоров'я, фізичний розвиток та підготовленість різних верств населення; використання фізичної культури у різних сферах діяльності; розвиток системи фізичного виховання; розвиток самодіяльного масового спорту; забезпеченість кваліфікованими кадрами; упровадження у фізичну культуру досягнень науково-технічного прогресу; відображення явищ фізичної культури в засобах масової інформації, у творах мистецтва і літератури; матеріальна база; спортивні досягнення тощо [81].

Аналіз наукових джерел свідчить, що деякі науковці здійснюють умовний розподіл системи фінансування фізичної культури і спорту на чотири підсистеми: комітетська підсистема – фінансування галузі фізичної культури і спорту з державного, місцевого бюджетів і за рахунок коштів соціального страхування; громадсько-відомча підсистема – має змішаний характер фінансування, тобто кошти надходять як з державного бюджету, так і з відомчих, громадських організацій і закладів; громадсько-комерційна підсистема передбачає фінансування фізичної культури і спорту через Національний олімпійський комітет України, національні спортивні федерації, спортивні клуби з видів спорту; комерційна підсистема забезпечує

фінансування фізкультурно-спортивної діяльності через організації, установи, підприємства різної форми власності, що займаються підприємницькою діяльністю [82;83].

Такий розподіл дозволяє проаналізувати позитивні та негативні тенденції у фінансуванні та дослідити кращий варіант для розвитку спорту та фізичної культури в Україні. На нашу думку, кращим варіантом буде поєднання комітетської та комерційної підсистеми, оскільки підтримка фізичної культури та спорту є соціальною функцією держави, але і комерційна підсистема дозволить фінансувати цю сферу на якіснішому рівні.

Треба відзначити, що декларативно держава фінансує фізичну культуру та спорт, але цих коштів недостатньо для ефективного розвитку сфери. Обсяги фінансування сфери визначальною мірою залежать від державної політики щодо її розвитку, соціально-економічного становища держави, а також окремих територіально-адміністративних одиниць, бюджетного процесу. Зважаючи на те, що фінансування фізичної культури і спорту здійснюється переважно з державного та місцевих бюджетів, фондів підприємств та організацій, важливого значення набувають механізми державного врегулювання процесів складання, прогнозування, формування видаткової частини бюджетів усіх рівнів з утримання галузі [85].

Водночас питання реформування системи фінансування фізичної культури і спорту в умовах трансформаційних процесів залишається відкритим, тому варто зосередити наукові пошуки на питаннях: розроблення державних комплексних і цільових програм фінансування фізичної культури і спорту; визначення пріоритетів фізичного виховання та обґрунтування переліку й обсягу їхнього фінансування; проведення реструктуризації сфери з метою ліквідації диспропорцій у розвитку різних видів спорту; удосконалення організації та фінансування спорту, раціонального використання ресурсів; удосконалення нормативно-правової бази та механізмів фінансування; упорядкування мережі закладів фізичного

виховання; удосконалення системи соціального та правового захисту спортсменів; поліпшення управління галуззю на всіх рівнях [85].

Ми підтримуємо точку зору С. В. Нікітенка, що вирішення зазначених вище питань дозволить врегулювати систему фінансування фізичної культури та спорту та забезпечить ефективний розвиток цієї сфери.

Крім того, деякі науковці виділяють рівні фінансування спорту в Україні. Є. В. Альошин поділяє державне фінансування спорту в Україні на три рівні: пряме, непряме та децентралізоване. Пряме фінансування – це спільне управління фондами держави, його здійснює Міністерство молоді та спорту України. Непряме фінансування проводить Національний олімпійський комітет, а також міністерства, які виділяють частину свого бюджету на спорт. Зокрема, Міністерство освіти і науки України виплачує заробітну плату викладачам фізичної культури і спорту та фінансує професійну підготовку. Децентралізоване державне фінансування здійснюється органами місцевого самоврядування з обласних бюджетів, міських бюджетів, районних бюджетів у містах, районних бюджетів і селищних та сільських бюджетів [86;85].

Така точка зору заслуговує на підтримку, адже справді, в умовах децентралізації влади в Україні частина повноважень по фінансуванню спорту передана органам місцевого самоврядування.

У свою чергу, І. Л. Гасюк звертає увагу на необхідність “...підтримання конкурентного середовища під час вироблення і надання фізкультурно-спортивних послуг, фінансування заходів, які здійснюються центральними та місцевими органами виконавчої влади з фізичної культури і спорту, надання фінансової допомоги громадським організаціям фізкультурно-спортивної спрямованості, заохочення благодійної діяльності та зростання позабюджетних надходжень у сфері фізичної культури і спорту, орієнтації на сучасні міжнародні стандарти у сфері фізичної культури і спорту” [87, с. 278;85].

Фізична культура та спорт відносяться до соціальної сфери діяльності та є невід'ємним елементом нематеріального виробництва. Організація фізичної культури і спорту – має підлягати процесам систематизації діяльності всіх об'єктів та суб'єктів галузі. Економічне планування в цій сфері виконує такі важливі функції: визначення мети і напрямів розвитку галузі; встановлення конкретних завдань із розвитку окремих видів спорту і підвищення майстерності спортсменів; відповідність фінансування і матеріальних ресурсів; забезпечення комплексного розвитку всіх ланок та вибір найбільш ефективних шляхів із досягнення підсумкового результату; сприяння координації діяльності різних відомств [88, с. 35;85].

Водночас, як слушно зазначає С. В. Нікітенко, держава недостатньо приділяє уваги питанням розвитку та фінансування фізичної культури і спорту, у т. ч. й законодавчому врегулюванню різноманітних проблем. Інтерес політиків і чиновників до проблем спорту дещо поживається тільки напередодні Олімпійських ігор. Тоді спортсменам зазвичай обіцяють солідні гонорари та вирішення житлових питань [85].

Згідно із Законом України „Про фізичну культуру і спорт”, фінансове забезпечення заходів з фізичної культури і спорту здійснюється за рахунок державного бюджету, місцевих бюджетів; коштів фонду соціального страхування, а також позабюджетних надходжень: внесків підприємств, установ та організацій, об'єднань громадян, окремих осіб, коштів від фінансово-господарської діяльності закладів фізичної культури і спорту та організацій фізкультурно-спортивної спрямованості, а також від продажу прав на використання спортивної символіки і на телевізійну трансляцію спортивних змагань, від проведення фізкультурно-спортивних та інших видовищних заходів, спортивних лотерей тощо [40].

На сьогодні зі сторони держави зберігається всебічна підтримка сфери фізичної культури і спорту. Підтвердженням цього є думка І. Л. Гасюка: “низка прийнятих у різні роки законодавчих актів свідчить про велику увагу з боку держави до впорядкування і визначення тенденцій і механізмів

розвитку фізичної культури і спорту в Україні. Надзвичайно важливою в цих процесах є проблема фінансування галузі. Зорієнтованість державної політики на становлення ринкової економіки в Україні не зменшує, а, навпаки, обумовлює пріоритетність регулювання з боку держави економічного життя країни. Таке регулювання пов'язане в першу чергу із використанням і розподілом державних фінансових ресурсів. Методи бюджетного регулювання знаходяться поза межами впливу конкурентної боротьби та не зорієнтовані виключно на отримання прибутку, який є основною метою господарської діяльності комерційних структур. Бюджетна політика передбачає регулювання державних видатків та доходів з метою підтримання ринкової рівноваги та стимулювання розвитку соціальної сфери та галузей економіки, у тому числі і фізичної культури і спорту” [89, с. 264].

Відповідно до статті 87 Бюджетного кодексу України видатки на фізичну культуру і спорт, які здійснюються з державного бюджету, включають видатки на:

а) державні програми з розвитку фізичної культури і спорту (забезпечення діяльності національних збірних команд, проведення спортивних заходів державного і міжнародного рівня, підготовка і участь національних збірних команд у міжнародних змаганнях з олімпійських та неолімпійських видів спорту, у тому числі в Олімпійських іграх, Європейських іграх, Юнацьких Олімпійських іграх, Всесвітніх іграх з неолімпійських видів спорту, забезпечення діяльності закладів фізичної культури і спорту всеукраїнського рівня, фінансова підтримка баз олімпійської підготовки та всеукраїнських громадських організацій фізкультурно-спортивного спрямування згідно з переліками, затвердженими Кабінетом Міністрів України) [16];

б) державні програми з розвитку фізичної культури, спорту, фізкультурно-спортивної реабілітації осіб з інвалідністю (центри державного значення з фізичної культури і спорту осіб з інвалідністю, проведення навчально-тренувальних зборів, всеукраїнських змагань з видів спорту для

осіб з інвалідністю, заходів з фізкультурно-спортивної реабілітації осіб з інвалідністю, утримання національних збірних команд з видів спорту для осіб з інвалідністю, забезпечення їх підготовки та участі в міжнародних змаганнях (включаючи Паралімпійські та Дефлімпійські ігри), фінансова підтримка паралімпійського руху та баз паралімпійської і дефлімпійської підготовки згідно з переліком, затвердженим Кабінетом Міністрів України) [16].

Розпорядженням Кабінету Міністрів України від 09.12.2015 р. № 1320-р “Про схвалення Концепції Державної цільової соціальної програми розвитку фізичної культури і спорту на період до 2020 року” визначено, що основними причинами виникнення проблем, пов’язаних із кризовою ситуацією у сфері фізичної культури і спорту є: нецінення традиційних моральних цінностей у зв’язку з пропагандою жорстокості, насильства, зокрема через засоби масової інформації, що негативно впливає на патріотичні переконання громадян України; обмежена рухова активність, нераціональне та незбалансоване харчування, асоціальна поведінка у суспільстві; невідповідність матеріально-технічної бази для забезпечення фізкультурно-оздоровчої діяльності потребам населення за місцем проживання, роботи та в місцях масового відпочинку, в тому числі в сільській місцевості, зокрема осіб з інвалідністю; низький рівень ресурсного забезпечення дитячо-юнацького та резервного спорту; відсутність спортивної інфраструктури, спроможної задовольнити потреби населення у щоденній руховій активності відповідно до фізіологічних потреб, зокрема осіб з інвалідністю; невідповідність більшості баз олімпійської, паралімпійської та дефлімпійської підготовки європейським та світовим стандартам; недостатній рівень забезпечення спортивним інвентарем та обладнанням навчальних закладів; нездатність вітчизняних виробників задовольнити попит населення у спортивному обладнанні та інвентарі та конкурувати з іноземними виробниками; низький рівень проведення засобами масової інформації інформаційно-роз’яснювальної роботи серед населення щодо усвідомлення цінності здоров’я,

відповідального ставлення батьків до виховання своїх дітей та відсутність ефективної системи стимулювання населення до збереження здоров'я; низький рівень престижності професій у сфері фізичної культури і спорту, матеріального заохочення працівників цієї сфери; низький рівень медичного та медико-біологічного забезпечення осіб, які займаються фізичною культурою і спортом, та медико-біологічного забезпечення підготовки спортсменів вищої категорії; недостатній обсяг бюджетного фінансування та неефективне залучення позабюджетних коштів; відсутність механізму інвестування у розвиток і популяризацію масового спорту; регуляторні функції з боку держави, що суперечить законодавчій базі та практиці діяльності європейських спортивних організацій [90].

Фінансування Програми планується здійснювати за рахунок коштів державного бюджету, інвестицій та інших джерел, не заборонених законодавством. Обсяг видатків, необхідних для виконання Програми, буде уточнюватися щороку під час складання проектів державного та місцевих бюджетів з урахуванням їх реальних можливостей [91]. На нашу думку, такий підхід є правильним, оскільки це дасть можливість оптимізувати витрати за рахунок ефективного планування потреб в грошових ресурсах.

Постановою Кабінету Міністрів України від 01.03.2017 р. № 115 “Про затвердження Державної цільової соціальної програми розвитку фізичної культури і спорту на період до 2020 року” визначено, що реалізація зазначеної програми реалізується Міністерствами і місцевими органами виконавчої влади в межах коштів, передбачених у державному та місцевих бюджетах на відповідний бюджетний період, а також за рахунок інших джерел. Орієнтовний обсяг фінансування Програми становить 25 186 605,4 тис. грн, у тому числі 8 668 054,9 тис. грн – за рахунок коштів державного бюджету, 13 651 515,3 тис. грн – місцевих бюджетів, 2 867 035,3 тис. грн – за рахунок інших джерел. Обсяг видатків, необхідних для виконання Програми, визначається щороку з урахуванням можливостей державного та місцевих бюджетів під час формування їх показників [55].

Наступним видом видатків є видатки, що здійснюються з бюджетів міст республіканського Автономної Республіки Крим та обласного значення, районних бюджетів, бюджетів об'єднаних територіальних громад належать видатки на: фізичну культуру і спорт – утримання та навчально-тренувальна робота дитячо-юнацьких спортивних шкіл усіх типів (крім шкіл республіканського Автономної Республіки Крим і обласного значення), заходи з фізичної культури і спорту та фінансова підтримка місцевих осередків всеукраїнських громадських організацій фізкультурно-спортивної спрямованості і спортивних споруд місцевого значення [16].

До видатків, що здійснюються з бюджету Автономної Республіки Крим і обласних бюджетів, належать видатки на фізичну культуру і спорт, зокрема:

а) програми з розвитку фізичної культури і спорту (утримання та навчально-тренувальна робота дитячо-юнацьких спортивних шкіл усіх типів республіканського Автономної Республіки Крим та обласного значення, шкіл вищої спортивної майстерності, центрів олімпійської підготовки, центрів фізичного здоров'я населення республіканського Автономної Республіки Крим та обласного значення, штатних спортивних команд резервного спорту, заходи з фізичної культури і спорту республіканського Автономної Республіки Крим та обласного значення, включаючи підготовку збірних команд регіону до участі у спортивних змаганнях державного рівня, фінансова підтримка республіканського Автономної Республіки Крим та обласних осередків всеукраїнських громадських організацій фізкультурно-спортивної спрямованості і спортивних споруд республіканського Автономної Республіки Крим та обласного значення) [16];

б) програми з розвитку фізичної культури, спорту, фізкультурно-спортивної реабілітації осіб з інвалідністю (центри республіканського Автономної Республіки Крим та обласного значення з розвитку фізичної культури і спорту осіб з інвалідністю, дитячо-юнацькі спортивні школи для осіб з інвалідністю усіх типів; проведення заходів з фізкультурно-спортивної реабілітації осіб з інвалідністю, навчально-тренувальних зборів і змагань

республіканського Автономної Республіки Крим та обласного значення з фізичної культури і спорту осіб з інвалідністю, підготовка збірних команд регіону до участі у спортивних змаганнях державного рівня) [16].

Так, наприклад, розпорядженням Тернопільської обласної державної адміністрації “Про затвердження плану заходів на 2018 – 2020 роки щодо реалізації в області Державної цільової соціальної програми розвитку фізичної культури і спорту на період до 2020 року” від 28.11.2017 р. № 766-од затверджено план заходів на 2018 – 2020 роки щодо реалізації в області Державної цільової соціальної програми розвитку фізичної культури і спорту на період до 2020 року. Районним державним адміністраціям, виконавчим комітетам Бережанської, Кременецької, Тернопільської та Чортківської міських рад, виконавчим комітетам рад об’єднаних територіальних громад забезпечити розроблення та затвердження в місячний строк аналогічних планів заходів на 2018 – 2020 роки щодо реалізації Державної цільової соціальної програми розвитку фізичної культури і спорту на період до 2020 року. Виконавцям Плану заходів забезпечити його виконання за рахунок та в межах видатків місцевих бюджетів, а також інших не заборонених джерел фінансування, та про стан реалізації заходів інформувати управління фізичної культури та спорту облдержадміністрації щороку до 30 грудня упродовж 2018 – 2020 років [91].

До видатків місцевих бюджетів, що можуть здійснюватися з усіх місцевих бюджетів, належать видатки на місцеві програми з розвитку фізичної культури і спорту [16].

У цілому на розвиток фізичної культури і спорту в Україні з державного бюджету традиційно виділяється 0,5 %, а з регіональних – 1,5 – 2 % від їх видаткової частини, що у 3 – 4 рази менше середньоєвропейських показників. За обсягами річних видатків з усіх джерел фінансування з розрахунку на одну особу Україна майже у 30 разів поступається Фінляндії, у 15 разів – Японії та Австралії, у 10 разів – Німеччині [92;83].

Кабінет Міністрів України щороку затверджує заходи відповідно до Національної доктрини розвитку фізичної культури і спорту та передбачає кошти для їх реалізації у проектах Державного бюджету України. Головним розпорядником бюджетних коштів у сфері фізичної культури і спорту є Міністерство молоді та спорту України, а розпорядником бюджетних коштів нижчого рівня та відповідальним виконавцем місцевої бюджетної програми – державні адміністрації та органи місцевого самоврядування.

У той же час, відзначаємо, що стабільно пріоритетним з погляду державних видатків є олімпійський спорт і спорт вищих досягнень. Поряд з цим за останні роки переважне навантаження щодо фінансування фізичної культури припадало на місцеві бюджети, частка в загальних видатках на утримання галузі становить у середньому 53,9 %. Із фондів підприємств, установ та організацій виділялося 18,2 % коштів, із позабюджетних джерел надійшло 10,6 %, фондів соціального страхування та профспілкових комітетів – 6 та 2,2 %. Останнім часом найбільшими приростами видаткової частини на фізичну культуру і спорт характеризуються фонди підприємств, установ і організацій – збільшення в 28,3 рази. Так, будівництво нових спортивних споруд здійснюється переважно за рахунок фондів організацій, підприємств та установ, а також позабюджетних надходжень, частка яких у загальній структурі видатків на цю статтю становить 56,5 % [83; 89].

Важливу роль у фінансуванні видатків на фізичну культуру та спорт відіграє нормативне забезпечення, оскільки правові аспекти забезпечують ефективний розподіл видатків та оптимізацію витрат.

Реформування системи фінансування фізичної культури залишається актуальним, тому варто зосередити роботу на: розробленні державних цільових програм фінансування фізичної культури і спорту; визначенні пріоритетів фізичного виховання та спорту; удосконаленні організації та фінансування фізичної культури та спорту; удосконаленні нормативно-правової бази; упорядкуванні системи закладів фізичного виховання; удосконаленні механізмів фінансування фізичної культури та спорту [83].

У статті 3 Закону України “Про фізичну культуру і спорт” відзначається, що держава регулює відносини у сфері фізичної культури і спорту шляхом формування державної політики у цій сфері, створення відповідних державних органів, фінансового, матеріально-технічного, кадрового, інформаційного, нормативно-правового та іншого забезпечення розвитку фізичної культури і спорту, а також визнання широкого самодіяльного статусу фізкультурно-спортивного руху в Україні і комплексної взаємодії державних органів з громадськими організаціями фізкультурно-спортивної спрямованості [40].

Питанням фінансово-економічної діяльності у сфері розвитку фізичної культури і спорту в Україні займалися такі дослідники, як М. І. Воробйов, Ю. П. Мічуда, Л. Ю. Дудорова, Є. В. Імас, О. М. Коқун, Ю. І. Довгенько [93].

Аналізуючи сучасне фінансування сфери фізичної культури і спорту України, звернемо увагу на наявність низки протиріч, які виникли під впливом сукупності чинників, головними серед яких можна визначити такі: зміну ролі держави у забезпеченні життєдіяльності фізкультурно-спортивних організацій; активне проникнення у сферу фізичної культури і спорту ринкових відносин; виникнення раніше непритаманного сфері приватного сектора; формування ринку фізкультурно-спортивних послуг [93].

На сьогодні визначальною є роль держави у підтримці, розвитку та забезпеченні фінансування фізичної культури та спорту. Підтвердженням цьому є визначені у Законі України “Про фізичну культуру і спорт” форми підтримки цієї сфери. Центральний орган виконавчої влади, що забезпечує формування державної політики у сфері фізичної культури та спорту, центральний орган виконавчої влади, що реалізує державну політику у сфері фізичної культури та спорту та інші центральні органи виконавчої влади у сфері фізичної культури і спорту мають такі повноваження: надають в установленому порядку державну підтримку громадським організаціям фізкультурно-спортивної спрямованості, залучають їх до виконання державних програм і заходів з питань фізичної культури та спорту; надають

всеукраїнським фізкультурно-спортивним товариствам фінансову підтримку за рахунок коштів державного бюджету відповідно до закону; фінансову підтримку осередкам всеукраїнських фізкультурно-спортивних товариств, зокрема для проведення фізкультурно-оздоровчих та спортивних заходів, їх діяльності та для діяльності заснованих ними дитячо-юнацьких спортивних шкіл [40].

Отже, законодавством визначено повноваження центральних органів виконавчої влади по підтримці фізичної культури та спорту, проте обмеженість фінансових надходжень не дає можливості у повному обсязі використовувати такі повноваження.

Істотно новим терміном, який з'явився в Україні є “громадський бюджет” (інколи називають “бюджет участі”). Під ним розуміється демократичний процес, який надає можливість кожному жителю брати участь в розподілі коштів місцевого бюджету через створення проектів для покращення міста та/або голосування за них. Тобто це спосіб визначення видатків частини міського бюджету будь-якого міста за допомогою прямого волевиявлення жителів. Мешканці міста самостійно пропонують та обирають на що саме витратити частину коштів міського бюджету [94].

Громадський бюджет – це механізм для того, аби знаходити порозуміння між владою та людьми, долати корупцію та дати можливість кожному мешканцю відчувати причетність та відповідальність за те, яким буде його місто. Наприклад, станом на 1 серпня 2017 року, найбільшу кількість проектів у місті Київ подано у категоріях спорт, освіта, комунальне господарство. Бюджет участі міста Львів на 2017 рік склав 16 млн грн., де запропоновано 259 проектів, 30% стосувалися спортивної інфраструктури [94].

За останні роки можна відслідкувати покращення у фінансовому забезпеченні сфери фізичної культури і спорту в Україні. Протягом періоду 2012 – 2018 рр. видатки у національній валюті зростають, проте скоригувавши дані на курс долара США спостерігається скорочення

фінансування у 2014 – 2016 рр. Така ситуація явно виражена у 2015 р.: приріст видатків порівняно з 2014 р. становить 2 371 млн грн (+17 %) та скорочення видатків на 423 млн доларів США (–36 %). У 2017 р. в порівнянні з 2016 р. видатки на духовний та фізичний розвиток зросли на 7 444 млн грн (44 %) та 254 млн доларів США (38 %) (табл. 2.1.). У 2018 р. в порівнянні з 2017 р. видатки на духовний та фізичний розвиток зросли на 4 651 млн грн (19 %) та 151 млн доларів США (16 %) (табл. 2.1.).

Таблиця 2.1.

Динаміка та приріст фактичних видатків ЗБУ на духовний та фізичний розвиток за період 2012 – 2018рр.

Рік	Видатки, млн грн.	Видатки, млн дол. США*	% від ЗБУ	Приріст		Приріст	
				млн грн.	%	млн дол. США*	%
2012	13 640	1 707	2,77%	-	-	-	-
2013	13 661	1 709	2,70%	21	0%	2	0%
2014	13 858	1 166	2,65%	197	1%	-543	-32%
2015	16 228	743	2,39%	2 370	17%	-423	-36%
2016	16 898	661	2,02%	670	4%	-82	-11%
2017	24 342	915	2,30%	7 444	44%	254	38%
2018	28 993	1 066	2,32%	4 651	19%	151	16%

Джерело: складено автором за даними Державної казначейської служби України [95].

Примітка.* за середнім курсом НБУ за звітний період.

Аналізуючи видатки на духовний та фізичний розвиток за функціональним призначенням за період 2012 – 2018 рр. спостерігаємо, що найбільше коштів спрямовувалось на культуру та мистецтво (8 018 млн грн у 2012 р. (59 % загальних видатків) та 17 977 млн грн у 2018 р. (62 %) та найменше фінансуються дослідження і розробки (42 млн грн у 2012 р. (0,3 %) та 32 млн грн у 2018 р. (0,1 %) та інша діяльність у сфері духовного та фізичного розвитку. Видатки на фізичну культуру та спорт протягом періоду всередньому становлять 6 367 млн грн (30 % загального обсягу видатків на духовний та фізичний розвиток) (табл. 2.2. та рис.2.1.).

Таблиця 2.2.

Видатки ЗБУ на духовний та фізичний розвиток за функціональним призначенням у 2012 – 2018 рр., млн грн

Показник	2012	2013	2014	2015	2016	2017	2018
Духовний та фізичний розвиток, в т.ч.:	13 640	13 661	13 858	16 228	16 898	24 342	28 993
Фізична культура і спорт	3 933	3 869	4 280	6 120	4 528	6 961	8 509
Культура та мистецтво	8 018	8 444	8 483	8 695	10 554	15 430	17 977
Засоби масової інформації	1 604	1 247	1 025	1 355	1 763	1 831	2 023
Дослідження і розробки	42	39	38	30	27	28	32
Інша діяльність	42	62	31	29	25	93	452

Джерело: складено автором за даними Державної казначейської служби України [95].

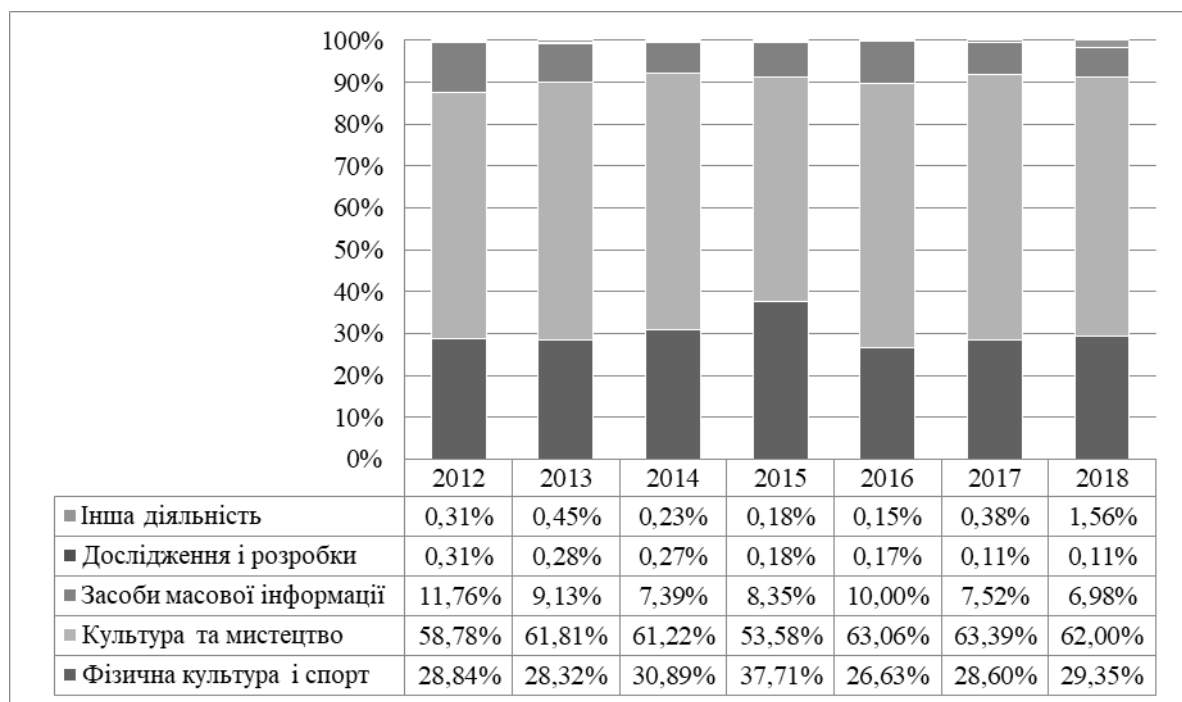

Рисунок 2.1. Структура фактичних видатків ЗБУ на духовний та фізичний розвиток за функціональним призначенням 2012 – 2018 роках

Джерело: складено автором за даними Державної казначейської служби України [95].

Таблиця 2.3.

Видатки Міністерство молоді та спорту України у розрізі програм
за 2013 – 2018 рр., млн грн

Показник	2013	2014	2015	2016	2017	2018
Керівництво та управління у сфері молоді та спорту	12,11	18,25	20,33	25,26	48,10	70,27
Функціонування Музею спортивної слави	0,34	0,32	0,00	0,00	0,00	0,00
Фундаментальні та прикладні наукові дослідження у сфері молоді та спорту	3,89	5,75	5,75	5,56	7,22	11,49
Методичне забезпечення у сфері спорту	0,62	0,58	0,66	0,74	1,10	1,24
Здійснення заходів державної політики з питань молоді та державна підтримка молодіжних та дитячих громадських організацій	12,03	4,30	9,56	16,60	27,00	42,80
Розвиток спорту інвалідів та їх фізкультурно-спортивна реабілітація	148,91	113,00	194,15	206,72	308,34	519,24
Підготовка і участь національних збірних команд в Паралімпійських і Дефлімпійських іграх	158,01	46,21	14,12	256,71	357,22	211,67
Розвиток фізичної культури, спорту вищих досягнень та резервного спорту	513,02	429,59	638,85	687,96	1 203,97	1 565,74
Фінансова підтримка громадських організацій фізкультурно-спортивного спрямування	76,31	22,96	25,82	34,78	46,55	52,53
Підготовка і участь національних збірних команд в Олімпійських та Юнацьких Олімпійських іграх	20,28	26,21	0,00	0,00	0,00	0,00
Підготовка і участь національних збірних команд в Олімпійських, Юнацьких Олімпійських та Європейських іграх	0,00	0,00	48,60	156,70	127,82	65,03
Міністерство молоді та спорту України	945,53	667,17	957,83	1 391,04	2 127,30	2 540,00

Джерело: складено автором за даними Державної казначейської служби України [95].

Загальна сума видатків держбюджету на 2015 рік, передбачена на бюджетні програми Міністерства молоді та спорту склала 960,5 млн грн. З них на розвиток фізичної культури, спорту вищих досягнень та резервного спорту передбачено понад 634 млн грн, на розвиток спорту осіб з інвалідністю та їх фізкультурно-спортивну реабілітацію – понад 183 млн грн. [96].

У 2016 році загальна сума видатків держбюджету, передбачена на бюджетні програми Міністерства молоді та спорту складала майже – 1 млрд 420,6 млн грн. З них на розвиток фізичної культури, спорту вищих досягнень та резервного спорту передбачено понад 679 млн грн, на розвиток спорту осіб з інвалідністю та їх фізкультурно-спортивну реабілітацію – понад 213 млн грн. Крім того, в окремих статтях Державного бюджету України передбачалося виділення понад 441 млн грн на підготовку та участь національних збірних команд в літніх Олімпійських та Паралімпійських іграх у Ріо-де-Жанейро (Бразилія, 2016 р.), а також Юнацьких Олімпійських, Всесвітніх, Європейських іграх, Дефлімпійських іграх [97].

Важливим фундаментом для переходу сфери фізичної культури й спорту від стабілізації до розвитку стало ухвалення Державного бюджету на 2017 рік [98].

Вперше в історії річний бюджет фінансування програм Міністерства молоді та спорту сягнув позначки у 2 млрд грн. За останні 2 роки бюджетне фінансування заходів державної політики, які здійснює відомство, зросло у 2 рази. Понад 1 млрд грн передбачено на реалізацію програми розвитку фізичної культури, спорту вищих досягнень та резервного спорту. Зокрема, 63,6 млн грн передбачено на суттєве підвищення зарплат до 20 – 30 тис. грн на місяць провідним тренерам України, які працюють з національними збірними командами. 127,6 млн грн складають видатки розвитку. Зокрема, 21 млн грн передбачено на придбання обладнання і предметів довгострокового користування для забезпечення діяльності збірних команд України з олімпійських видів спорту. 11, 8 млн грн передбачено на закупівлю нового

обладнання та інвентарю в рамках забезпечення підготовки та участі збірної команди України у XXIII зимових Олімпійських іграх-2018. 4,4 млн грн передбачено на закупівлю обладнання і предметів довгострокового користування для забезпечення підготовки й участі України у X Всесвітніх іграх (Польща, Вроцлав) [98].

Суттєва увага приділяється розвитку спорту людей з особливими потребами та їх фізкультурно-спортивній реабілітації. На цю програму передбачено 319,5 млн грн. На здійснення заходів державної політики у молодіжній сфері та національно-патріотичного виховання – передбачено 27,5 млн грн [98].

Отже, проаналізувавши видатки на фізичну культуру та спорт з інформації Міністерства молоді та спорту, можна дійти висновку, що протягом 2015 – 2017 рр. спостерігається тенденція до збільшення видатків на згадану сферу. Це сприяє розвитку фізичної культури та спорту, підвищенню загального рівня здоров'я населення та виконання соціальної функції держави.

Не можна залишити поза увагою ще один, на нашу думку, важливий аспект означеного протиріччя. Мова йде про те, що на етапі становлення ринкових відносин у сфері фізичної культури у нашій країні поки що не вдається забезпечити використання можливостей ринку в інтересах суспільства. Яскравим прикладом тут може слугувати стан речей у професійному спорті. Роль держави стосовно цього виду фізкультурно-спортивної діяльності мала б полягати в тому, аби за допомогою правових важелів зорієнтувати структури професійного спорту ще до моменту їхнього започаткування на застосування найбільш прийнятних з точки зору суспільства моделей функціонування [93].

У Законі України “Про фізичну культуру та спорт” визначено, що професійний спорт є одним з напрямів спорту. Крім професійного спорту виділяють ще спорт ветеранів, олімпійський спорт, неолімпійський спорт, службово-прикладний та військово-прикладний спорт, спорт осіб з

інвалідністю, дитячий спорт, дитячо-юнацький спорт, резервний спорт, спорт вищих досягнень. Також Закон визначає професійний спорт як комерційний напрям діяльності у спорті, пов'язаний з підготовкою та проведенням видовищних спортивних заходів на високому організаційному рівні з метою отримання прибутку [40].

Науковці у професійному спорті виділяють два напрями розвитку:

- 1) комерційно-спортивного;
- 2) спортивно-комерційного.

Основу першого складає прагнення максимальних доходів та прибутку, а суто спортивна діяльність та спортивний результат розглядається як засіб досягнення мети. Цей підхід є переважним в американському професійному спорті. Другий підхід більш характерний для міжнародного та європейського професійного спорту у першу чергу передбачає спортивний результат, гостроту спортивної боротьби є пріоритетним моментом і обов'язковою умовою спортивного бізнесу. Розвиток професійного спорту спортивно-комерційного типу викликає великий суспільний інтерес, що, зокрема, виражається у фінансовій та іншій підтримці професійного спорту державою [93].

Концептуальна невизначеність держави щодо функціонування професійного спорту не дозволила Україні юридично окреслити межі цивілізованого входження його структур у ринок. Унаслідок цього відкрито дорогу процесу стихійної трансформації любительського за офіційним статусом спорту у спорт професійний (нелюбительський) шляхом зміни власників спортивних клубів. Останні перетворились з відкритих структур, прозорих якщо не для всього суспільства, то хоча б для держави, у закриті, як для суспільства, так і для держави, комерційні утворення [93].

Враховуючи збільшення видатків на фізичну культуру та спорт все ще залишається проблема недостатності фінансування цієї сфери. Одним з шляхів вирішення могло б стати застосування співробітництва між державою та приватним сектором. Таке співробітництво дало б змогу популяризувати

спортивний рух серед населення, будувати спортивні майданчики та спортивні об'єкти, залучати громадян до спортивної та фізкультурно-оздоровчої роботи шляхом створення матеріально-технічної бази.

Не можна не згадати ще одне протиріччя, яке ускладнює формування цивілізованих ринкових відносин у сфері фізичної культури і спорту. Мова йде про економічні відносини між державою і представниками суспільного сектора економіки фізичної культури і спорту. За часів командної системи одне із провідних місць у фізкультурно-спортивному русі посідали добровільні фізкультурно-спортивні товариства, які відігравали помітну роль в організації фізкультурно-оздоровчої та спортивної діяльності серед працюючого населення, проводили масові спортивні змагання, здійснювали підготовку спортсменів високої кваліфікації – членів збірних команд України з різних видів спорту. Головними джерелами їхнього фінансування були цільові кошти галузевих профспілок та членські внески. Сьогодні з об'єктивних причин вони фактично позбавлені вказаних джерел існування. Намагаючись відновити втрачені позиції, керівництво товариств звертається до держави за фінансовою підтримкою замість того, аби адаптуватись до вимог ринку, віднаходити нові форми економічних стосунків зі споживачами фізкультурно-спортивних послуг, які б ґрунтувались на обопільних інтересах сторін [93].

Законом України “Про професійні спілки, їх права та гарантії діяльності” визначено, що профспілки, їх об'єднання можуть брати участь у розвитку масової фізичної культури, спорту, туризму, створенні та підтримці спортивних товариств і туристичних організацій. Також цим законом надаються профспілковим організаціям підприємств, установ або організацій будинки, приміщення, споруди для ведення культурно-освітньої, оздоровчої, фізкультурної та спортивної роботи [99].

До Закону України “Про фізичну культуру та спорт” починаючи з 2000 р. до 2018 р. досить часто вносяться зміни та доповнення. Звісно це

пов'язано з розвитком ринкової економіки, становленням громадянського суспільства, змін в органах публічної адміністрації, потреб адаптації нашого законодавства до міжнародного рівня. Проте важливим є те, що такі зміни підкреслюють важливість фізичного розвитку, виховання, культури та спорту для держави шляхом уновмування деяких положень.

Треба визначити міру участі держави у забезпеченні процесу розширеного відтворення у сфері фізичної культури і спорту. Насамперед потребує якісної переорієнтації зміст економічної діяльності центрального органа виконавчої влади з фізичної культури і спорту. Його доцільно звільнити від функції оперативного розпорядження фінансовими ресурсами з метою забезпечення утримання національних збірних команд з видів спорту, проведення навчально-тренувальних зборів та інших заходів тощо. Замість цього він, як повноважний представник держави, має забезпечувати реалізацію функції регулювання економічних відносин у сфері фізичної культури і спорту. З цією метою потрібно оволодіти методами стратегічного планування та прогнозування на основі визначення пріоритетів розвитку сфери, реалізації проектів стратегічного значення, формування кадрової політики, інформаційного та науково-методичного забезпечення суб'єктів господарської діяльності, здійснення маркетингових досліджень [93].

Мають бути закладені підвалини оптимізації економічних відносин між державою та суспільним сектором сфери фізичної культури і спорту. Загальна економічна підтримка громадських організацій фізкультурно-спортивної спрямованості з боку держави повинна бути вельми обмеженою. Водночас має формуватись система економічних відносин, яка б ґрунтувалась на принципі партнерства. Наприклад, центральний орган виконавчої влади з фізичної культури і спорту або органи місцевої влади на конкурсній основі визначали б виконавців проектів з конкретних проблем розвитку фізичної культури і спорту (фізкультурно-спортивні товариства, федерації тощо) й забезпечували б їх фінансування за рахунок коштів відповідних бюджетів. У цьому випадку економічні відносини між

партнерами врегульовувались би відповідними угодами, укладання та виконання яких контролювалось би суспільством [93].

Перехід до ринкової економіки пропагує виконання норм законодавства для збереження підтримки фізичної культури та спорту. Для цього потрібно сформувати перш за все правову культуру підприємств, установ та організацій у сфері фізичної культури та спорту через виконання норм правових актів, що підвищить рівень та якість спортивних та фізкультурних послуг.

Крім формування правової культури підприємств, установ та організацій у сфері фізичної культури та спорту, важливим є залучення позабюджетних коштів.

Законом України “Про професійні спілки, їх права та гарантії діяльності” визначено, що роботодавці зобов'язані відраховувати кошти первинним профспілковим організаціям на культурно-масову, фізкультурну і оздоровчу роботу в розмірах, передбачених колективним договором та угодами, але не менше ніж 0,3 відсотка фонду оплати праці з віднесенням цих сум на валові витрати, а у бюджетній сфері – за рахунок виділення додаткових бюджетних асигнувань [99].

Відповідно до розподілу видатків між бюджетами, встановленого Бюджетним кодексом України, з державного бюджету фінансуються заходи з підготовки резерву та складу національних команд і забезпечення їх участі у змаганнях державного і міжнародного значення, підготовка й участь національних збірних команд в олімпійських та паралімпійських іграх; державні програми з інвалідного спорту та реабілітації тощо. З місцевих бюджетів утримуються дитячо-юнацькі спортивні школи; дитячо-юнацькі спортивні школи інвалідів та спеціалізовані спортивні школи паралімпійського резерву республіканського й обласного значення; заходи з фізичної культури і спорту та організації фізкультурно-спортивної спрямованості та спортивні споруди місцевого значення тощо. За рахунок видатків місцевих бюджетів, що не враховуються при значенні обсягу

міжбюджетних трансфертів, також фінансуються місцеві програми з розвитку фізичної культури і спорту [18].

Фізична культура та спорт є соціальною сферою, тому значна кількість бюджетних програм фінансується з державного бюджету. Наприклад, згідно бюджетних паспортів 2017 році з державного бюджету фінансувалися такі бюджетні програми: “Фінансова підтримка громадських організацій фізкультурно-спортивного спрямування”, “Розвиток фізичної культури, спорту вищих досягнень та резервного спорту”, “Підготовка і участь національних збірних команд в Олімпійських, Юнацьких Олімпійських, Всесвітніх та Європейських іграх” та інші. У 2018 році з державного бюджету фінансувалися такі бюджетні програми: “Керівництво та управління у сфері молоді та спорту”, продовжується фінансування програми “Підготовка і участь національних збірних команд в Олімпійських, Юнацьких Олімпійських, Всесвітніх та Європейських іграх”, “Фундаментальні та прикладні наукові дослідження у сфері молоді та спорту” та інші. У 2019 році з державного бюджету передбачено фінансування на такі бюджетні програми: “Керівництво та управління у сфері молоді та спорту”, “Підготовка і участь національних збірних команд в Паралімпійських та Дефлімпійських іграх”, “Фундаментальні та прикладні наукові дослідження у сфері молоді та спорту”, “Фінансова підтримка громадських організацій фізкультурно-спортивного спрямування”, “Розвиток фізичної культури, спорту вищих досягнень та резервного спорту”, “Розвиток спорту серед осіб з інвалідністю та їх фізкультурно-спортивна реабілітація”, “Методичне забезпечення у сфері спорту” та інші.

Бюджетний кодекс України визначає принципи бюджетної системи. Одним з принципів є принцип самостійності, який визначає, що державний бюджет України та місцеві бюджети є самостійними. Самостійність бюджетів забезпечується закріпленням за ними відповідних джерел доходів бюджету, правом відповідних органів державної влади, органів влади Автономної Республіки Крим та органів місцевого самоврядування

визначати напрями використання бюджетних коштів відповідно до законодавства України, правом Верховної Ради Автономної Республіки Крим та відповідних місцевих рад самостійно і незалежно одне від одного розглядати та затверджувати відповідні місцеві бюджети [16].

Планування видатків на оплату праці в установах фізичної культури і спорту здійснюється на підставі Наказу Міністерства України у справах молоді та спорту “Про впорядкування умов оплати праці працівників бюджетних установ, закладів та організацій галузі фізичної культури і спорту” від 23 вересня 2005 року. Цим наказом затверджено:

- розміри тарифних розрядів і коефіцієнтів з оплати праці працівників бюджетних установ, закладів та організацій галузі фізичної культури і спорту [100];

- схеми тарифних розрядів посад працівників бюджетних установ, закладів та організацій фізичної культури і спорту за розрядами Єдиної тарифної сітки [100];

- показники для віднесення установ, закладів та організацій до груп за оплатою праці керівників і спеціалістів [100].

Зазначений вище наказ було прийнято з метою впорядкування умов оплати праці працівників бюджетних установ, закладів та організацій фізичної культури і спорту та на виконання постанови Кабінету Міністрів України від 30 серпня 2002 року № 1298 “Про оплату праці працівників на основі Єдиної тарифної сітки розрядів і коефіцієнтів з оплати праці працівників установ, закладів та організацій окремих галузей бюджетної сфери”.

Постановою Кабінету Міністрів України “Про затвердження переліку платних послуг, які можуть надаватися закладами фізичної культури і спорту, що утримуються за рахунок бюджетних коштів” від 14 квітня 2009 року № 356 визначено, що заклади фізичної культури і спорту мають право одержувати доходи від власної некомерційної діяльності. До таких послуг належать: організація і проведення фізкультурно-спортивних та спортивно-

видовищних заходів, реалізація абонементів на їх відвідування; проведення групових та індивідуальних занять з фізичної культури і спорту згідно з абонементом та квитками; надання спортивних споруд для проведення спортивно-видовищних заходів, занять з фізичної культури і спорту, організації спортивно-оздоровчих таборів; реалізація абонементів на відвідування саун, плавальних басейнів, льодових ковзанок тощо; організація і проведення навчання та підвищення кваліфікації фахівців з питань фізичної культури і спорту; проведення семінарів з питань фізичної культури і спорту; розроблення фізкультурно-спортивних програм, комплексу фізичних вправ для групових та індивідуальних занять, надання рекомендацій з їх впровадження; надання учасникам та відвідувачам фізкультурно-спортивних заходів готелів, гуртожитків та пристосованих для тимчасового проживання приміщень; проведення монтажу та демонтажу некапітальних спортивних споруд, обладнання, спортивних майданчиків тощо; надання послуг з прокату спортивного спорядження, обладнання та інвентарю; проведення ремонту та технічного обслуговування спорядження, транспортних засобів, що використовуються для занять спортом та перевезення спеціального спортивного обладнання; автомобільне перевезення спортивних команд, спортивного спорядження, обладнання та інвентарю [101].

Нормативно визначено, що фізична культура та спорт фінансується з державного та місцевих бюджетів. Також ще виділяють таке джерело фінансування як інші джерела, які не заборонені законом.

Розглянемо кожен з них.

Бюджетний кодекс України визначає, що за рахунок коштів державного бюджету у сфері фізичної культури і спорту фінансуються:

– державні програми з розвитку фізичної культури і спорту (забезпечення діяльності національних збірних команд, проведення спортивних заходів державного і міжнародного рівня, підготовка і участь національних збірних команд у міжнародних змаганнях з олімпійських та

неолімпійських видів спорту, у тому числі в Олімпійських іграх, Європейських іграх, Юнацьких Олімпійських іграх, Всесвітніх іграх з неолімпійських видів спорту, забезпечення діяльності закладів фізичної культури і спорту всеукраїнського рівня, фінансова підтримка баз олімпійської підготовки та всеукраїнських громадських організацій фізкультурно-спортивного спрямування згідно з переліками, затвердженими Кабінетом Міністрів України) [16];

– державні програми з розвитку фізичної культури, спорту, фізкультурно-спортивної реабілітації осіб з інвалідністю (центри державного значення з фізичної культури і спорту інвалідів, проведення навчально-тренувальних зборів, всеукраїнських змагань з видів спорту для осіб з інвалідністю, заходів з фізкультурно-спортивної реабілітації осіб з інвалідністю, утримання національних збірних команд з видів спорту для осіб з інвалідністю, забезпечення їх підготовки та участі в міжнародних змаганнях (включаючи Паралімпійські та Дефлімпійські ігри), фінансова підтримка паралімпійського руху та баз паралімпійської і дефлімпійської підготовки згідно з переліком, затвердженим Кабінетом Міністрів України) [16].

За рахунок видатків місцевих бюджетів фінансуються місцеві програми з розвитку фізичної культури і спорту. Такі програми, як правило, розробляються місцевими органами влади на підставі Закону України “Про фізичну культуру і спорт” і розрахована на декілька років, оскільки це надасть можливість виконувати соціальні функції держави, ефективно функціонувати фізичній культурі та спорту в сучасних умовах розвитку суспільства та сформувані пріоритетні напрями розвитку фізичної культури, фізичного виховання і спорту у програмних підходах.

У структурі джерел фінансування сфери фізичної культури та спорту зазначені інші джерела не заборонені законом. В Україні участь держави у підтримці сфери фізичної культури та спорту є переважною, проте це не

забороняє використовувати інші джерела фінансових ресурсів із метою проведення діяльності діяльності у фізкультурно-спортивній сфері.

На нашу думку, видатки на фізичну культуру та спорт – це урегульовані нормами права суспільні відносини, пов’язані з планомірним використанням коштів централізованих і децентралізованих фондів держави для забезпечення ефективного розвитку фізичної культури та спорту.

2.2. Порядок фінансування бюджетних видатків на фізичну культуру та спорт

Держава сприяє подальшому розвитку усіх напрямів спорту вищих досягнень – олімпійського, паролімпійського, дефлімпійського спорту, видів спорту, які не входять до програми Олімпійських, Паралімпійських, Дефлімпійських ігор та професіонального спорту. Основу розвитку спорту вищих досягнень складає система централізованої підготовки спортсменів, яка поступово наповнюється сучасними формами та технологіями в усіх її складових. З цією метою здійснюється активна співпраця з відповідними суб’єктами громадського та приватного секторів сфери фізичної культури і спорту, надання їм підтримки для забезпечення ефективною навчально-тренувальною та змагальною діяльністю. Водночас держава вживає усіх заходів для запобігання розвитку в Україні тих видів спорту, що пов’язані з антигуманістичними проявами [75].

Із зміцненням здоров’я громадян країни тісно пов’язане фізичне виховання дітей, підлітків, дорослого населення [102]. Фізична культура є важливим засобом підвищення соціальної і трудової активності людей, задоволення їх моральних, естетичних та творчих запитів, життєво важливої потреби взаємного спілкування, розвитку дружніх стосунків між народами і зміцнення миру. Спорт – органічна частина фізичної культури, особлива сфера виявлення та уніфікованого порівняння досягнень людей у певних видах фізичних вправ, технічної, інтелектуальної та іншої підготовки шляхом

змагальної діяльності. Соціальна цінність спорту визначається його дієвим стимулюючим впливом на поширення фізичної культури серед різних верств населення [40].

На сьогодні в Україні спостерігається наближення видатків на фізичну культуру та спорт до європейського рівня. Тобто участь держави у фінансуванні видатків є важливою і сприяє розвитку цієї сфери.

Ми підтримуємо точку зору М. П. Кучерявенка щодо того, що форми фінансування – це способи зовнішнього вираження такого фінансового забезпечення. Виходячи з цього, він вирізняє такі форми фінансового забезпечення: а) залежно від форми надходження грошових ресурсів: – безготівкові грошові перерахування, розрахунки; – готівкові кошти; – пасивний дохід (авт.); б) за юридичними формами, властивостями: – правова – форма фінансової діяльності держави, що здійснюється через прийняття і реалізацію фінансово-правових актів. Їх можна класифікувати за кількома напрямками (за юридичними властивостями; за юридичною природою; за органами, які їх приймають і т. д.); – неправова – форма фінансової діяльності держави, не пов'язана з правовим вираженням [103].

Монаєнко А.О. зазначає, що фінансування є одним із основних спеціальних методів фінансової діяльності держави та однією із функцій управлінської діяльності держави [104, с. 67, 69].

Видатки з бюджетів усіх рівнів спрямовуються на фінансування таких напрямів фізичної культури та спорту:

- 1) забезпечення фізичного виховання на сучасному рівні у державних і комунальних навчальних закладах;
- 2) забезпечення діяльності спортивних шкіл, інших суб'єктів державного сектору;
- 3) підготовку за державним замовленням фахівців у вищих навчальних закладах за напрямом “Фізична культура і спорт” та підвищення їх кваліфікації;

- 4) проведення фундаментальних та прикладних наукових досліджень з проблем фізичного виховання і спорту;
- 5) створення мережі сучасних спортивних споруд, модернізацію баз олімпійської, паролімпійської та дефлімпійської підготовки відповідно до міжнародних стандартів;
- 6) забезпечення підготовки та участі збірних команд України в Олімпійських, Паралімпійських, Дефлімпійських, Всесвітніх студентських іграх та інших міжнародних змаганнях, проведення спортивних заходів;
- 7) соціальну рекламу рухової активності як чинника здорового способу життя, інформаційно-просвітницьку діяльність;
- 8) надання на конкурсних засадах фінансової допомоги організаціям сфери фізичної культури і спорту для проведення спортивних заходів, реалізації відповідних програм та проектів;
- 9) компенсацію витрат спортивним спорудам за їх пільгове використання певними групами населення;
- 10) міжнародну діяльність у сфері фізичної культури і спорту [75, п. 20].

О. Д. Василик, зазначає, що бюджетне фінансування – це надання юридичним особам із державного бюджету фінансових ресурсів у вигляді безповоротних безоплатних коштів та інвестицій на розвиток економіки, соціально-культурні заходи, оборону й інші громадські потреби [105].

Видатки на фізкультуру і спорт фінансуються за розділом “Духовний та фізичний розвиток” (код 0800) функціональної класифікації. Він включає такі підрозділи, як “Фізична культура і спорт” (код 0810), “Дослідження і розробки у сфері духовного та фізичного розвитку” (код 0840), “Інша діяльність у сфері духовного та фізичного розвитку” (код 1850) [106].

На сьогодні бюджетні видатки на духовний та фізичний розвиток передбачені на фінансування фізичної культури і спорту, культури та мистецтва, засобів масової інформації, фундаментальних та прикладних

досліджень і розробок у сфері духовного та фізичного розвитку та на іншу діяльність у сфері духовного та фізичного розвитку та інформації.

О. П. Орлюк зазначала, що за рахунок коштів державного бюджету фінансувалися: а) державні програми підготовки резерву та складу національних команд та забезпечення їх участі у змаганнях державного і міжнародного значення; б) державні програми з інвалідного спорту та реабілітації; в) державні програми фізкультурно-спортивної спрямованості [106].

Проте, у 2014 році були внесені зміни до Бюджетного кодексу України, на підставі Закону України “Про внесення змін до Бюджетного кодексу України щодо реформи міжбюджетних відносин” від 28 грудня 2013 р. [107], за якими підпункт “а)” викладено у новій редакції, а підпункт “в)” виключено з Бюджетного кодексу.

Таким чином з державного бюджету на сьогодні фінансуються державні програми з розвитку фізичної культури і спорту та державні програми з розвитку фізичної культури, спорту, фізкультурно-спортивної реабілітації осіб з інвалідністю [16].

За рахунок коштів місцевих бюджетів фінансуються видатки державних програм розвитку фізичної культури і спорту: утримання та навчально-тренувальна робота дитячо-юнацьких спортивних шкіл усіх типів (крім шкіл республіканського Автономної Республіки Крим і обласного значення), заходи з фізичної культури і спорту та фінансова підтримка організацій фізкультурно-спортивної спрямованості і спортивних споруд місцевого значення. Обласні бюджети та бюджет Автономної Республіки Крим беруть участь у фінансуванні державних програм з інвалідного спорту і реабілітації, а також забезпечують навчально-тренувальну роботу дитячо-юнацьких спортивних шкіл (усіх типів республіканського Автономної Республіки Крим та обласного значення) та проводять заходи з фізичної культури і спорту [106].

Цього ж 2014 року були внесені зміни до видатків з місцевих бюджетів. Зокрема, до видатків, що здійснюються з бюджетів міст республіканського Автономної Республіки Крим та обласного значення, районних бюджетів, бюджетів об'єднаних територіальних громад належать видатки на фізичну культуру і спорт: утримання та навчально-тренувальна робота дитячо-юнацьких спортивних шкіл усіх типів (крім шкіл республіканського Автономної Республіки Крим і обласного значення), заходи з фізичної культури і спорту та фінансова підтримка місцевих осередків всеукраїнських громадських організацій фізкультурно-спортивної спрямованості і спортивних споруд місцевого значення. До видатків, що здійснюються з бюджету Автономної Республіки Крим та обласних бюджетів належать видатки на фізичну культуру і спорт: а) програми з розвитку фізичної культури і спорту (утримання та навчально-тренувальна робота дитячо-юнацьких спортивних шкіл усіх типів республіканського Автономної Республіки Крим та обласного значення, шкіл вищої спортивної майстерності, центрів олімпійської підготовки, центрів фізичного здоров'я населення республіканського Автономної Республіки Крим та обласного значення, штатних спортивних команд резервного спорту, заходи з фізичної культури і спорту республіканського Автономної Республіки Крим та обласного значення, включаючи підготовку збірних команд регіону до участі у спортивних змаганнях державного рівня, фінансова підтримка республіканського Автономної Республіки Крим та обласних осередків всеукраїнських громадських організацій фізкультурно-спортивної спрямованості і спортивних споруд республіканського Автономної Республіки Крим та обласного значення); б) програми з розвитку фізичної культури, спорту, фізкультурно-спортивної реабілітації осіб з інвалідністю (центри республіканського Автономної Республіки Крим та обласного значення з розвитку фізичної культури і спорту осіб з інвалідністю, дитячо-юнацькі спортивні школи для осіб з інвалідністю усіх типів; проведення заходів з фізкультурно-спортивної реабілітації осіб з інвалідністю,

навчально-тренувальних зборів і змагань республіканського Автономної Республіки Крим та обласного значення з фізичної культури і спорту осіб з інвалідністю, підготовка збірних команд регіону до участі у спортивних змаганнях державного рівня) [16].

Пріоритетом матеріально-технічного забезпечення є формування розгалуженої мережі сучасних спортивних споруд з урахуванням запитів різних соціальних, професійних груп населення, їх інтересів та рівня спортивної підготовленості. Для цього необхідно удосконалити відповідні соціальні та будівельні стандарти і нормативи, які мають відповідати вимогам міжнародних спортивних організацій, створити систему моніторингу їх дотримання, особливу увагу звернувши на охорону довкілля. За рахунок модернізації відповідного сектору промисловості внутрішній ринок треба наповнити конкурентноспроможною вітчизняною продукцією спортивного призначення. Держава має створити привабливі економічні умови для залучення приватних інвестицій у розвиток матеріально-технічної бази сфери фізичної культури і спорту [108].

Частково підтримуємо таку позицію, але треба зауважити, що Законом України “Про фізичну культуру і спорт” встановлено, що матеріально-технічне забезпечення сфери фізичної культури і спорту здійснюється шляхом будівництва та використання спортивних споруд, створення, придбання та використання фізкультурно-спортивного спорядження та обладнання, іншого майна, призначеного для занять фізичною культурою і спортом. Центральний орган виконавчої влади, що забезпечує формування державної політики у сфері фізичної культури та спорту, визначає нормативи матеріально-технічного забезпечення сфери фізичної культури і спорту в Україні. Крім цього, закон визначає, що не допускається проектування, будівництво нових і реконструкція діючих дошкільних, загальноосвітніх, професійно-технічних та вищих навчальних закладів без передбачених нормативами вимог до спортивних споруд та функціональних приміщень. Також законом визначено, що існуюча мережа державних і комунальних

закладів фізичної культури і спорту не може бути скорочена без згоди центрального органу виконавчої влади, що забезпечує формування державної політики у сфері фізичної культури та спорту [40].

Л. К. Воронова, під фінансуванням видатків потрібно розуміти заснований на правових нормах плановий, цільовий, безповоротний і безвідплатний відпуск коштів, що здійснюється з урахуванням оптимального об'єднання власних, кредитних і бюджетних джерел фінансування в міру здійснення плану використання коштів для виконання державних функцій з дотриманням режиму економії та при постійному контролі. Фінансування здійснюється з різних джерел: бюджетів різних рівнів, позабюджетних цільових фондів, власних коштів державних та муніципальних підприємств [109].

О. П. Орлюк розкриває термін “фінансування державних видатків” як плановий, цільовий, безповоротний та безоплатний відпуск коштів, що здійснюється з урахуванням оптимального поєднання власних, кредитних та бюджетних джерел фінансування, проводиться в міру здійснення планового використання коштів для забезпечення виконання загальнодержавних функцій, а також для утримання соціально-культурної сфери, створення соціальних гарантій населення та виконання зобов'язань держави, з додержанням режиму економії при всебічному постійному контролі [110].

Державне управління сферою фізичної культури і спорту забезпечує розв'язання таких питань, як визначення стратегічних напрямів розвитку фізичної культури і спорту в країні, підготовка та виконання відповідних державних програм та заходів, створення сприятливих умов для функціонування фізкультурно-спортивних організацій усіх форм власності, які мають пройти інвентаризацію та бути занесені до відповідного державного реєстру. Необхідно посилити процеси демократизації та децентралізації державного управління – з чітким визначенням меж повноважень та відповідальності суб'єктів відповідного сектора сфери фізичної культури і спорту [108].

Державне управління фізичною культурою і спортом здійснюється центральним органом виконавчої влади, що забезпечує формування державної політики у сфері фізичної культури та спорту, центральним органом виконавчої влади, що реалізує державну політику у сфері фізичної культури та спорту, за сприяння відповідно інших органів державної влади та органів місцевого самоврядування [40]. На сьогодні таким центральним органом виконавчої влади є Міністерство молоді та спорту України. Міністерство молоді та спорту України є головним органом у системі центральних органів виконавчої влади, що забезпечує формування та реалізує державну політику у молодіжній сфері, сферах фізичної культури і спорту, національно-патріотичного виховання. Основними завданнями Мінмолодьспорту є забезпечення формування та реалізація державної політики у молодіжній сфері, сферах фізичної культури і спорту, національно-патріотичного виховання, участь у формуванні та реалізація в межах повноважень, передбачених законом, державної політики у сфері волонтерської діяльності [111].

Місцеві органи виконавчої влади та органи місцевого самоврядування основну увагу приділяють реалізації державної політики у сфері фізичної культури і спорту з урахуванням територіальних, соціальних та інших особливостей, зміцненню матеріально-технічної бази розвитку фізичної культури і спорту, впровадженню передових технологій, забезпеченню функціонування суб'єктів державного сектора цієї сфери та створенню сприятливих умов для відповідних суб'єктів громадського і приватного секторів, які безпосередньо проводять фізкультурно-спортивну діяльність [108].

Функціонування громадського сектору сфери фізичної культури і спорту є проявом реальних потреб громадян у фізкультурно-спортивній діяльності та їх самодіяльної ініціативи. Діяльність фізкультурно-спортивних товариств, спортивних федерацій та інших громадських організацій фізкультурно-спортивного спрямування забезпечує формування та

реалізацію відповідних мотивацій та інтересів громадян, захист їх прав у сфері фізичної культури і спорту. Органи виконавчої влади на договірних засадах взаємодіють із суб'єктами громадського сектору сфери фізичної культури і спорту. Розвиток приватного сектору сфери фізичної культури і спорту спрямовується на підвищення якості та розширення обсягу фізкультурно-спортивних послуг [108].

Крім зазначених вище, можна виділити ще такі функції місцевих органів та органів місцевого самоврядування у процесі реалізації державної політики у сфері фізичної культури та спорту: підготовка статистичних матеріалів для досліджень стану розвитку фізичної культури і спорту, розробка заходів, спрямованих на розвиток фізичної культури і спорту, допомога та сприяння громадським організаціям у проведенні заходів фізичної культури та спорту.

У попередньому підрозділі ми згадували про бюджетні програми, які передбачають фінансову підтримку громадських організацій фізкультурно-спортивного спрямування. Головним розпорядником таких бюджетних коштів та відповідальним виконавцем цієї бюджетної програми є Міністерство молоді та спорту України.

Згідно Порядку використання коштів, передбачених у державному бюджеті для фінансової підтримки громадських організацій фізкультурно-спортивного спрямування, затверженого постановою Кабінету Міністрів України від 23 березня 2011 р. № 294, одержувачами бюджетних коштів є громадські організації фізкультурно-спортивного спрямування, які відповідно до законодавства мають право на фінансову підтримку за рахунок коштів державного бюджету та визначаються головним розпорядником бюджетних коштів з урахуванням вимог щодо формування єдиного реєстру розпорядників і одержувачів бюджетних коштів та даних такого реєстру. Бюджетні кошти спрямовуються на організаційне та матеріально-технічне забезпечення діяльності: центральних рад всеукраїнських фізкультурно-спортивних товариств “Україна” і “Спартак”, центральних шкіл вищої

спортивної майстерності таких товариств, Національного олімпійського комітету та Спортивного комітету [112].

Основоположні засади фінансування закладів сфери фізичної культури і спорту визначені в Законі України “Про фізичну культуру і спорт” в якому передбачено, що: 1) фінансування діяльності спортивних клубів здійснюється за рахунок коштів власника (засновника), інших джерел, не заборонених законодавством; 2) фінансування дитячо-юнацьких спортивних шкіл здійснюється за рахунок коштів власника (засновника), відповідного бюджету, інших джерел, не заборонених законодавством. Умови оплати праці працівників дитячо-юнацьких спортивних шкіл, заснованих органами державної влади та органами місцевого самоврядування, розробляються центральним органом виконавчої влади, що реалізує державну політику у сфері фізичної культури та спорту, та затверджуються центральним органом виконавчої влади, що забезпечує формування державної політики у сфері фізичної культури та спорту; 3) фінансування спеціалізованих навчальних закладів спортивного профілю здійснюється за рахунок коштів відповідного бюджету, інших джерел, не заборонених законодавством; 4) фінансування шкіл вищої спортивної майстерності здійснюється за рахунок коштів власника (засновника), відповідного бюджету, інших джерел, не заборонених законодавством; 5) фінансування центрів олімпійської підготовки здійснюється за рахунок коштів власника (засновника), інших джерел, не заборонених законодавством. Фінансування державних та комунальних центрів здійснюється за рахунок коштів відповідного бюджету; 6) фінансування діяльності центрів студентського спорту вищих навчальних закладів здійснюється за рахунок коштів власника (засновника), відповідного бюджету, інших джерел, не заборонених законодавством; 7) фінансування діяльності центрів фізичного здоров'я населення здійснюється за рахунок коштів відповідного бюджету та інших джерел, не заборонених законодавством; 8) фінансування Українського центру з фізичної культури і спорту інвалідів та регіональних центрів з фізичної культури і спорту

інвалідів, створених органами державної влади, органами влади Автономної Республіки Крим, органами місцевого самоврядування, здійснюється за рахунок коштів відповідно державного, місцевого бюджету; 9) місцеві державні адміністрації та органи місцевого самоврядування у встановленому порядку можуть надавати за рахунок коштів місцевих бюджетів фінансову підтримку осередкам всеукраїнських фізкультурно-спортивних товариств, зокрема для проведення фізкультурно-оздоровчих та спортивних заходів, їх діяльності та для діяльності заснованих ними дитячо-юнацьких спортивних шкіл; 10) функціонування штатної команди національних збірних команд України, фінансування підготовки національних збірних команд та участі у міжнародних спортивних змаганнях здійснюється за рахунок коштів державного бюджету та інших джерел, не заборонених законодавством [40].

Отже, законодавством визначені загальні принципи фінансування фізичної культури та спорту, що засвідчує контроль за використанням бюджетних коштів та сприяння розвитку сфери фізичної культури та спорту.

Питання, що стосуються особливостей та порядку використання коштів, передбачених у державному бюджеті для розвитку фізичної культури, спорту вищих досягнень та резервного спорту регламентовано в постанові Кабінету Міністрів України від 29.02.2012 р. № 152 “Про затвердження Порядку використання коштів, передбачених у державному бюджеті для розвитку фізичної культури, спорту вищих досягнень та резервного спорту”. Цим актом чітко визначено розпорядників бюджетних коштів для розвитку фізичної культури, спорту вищих досягнень та резервного спорту; напрями спрямування бюджетних коштів для розвитку фізичної культури, спорту вищих досягнень та резервного спорту; порядок розподілу бюджетних коштів за напрямками [113].

Водночас, визначено, що не допускається спрямування бюджетних коштів на: 1) придбання товарів і послуг за напрямками, що не зазначені у пункті 3 Порядку використання коштів, передбачених у державному бюджеті для розвитку фізичної культури, спорту вищих досягнень та резервного

спорту; 2) придбання для проведення спортивних заходів загальнодержавного і міжнародного рівня товарів і послуг, використання яких безпосередньо не пов'язане з організацією та проведенням зазначених заходів, участю в них; 3) оплату участі у міжнародних змаганнях, що проводяться за кордоном, осіб, які безпосередньо не здійснювали підготовку спортсменів національної збірної команди до зазначених змагань, а також тих, участь яких у таких змаганнях не є обов'язковою відповідно до регламенту їх проведення, зокрема посадових осіб державних органів, а також підприємств, установ та організацій; 4) надання фінансової підтримки базам, доходи яких від провадження господарської діяльності за попередній звітний період (рік, квартал) перевищують їх видатки; 5) проектування, будівництво, капітальний ремонт та реконструкцію будівель та споруд, призначених для розвитку видів спорту, що не передбачені для бази постановою Кабінету Міністрів України від 18.01.2006 р. № 30 "Про затвердження Порядку надання закладу фізичної культури і спорту статусу бази олімпійської, паролімпійської та дефлімпійської підготовки і переліку закладів, яким надано такий статус"; 6) придбання базами обладнання та інвентарю, які не належать до спортивного або не пов'язані із забезпеченням належного функціонування бази; 7) проведення базами нових робіт з капітального ремонту чи реконструкції будівель та споруд у разі наявності незавершених робіт на інших будівлях і спортивних спорудах, на проведення яких виділялися бюджетні кошти у попередніх бюджетних періодах, та відсутності коштів, необхідних для їх завершення протягом поточного бюджетного періоду; 8) надання фінансової підтримки громадським організаціям для забезпечення їх діяльності та здійснення ними заходів, крім національних спортивних федерацій з окремих олімпійських видів спорту, які беруть участь у проведенні експерименту щодо їх залучення Міністерством молоді та спорту України до організації і проведення спортивних заходів; 9) придбання послуг через посередників; 10) здійснення видатків, які фінансуються за рахунок інших бюджетних програм [113].

Як згадувалося вище, при запровадженні програмно-цільового методу, бюджетні кошти почали спрямовуватися на бюджетні програми, відповідно Кабінетом Міністрів України були затверджені порядки використання таких коштів для контролю за цільовим використанням бюджетних коштів.

Держава – через механізм правового регулювання – сприяє функціонуванню суб'єктів приватного сектора сфери фізичної культури і спорту та забезпечує захист інтересів споживачів фізкультурно-спортивних послуг. Організаційною основою розвитку фізичної культури і спорту в Україні повинна стати розгалужена мережа спортивних клубів та центрів різних форм власності та спрямованості – оздоровчих, за спортивними інтересами, з окремих видів спорту тощо. Держава вживає заходів щодо створення належних умов для функціонування таких клубів та центрів у навчальних закладах, на підприємствах, в установах та організаціях, за місцем проживання та масового відпочинку населення [75].

Діяльність у сфері фізичної культури і спорту спрямовується на задоволення зростаючих потреб населення України у фізкультурно-спортивних послугах високої якості та сприятиме зростанню ділової активності суб'єктів усіх секторів цієї сфери, гармонізації їх економічних відносин з іншими суб'єктами господарювання. Майно суб'єктів господарювання у сфері фізичної культури і спорту формується за рахунок різноманітних джерел: грошові та майнові внески засновників; доходи, одержані від надання фізкультурно-спортивних послуг та від здійснення інших видів господарської діяльності; доходи від цінних паперів; кредити банків та інших кредиторів; кошти державного та місцевих бюджетів; гранти, кошти громадських і благодійних організацій [75].

Частково погоджуємося з думкою Є. М. Вербового та О. В. Головійчука, що ситуація, яка склалася у сфері фізичної культури і спорту, зумовлена такими факторами, як невідповідність нормативно-правової бази сучасним вимогам, недосконалість інфраструктури у виробничій, навчально-виховній і соціально-побутовій сфері, незадовільний

стан матеріально-технічної бази (в Україні рівень забезпечення населення фізкультурно-спортивними залами (з розрахунку на 10 тис. осіб) у 2 – 3 рази нижчий, ніж у розвинутих державах, плавальними басейнами – у 30 разів; понад 80 відсотків спортивних майданчиків не відповідають сучасним вимогам, недостатнє бюджетне фінансування (з державного бюджету виділяється у середньому 0,5 %, з місцевих бюджетів – 2 % їх видатків), неефективне залучення коштів з інших джерел, незначний обсяг інвестицій; не провадиться діяльність з випуску та проведення державних спортивних лотерей, які є одним із основних джерел фінансування спорту в багатьох країнах Європи, низький рівень заробітної плати, недостатня кількість інструкторів з фізкультурно-оздоровчої діяльності, розбалансованість у системі підготовки та підвищення кваліфікації фахівців, низький рівень наукового забезпечення розвитку фізичної культури і спорту, недостатнє фінансування наукових досліджень (менш як 0,5 % видатків державного бюджету спрямовується на сферу фізичної культури і спорту) [114].

Проте, варто зазначити, що за останні 5 років помітно підвищення розміру видатків на фізичну культуру та спорт, проведення досліджень у цій сфері, будівництво спортивних об'єктів та покращення матеріально-технічної бази.

Негативним моментом можна вважати і непослідовну політику держави стосовно виконання норм законів, які регламентували ті або інші елементи системи державного регулювання ринкових відносин у сфері фізичної культури і спорту. Наприклад, Верховною Радою України через кілька місяців після ухвалення Закону України “Про підтримку олімпійського, паролімпійського руху та спорту вищих досягнень в Україні”, було призупинено на рік дію пунктів 3 і 5 статті 3, якими надавались податкові пільги суб'єктам господарської діяльності, що забезпечували процес олімпійської підготовки в країні. Одним із головних соціально-економічних факторів, який негативно впливає на процес формування та

розвитку ринку фізичної культури в Україні, є низький рівень доходів населення [114; 115].

Однак, на сьогодні законодавчо визначено, що держава може надавати податкові пільги для юридичних та фізичних осіб (резидентів і нерезидентів), що здійснюють благодійну діяльність у сфері фізичної культури і спорту в порядку, визначеному законодавством [40].

Рівень економічного стимулювання фахівців з фізичного виховання і спорту також погано відображається на процесі формування та розвитку ринкових відносин у цій сфері. На поточний момент заробітна плата вітчизняних фахівців, які є безпосередніми виробниками фізкультурно-спортивних послуг (тренерів, інструкторів, методистів), у багато разів менша ніж відповідне джерело статків їхніх колег з розвинених країн. За цим показником Україна поступається і країнам колишнього Радянського Союзу, передусім Російській Федерації та Республіці Білорусь [114].

Водночас, порядок оплати та умови праці працівникам бюджетних установ, закладів та організацій галузі фізичної культури і спорту урегульовано наказом Міністерства України у справах молоді та спорту “Про впорядкування умов оплати праці працівників бюджетних установ, закладів та організацій галузі фізичної культури і спорту”, яким передбачено право керівників бюджетних установ, закладів та організацій фізичної культури і спорту в межах фонду заробітної плати, затвердженого в кошторисах, установлювати: 1) конкретні розміри посадових окладів працівникам бюджетних установ, закладів та організацій фізичної культури і спорту згідно із затвердженими схемами тарифних розрядів та доплат і надбавок до них; 2) посадові оклади заступників керівників бюджетних установ, закладів та організацій фізичної культури і спорту, заступників керівників структурних підрозділів цих установ, закладів та організацій на 5 – 15 відсотків, головних бухгалтерів – на 10 – 30 відсотків, помічників керівників – на 30 – 40 відсотків нижче ніж посадовий оклад відповідного керівника, визначений за схемами тарифних розрядів, затвердженими наказом; 3) надбавки

працівникам; 4) доплати працівникам; 5) надавати працівникам матеріальну допомогу, у тому числі на оздоровлення, у сумі не більше ніж один(на) посадовий оклад (ставка заробітної плати, тарифна ставка) на рік, крім матеріальної допомоги на поховання; 6) установлювати посадові оклади (ставки заробітної плати, тарифні ставки) керівникам, фахівцям, службовцям, робітникам структурних підрозділів і окремим працівникам установ, закладів та організацій галузі, посади (професії) яких не передбачені наказом, у розмірах, установлених для аналогічних категорій працівників бюджетних установ, закладів та організацій відповідних галузей [116].

Крім негативних тенденцій Є. М. Вербовий та О. В. Головійчук відзначають і позитивні фактори, які діють на вітчизняному ринку фізкультурно-оздоровчих та спортивно-оздоровчих послуг. На початку нового тисячоліття спостерігалася тенденція зростання числа осіб, які займаються оздоровчою діяльністю. У 2002 – 2004 роках вона поширилась на 19 з 20-ти найпопулярніших видів спорту. При цьому високі темпи залучення населення до спортивно-оздоровчої діяльності (від 10 % до 30 %) були притаманні восьми видам спорту (футбол – 26,9 %, бокс – 22,6 %, плавання – 21,1 %, рукопашний бій – 19,9 %, баскетбол – 19,4 %, аеробіка спортивна – 18,3 %, бодібілдинг – 13,9 %, важка атлетика – 14,1 %). А ще шести видам спорту (футзал, спортивний туризм, стрільба кульова, волейбол, теніс настільний, спортивні танці) притаманні дуже високі показники (від 30 % до 98,2 %) залучення населення до занять спортом [114].

До позитивних аспектів належить і розроблення Державної програми розвитку фізичної культури і спорту на 2007 – 2011 рр. Мета Програми полягала у створенні умов для розвитку фізичної культури і спорту, зокрема удосконалення відповідного організаційного та нормативно-правового механізму. Серед основних завдань Програми такі: проведення фізкультурно-оздоровчої та спортивно-масової роботи в усіх навчальних закладах, за місцем проживання, роботи і у місцях масового відпочинку громадян, а також фізкультурно-оздоровчої та реабілітаційної роботи серед осіб з

інвалідністю; забезпечення розвитку олімпійських, паралімпійських, дефлімпійських та неолімпійських видів спорту шляхом підтримки дитячого, дитячо-юнацького, резервного спорту, спорту вищих досягнень, спорту осіб з інвалідністю і спорту ветеранів; підвищення рівня нормативно-правового, кадрового, матеріально-технічного, фінансового, науково-методичного, медичного, інформаційного забезпечення; участь у міжнародній діяльності [114].

На сьогодні розроблена нова “Державна цільова соціальна програма розвитку фізичної культури і спорту на період до 2020 року”, метою якої є визначення провідної ролі фізичної культури і спорту як важливого фактору здорового способу життя, профілактики захворювань, формування гуманістичних цінностей, створення умов для всебічного гармонійного розвитку людини, сприяння досягненню фізичної та духовної досконалості людини, виявлення резервних можливостей організму, формування патріотичних почуттів у громадян та позитивного іміджу держави у світовому співтоваристві [55].

Порядок встановлення норм витрат на проведення спортивних заходів державного та міжнародного рівня затверджено Постановою Кабінету Міністрів України “Про затвердження норм витрат на проведення спортивних заходів державного та міжнародного рівня” від 18.09.2013 р. № 689. Цим актом затверджено “Порядок забезпечення харчуванням за рахунок коштів державного бюджету учасників спортивних заходів державного та міжнародного рівня, що проводяться на території України”; “Порядок забезпечення лікарськими засобами та виробами медичного призначення спортсменів – учасників спортивних заходів державного та міжнародного рівня”; групи видів спорту, визнаних в Україні, з урахуванням добового розподілу енергетичних потреб; добову норму готових до вживання продуктів харчування у раціоні учасників спортивних заходів державного та міжнародного рівня; коефіцієнти застосування норм готових до вживання продуктів харчування у раціоні учасників спортивних заходів державного та

міжнародного рівня з урахуванням добового розподілу енергетичних потреб, групи видів спорту, виду спортивного заходу; грошову норму витрат на забезпечення спортсменів – учасників спортивних заходів державного та міжнародного рівня лікарськими засобами та виробами медичного призначення [117].

Загальні обсяги видатків державного і місцевих бюджетів на фізичну культуру і спорт поступово повинні наблизитися в Україні до рівня середніх показників у європейських державах і мають спрямовуватися передусім на забезпечення фізичного виховання на сучасному рівні у державних і комунальних навчальних закладах, фінансування ефективної діяльності спортивних шкіл, інших суб'єктів державного сектора сфери фізичної культури і спорту, підготовку за державним замовленням фахівців у вищих навчальних закладах за напрямом “Фізична культура і спорт” та підвищення їх кваліфікації, проведення фундаментальних та прикладних наукових досліджень з проблем фізичного виховання і спорту, створення мережі сучасних спортивних споруд, модернізацію баз олімпійської, паралімпійської та дефлімпійської підготовки відповідно до міжнародних стандартів, забезпечення підготовки та участі збірних команд України в Олімпійських, Паралімпійських іграх та інших міжнародних змаганнях, фінансування державного замовлення на виготовлення і трансляцію телевізійних і радіопрограм з оздоровчої та спортивної тематики, надання на конкурсних умовах фінансової допомоги суб'єктам сфери фізичної культури і спорту для проведення спортивних заходів та реалізації відповідних програм і проектів, здійснення адресних компенсацій спортивним спорудам за безкоштовне використання їх певними групами населення [75].

З урахуванням світової практики суб'єктам господарської діяльності у сфері фізичної культури і спорту в Україні повинні надаватися інвестиційні, податкові, митні та інші переваги. З метою захисту прав споживачів фізкультурно-спортивних послуг держава використовує відповідні механізми ліцензування, сертифікації та стандартизації. Широкого впровадження

повинні набути державні спортивні лотереї, кошти від яких мають використовуватися виключно на розвиток фізичної культури і спорту. Економічна діяльність учасників професіонального спорту здійснюється згідно з вимогами, що визначаються міжнародними спортивними організаціями та не суперечать чинному законодавству України [75].

У постанові Верховної Ради України “Про забезпечення сталого розвитку сфери фізичної культури і спорту в Україні в умовах децентралізації влади” від 19.10.2016 р. № 1695-VIII визначено необхідність уповноваженому центральному органу виконавчої влади до 1 грудня поточного року розробляти та надавати Міністерству фінансів України детальні розрахунки щодо додаткових видатків і субвенції на часткове фінансування дитячо-юнацьких спортивних шкіл та їх обґрунтування, розподіл обсягів субвенції в розрізі відповідних місцевих бюджетів із визначенням обґрунтованих та єдиних критеріїв запропонованого розподілу; вдосконалити роботу із залучення інвесторів, меценатів для відновлення та реконструкції існуючої спортивної інфраструктури; сприяти підвищенню матеріального заохочення тренерів, насамперед тих, які працюють у системі дитячо-юнацького та резервного спорту [118].

Рекомендовано місцевим органам виконавчої влади, органам місцевого самоврядування в установленому порядку вжити заходів щодо підпорядкування дитячо-юнацьких спортивних шкіл комунальної форми власності структурним підрозділам місцевих державних адміністрацій, органів місцевого самоврядування, що реалізують державну політику у сфері фізичної культури і спорту, з метою впорядкування фінансування таких закладів за рахунок видатків місцевих бюджетів; спрямування у встановленому порядку на відновлення спортивної інфраструктури коштів державного фонду регіонального розвитку та субвенції з державного бюджету місцевим бюджетам на здійснення заходів щодо соціально-економічного розвитку окремих територій; забезпечення підтримки

діяльності спортивно-оздоровчих таборів для оздоровлення та відпочинку дітей, які займаються спортом [118].

Згадане вище є актуальним в процесі здійснення реформи децентралізації влади, оскільки значна частина повноважень щодо фінансування фізичної культури та спорту передається місцевим органам та органам місцевого самоврядування.

Також постановою Верховної Ради України “Про забезпечення сталого розвитку сфери фізичної культури і спорту в Україні в умовах децентралізації влади” передбачено необхідність забезпечення щорічного збільшення обсягу видатків з місцевих бюджетів для розвитку фізичної культури і спорту; вирішення питань поліпшення житлово-побутових умов спортсменів – учасників XXXI літніх Олімпійських ігор, XV літніх Паралімпійських ігор, X Всесвітніх ігор з неолімпійських видів спорту та їхніх особистих тренерів, передусім з числа внутрішньо переміщених осіб; створення у встановленому порядку за рахунок коштів місцевих бюджетів штатних спортивних команд резервного спорту та центрів олімпійської підготовки [118].

З метою забезпечення реалізації права громадян на заняття фізичною культурою і спортом внесена рекомендація новообраним головам об’єднаних територіальних громад затвердити програми розвитку фізичної культури та спорту і забезпечити їх фінансування [118].

Порядок фінансування учасників спортивних заходів місцевого рівня, що проводяться на території певної області здійснюється за рахунок коштів обласного бюджету. Так, наприклад, розпорядженням Київської обласної державної адміністрації “Про затвердження норм витрат на проведення спортивних заходів місцевого рівня” від 19.12.2014 р. № 21/823 визначено, що видатки на забезпечення харчуванням здійснюються в межах та за рахунок бюджетних коштів, відповідно до затверджених норм витрат учасників спортивних заходів [119].

Розпорядженням голови Київської обласної державної адміністрації від 10.12.2014 р. № 425 “Про затвердження порядку забезпечення лікарськими засобами та виробами медичного призначення спортсменів-учасників спортивних заходів місцевого рівня” передбачено, що видатки на забезпечення лікарськими засобами та виробами медичного призначення спортсменів здійснюються в межах та за рахунок коштів, передбачених в обласному бюджеті на відповідний рік [119].

До спортивних заходів, під час проведення яких спортсмени забезпечуються продуктами харчування, лікарськими засобами та виробами медичного призначення за рахунок обласних бюджетних коштів, належать: спортивні заходи, включені до Єдиного календарного плану обласних спортивно-масових заходів, Всеукраїнських, міжнародних змагань та молодіжних заходів на відповідний рік, затвердженого управлінням молоді та спорту Київської облдержадміністрації, зокрема, обласні чемпіонати, Кубки, офіційні змагання та навчально-тренувальні збори команд та спортсменів з видів спорту; фізкультурно-оздоровчі, спортивні заходи з видів спорту осіб з інвалідністю, збори та табори з фізкультурно-спортивної реабілітації осіб з інвалідністю; спортивні заходи, що проводяться центром, ШВСМ, училищем, ліцеєм та школами, які фінансуються за рахунок бюджетних коштів [120].

Видатки на забезпечення лікарськими засобами та виробами медичного призначення спортсменів здійснюються організатором, що проводить спортивний захід, згідно із затвердженим кошторисом витрат на проведення такого заходу та грошовими нормами витрат на забезпечення спортсменів-учасників спортивних заходів лікарськими засобами та виробами медичного призначення [120].

С. В. Нікітенко зазначає, що у тих випадках, коли не варто розраховувати на фінансування з державного бюджету, доводиться покладатись на власні джерела фінансування (накопичення). До таких відносяться: – надходження від реалізації спортивного інвентарю; – реалізація спортивно-методичної літератури; – кошти від платних послуг; –

проведення змагань і надходження від трансляції спортивних заходів; – відрахування членських внесків (для спортивних товариств); – надходження від грошових і товарно-грошових лотерей тощо [85].

Звичайно, що власних надходжень буде недостатньо для покриття витрат на організацію фізкультурно-спортивної діяльності, утримання та розвиток інфраструктури, підготовку висококваліфікованих кадрів і оплати їхньої праці. Наявна диспропорція між надходженнями і витратами в сфері фізичної культури і спорту пояснюється швидким зростанням витрат на фізичну культуру і спорт, на науку в обладнанні й одязі спортсменів. У цьому зв'язку існує невідкладна потреба в додаткових джерелах фінансування фізичної культури і спорту. Саме тому, крім бюджетного фінансування, використовуються банківські кредити, власні кошти спортсменів, фінансові ресурси окремих державних чи приватних підприємств, профспілкові кошти та спонсорська допомога [85].

Заходи з фізичної культури і спорту фінансуються за рахунок державного, місцевих бюджетів, коштів професійних союзів, добровільних спортивних товариств, благодійних внесків і пожертвувань [121].

Отже, із застосування програмно-цільового методу у бюджетному процесі почали формуватися бюджетні програми та визначатися головні розпорядники бюджетних коштів.

Бюджетна програма являє собою сукупність заходів, спрямованих на досягнення єдиної мети, завдань та очікуваного результату, визначення та реалізацію яких здійснює розпорядник бюджетних коштів відповідно до покладених на нього функцій [16].

Для бюджетної програми наказами Міністерства молоді та спорту затверджувалися паспорти бюджетних програм. Для здійснення контролю за цільовим використанням бюджетних коштів Кабінетом Міністрів України затверджувалися Порядки використання бюджетних коштів.

Зведене планування витрат на фізичну культуру і спорт здійснюється на підставі показників, які характеризують спортивний захід. Так, видатки на

утримання національних збірних команд України визначаються, виходячи з кількості штатних команд і середніх витрат у розрахунку на одну команду, що склалися в попередні роки, з урахуванням факторів, які можуть вплинути на їх величину в прогнозованому році. Окремо визначається фонд оплати праці працівників штатних збірних, ураховуючи чисельність таких працівників і їх середньомісячну заробітну плату [121].

Видатки на проведення навчально-тренувальних зборів і спортивних змагань плануються на підставі кількості учасників змагань, кількості людино-днів участі у змаганнях і середніх витрат на один людино-день участі у змаганнях. Видатки на навчально-тренувальну роботу спортивних шкіл визначаються, виходячи із середньої кількості учнів спортивних шкіл усіх типів і середнього розміру витрат на одного учня. Окремо планується оплата праці штатних працівників спортивних шкіл, виходячи з їх чисельності і середньомісячної заробітної плати [121].

Видатки на фінансову підтримку спортивних споруд розраховуються, виходячи із кількості споруд, що повністю утримуються за рахунок бюджетних коштів, кількості споруд, що отримують фінансову підтримку, і середнього розміру витрат на відповідну групу споруд. Фонд оплати праці розраховується згідно з чисельністю працівників за штатним розписом і їх середньомісячною заробітною платою. Витрати на фінансову підтримку громадських організацій розраховуються у тому ж порядку, що і витрати на заходи з фізичної культури і спорту [121].

Крім того, варто зазначити, що кошти Національних федерацій України складаються з: асигнувань, що виділяються Міністерством молоді та спорту України; коштів збірних команд України; асигнувань, що виділяються місцевими обласними, районними, міськими органами управління [126].

Отже, основним джерелом коштів, які забезпечують сферу фізичної культури та спорту є державний бюджет. Фінансування фізичної культури та спорту можна розглядати як виділення грошових коштів на видатки відповідно до затверджених кошторисів. Зазвичай видатки залежать від

підпорядкування фізкультурно-спортивних установ, оскільки фінансування може здійснюватися як з державного, так і з місцевих бюджетів. Порядок фінансування фізичної культури та спорту здійснюється на певних засадах. По-перше, плановий характер, оскільки фінансування здійснюється з державного та місцевих бюджетів, що є запланованим в Законі України “Про державний бюджет на відповідний рік” чи в рішенні про місцевий бюджет. По-друге, цільовий характер, оскільки такі видатки виділяються для певної бюджетної програми розвитку фізичної культури та спорту. По-третє, обґрунтованість та доцільність використання бюджетних коштів, що забезпечується контролюючими органами.

2.3. Позабюджетні джерела фінансування видатків на фізичну культуру та спорт

Відповідно до законодавства України, фізична культура – це діяльність суб’єктів сфери фізичної культури і спорту, спрямована на забезпечення рухової активності людей з метою їх гармонійного, передусім фізичного, розвитку та ведення здорового способу життя. Фізична культура має такі напрями: фізичне виховання різних груп населення, масовий спорт, фізкультурно-спортивна реабілітація. Спорт – це діяльність суб’єктів сфери фізичної культури і спорту, спрямована на виявлення та уніфіковане порівняння досягнень людей у фізичній, інтелектуальній та іншій підготовленостях шляхом проведення спортивних змагань та відповідної підготовки до них. Спорт має такі напрями: дитячий спорт, дитячо-юнацький спорт, резервний спорт, спорт вищих досягнень, професійний спорт, спорт ветеранів, олімпійський спорт, неолімпійський спорт, службово-прикладний та військово-прикладний спорт, спорт осіб з інвалідністю тощо [40].

Закладами фізичної культури і спорту, зокрема, є: спортивні клуби, дитячо-юнацькі спортивні школи, спеціалізовані навчальні заклади спортивного профілю, школи вищої спортивної майстерності, центри

олімпійської підготовки, центри студентського спорту вищих навчальних закладів, фізкультурно-оздоровчі заклади, центри фізичного здоров'я населення, центри фізичної культури і спорту осіб з інвалідністю [40].

Виходячи із запропонованої нами класифікації джерел фінансування видатків на фізичну культуру та спорт, одним із них є позабюджетне фінансування. Для розвитку фізичної культури і спорту використовуються позабюджетні кошти, зокрема від: підприємств, установ та організацій, об'єднань громадян, окремих осіб; фінансово-господарської діяльності закладів фізичної культури і спорту; користування правами інтелектуальної власності закладами фізичної культури і спорту, організаторами фізкультурно-оздоровчих та спортивних заходів; проведення державної спортивної лотереї; інвестиційної діяльності у сфері фізичної культури і спорту [40].

Сьогодні в Україні відсутня система державних преференцій для позабюджетного фінансування сфери фізичної культури і спорту, хоча у Національній доктрині розвитку фізичної культури і спорту визначено, що з урахуванням світової практики суб'єктам господарської діяльності у сфері фізичної культури і спорту можуть надаватися в установленому порядку інвестиційні, податкові, митні та інші переваги. З метою захисту прав споживачів фізкультурно-спортивних послуг держава використовує відповідні механізми ліцензування, сертифікації та стандартизації. Позабюджетне фінансування сфери фізичної культури і спорту здійснюється за рахунок впровадження державних спортивних лотерей, заохочення спонсорів тощо. Учасники професіонального спорту здійснюють економічну діяльність згідно з вимогами, що визначаються міжнародними спортивними організаціями, та відповідно до законодавства України [75].

Так, в Законі України "Про фізичну культуру і спорт" визначено, що на розвиток фізичної культури і спорту підприємства, установи та організації спрямовують кошти у порядку, визначеному законодавством. При цьому передбачено преференції таким суб'єктам: заклади фізичної культури і

спорту звільняються від сплати земельного податку відповідно до закону; держава може надавати податкові пільги для юридичних та фізичних осіб (резидентів і нерезидентів), що здійснюють благодійну діяльність у сфері фізичної культури і спорту в порядку, визначеному законодавством [40].

Однак, не дивлячись на законодавче визначення необхідності у позабюджетному фінансуванні закладів фізичної культури і спорту, а також чітку визначеність на законодавчому рівні привілеїв щодо оподаткування підприємств, установ та організацій, які здійснюють позабюджетне фінансування фізичної культури та спорту, все ж таки, на сьогодні дана сфера і такі заклади недофінансуються. Наявність критичної ситуації супроводжується низкою факторів. Саме тому, акцентуємо увагу на них та виділимо найголовніші.

Одним із визначальних факторів, який впливає на обсяг позабюджетного фінансування є поінформованість суб'єктів господарювання про можливість та престиж спонсорства в сфері фізичної культури та спорту. Адже, в час глобалізації здійснити ефективну та масштабну рекламну кампанію не складає великої проблеми, а результат від її проведення може підвищити значущість та статус спонсора, а тим паче, якщо зазначена кампанія буде масовою чи рейтинговою, причому, в разі залучення позабюджетних коштів від суб'єктів господарювання одним із визначальних моментів може стати активна участь працівників підприємств, установ та організацій з метою просвітництва щодо здорового способу життя шляхом зайняття спортом.

Головними умовами для розвитку фізичної культури і спорту, а відповідно і збільшення обсягів фінансування повинно стати стимулювання занять фізичною культурою, створення життєвих ситуацій за яких рухова діяльність стає внутрішньою органічною потребою та усвідомлюється її значення і користь. А це означає, що доцільним є створення державних спортивних клубів, секцій, спортзалів, щоб молодь мала можливість всебічно розвиватися. Змінюючи нормативну базу, значну увагу потрібно приділити

створенню програм розвитку фізичної культури та спорту, створити вигідні умови для заохочення меценатів, які були б зацікавлені у фінансуванні даної сфери, а також щоб більше коштів виділялося з Державного бюджету [122].

І. Л. Гасюк, досліджуючи проблематику фінансування сфери фізичної культури і спорту, вказує на проблемність реалізації механізму фінансування та виділяє такі проблемні питання: зміна участі держави в забезпеченні життєдіяльності фізкультурно-спортивних організацій, значне проникнення у сферу фізичної культури та спорту ринкових відносин і формування ринку фізкультурно-спортивних послуг [123, с.104].

Втім, науковець не розділяє проблеми державного фінансування досліджуваної сфери та проблеми позабюджетного фінансування сфери видатків фізичної культури і спорту.

С. В. Нікітенко відзначає, що з кожним роком усе більшого розмаху набувають інші джерела фінансування: використання відрахувань місцевих комунальних структур, торговельних закладів, транспортних організацій і засобів комунікації (мобільного зв'язку) тощо. Усе активніше використовуються кошти соціальних фондів [85].

Економічний ефект сфери можна поділити на прямий та непрямий результат. Прямий ефект сприяє економії прямих вкладень: а) прибуток від реалізації послуг; б) отримання коштів від лотерей і спортивних заходів; надходження від комерційних компаній; кошти від виробництва і реалізації товарів спортивного й туристичного спрямування. Непрямі витрати показують підвищення продуктивності та якості праці (спортивні досягнення). Партнерами спонсорів виступають спортивні федерації, професійні клуби, спортивні школи, окремі спортсмени, національний олімпійський комітет і національні збірні [85].

О. М. Журило, досліджуючи проблематику фінансування сфери фізичної культури та спорту визначає, що проблема полягає в тому, що комерціалізація спорту формує відносно вузьке коло спортивної еліти, що користується увагою преси, що одержує значні, а іноді й винятково великі

доходи від занять спортом, і одночасно виділяє його від основної маси спортсменів, що не досягли вершин майстерності. Цілком природно, що ці спортсмени, а також їхні тренери й обслуговуючий персонал, не одержать вигод від комерціалізації спорту, втратять частину матеріальних і фінансових ресурсів. Така тенденція чітко виявляється в даний час, коли йде значне скорочення фінансування спорту, не зв'язаного з демонстрацією вищого рівня досягнень, і це, природно, викликає опір з боку людей, зацікавлених у збереженні існуючого стану [124].

Комерціалізація веде і до розширення сфери впливу спонсорів на спорт, у структурі спортивних організацій з'являються фахівці з маркетингу, бізнесмени втручаються у вирішення спортивних питань, починаючи з указівок, у якійсь формі і з використанням якого інвентарю повинен виступати спортсмен, і до складання розкладу змагань і добору спортсменів у команди [125].

Так, наприклад, за результатами проведення Олімпійських ігор 2018 року стало очевидно, що сфера фізичної культури та спорту в Україні перебуває у незадовільному стані, адже, відсутність фінансування спричиняє такі основні проблеми як: недостатня кількість підготовлених спортсменів в тих чи інших видах спорту, а в деяких категоріях взагалі відсутні представники спортсменів; відсутність належного інвентарю та костюмів; відсутність достатнього рівня підготовки спортсменів, що спричинено неналежною якістю та станом підготовчих площадок в Україні; відсутність достатньої фінансової забезпеченості спортсменів, що спричиняє відплив талановитих кадрів з України; незабезпеченість матеріального стимулювання за відповідні досягнення та старання; неналежна державна підтримка; нівелювання престижності праці спортсмена та інші.

Важливим чинником реформування економічних відносин у сфері фізичної культури і спорту є впровадження ефективного механізму залучення позабюджетних коштів, зокрема коштів Фонду соціального страхування України, відрахування роботодавцями коштів профкомам на фізкультурну й

оздоровчу роботу, як це передбачено статтею 44 Закону України “Про професійні спілки, їх права та гарантії діяльності”, внесків підприємств, установ, організацій, об’єднань громадян та фізичних осіб, кошти від фінансово-господарської діяльності закладів фізичної культури і спорту та організацій фізкультурно-спортивної спрямованості, продажу прав на використання спортивної символіки і на трансляцію спортивних змагань, від проведення спортивно-видовищних заходів тощо [124].

Варто відзначити, що на підставі аналізу вітчизняного законодавства та практики його застосування, основними джерелами грошових надходжень у якості позабюджетного фінансування сфери фізичної культури і спорту, на нашу думку, є:

– доходи від підприємницької діяльності, тобто деякі комерційні фізкультурно-спортивні організації використовують у своїй діяльності власні кошти, пайові внески засновників, кредити, інші залучені кошти. Якщо це зафіксовано в їхньому статуті, вони можуть надавати готельні, транспортні, банківські, торгові, ремонтні й будь-які інші послуги. Це можуть бути, наприклад, доходи від речових ринків, абонементних груп, збори від видовищних заходів, орендної плати за користування спорудами й приміщеннями. Прибуток можуть приносити платні фізкультурно-спортивні послуги, випуск друкованої продукції, зокрема, методичної чи довідкової літератури, реалізація сувенірів та іншої спортивної атрибутики, спортивного одягу, продаж прав на радіо- і телетрансляції, використання товарних знаків, проведення аукціонів тощо [126];

– надходження з позабюджетних фондів (перш за все Фонду соціального страхування), які працюють задля сприяння розвитку фізичної культури і спорту [126];

– надходження від спонсорів. Спонсорство в галузі фізичної культури і спорту – це взаємодія спонсора і фізкультурно-спортивної організації (спортсмена), за можливою участю посередників, у процесі якої спортсмени, фахівці отримують різноманітну матеріальну підтримку (фінансові засоби,

товари, послуги тощо) взамін на їхню участь у реалізації маркетингових функцій (випуск, просування, збут продукції й т. п.) виробників засобів виробництва і споживання та фірм, які працюють у галузях обслуговування [126];

Найчастіше спонсорську підтримку отримують ті види спорту, змагання з яких приваблюють велику кількість глядачів або транслюються по телебаченню. Традиційно представники автомобільного спорту отримують спонсорські кошти від нафтових і газових компаній; боксери – від фірм, що виробляють товари для чоловіків; художні гімнастки – від фірм, що виробляють товари для жінок, тощо. Формами спонсорства можуть бути: надання коштів; закупівля призів; надання спортивної форми, інвентарю й обладнання; оплата транспортних послуг, проживання й харчування тощо [85].

Серед спонсорів: фірми, що виготовляють продукцію спортивного і туристичного призначення; фірми, що обслуговують туристів, фізкультурників і спортсменів (продукти харчування, засоби особистої гігієни і ліки); фірми, послугами яких користуються спортсмени (страхові компанії, банки, авіакомпанії, залізничний і автомобільний транспорт); здавалося б, далекі від спорту виробники (вино-горілчані й тютюнові фабрики, виробники моторних мастил і автозаправні корпорації тощо) [85].

– надання меценатської допомоги, адже меценатство є цілеспрямованою діяльністю окремих осіб, організацій та груп, метою яких є довготривала валоризація їхніх імен, назв і логотипів шляхом фінансової підтримки сфери фізичної культури і спорту. За своїм змістом меценатство – недержавна діяльність, спрямована на підтримку і стимулювання різного роду творчих ініціатив у галузі мистецтва, освіти й культури. Відмітна особливість меценатства у тому, що воно забезпечує безкорисливу допомогу і заступництво, спрямовані на досягнення вищих інтелектуальних, культурних, етичних цінностей суспільного значення шляхом забезпечення

талановитим особам або колективам можливостей для освіти або самовираження [127; 128].

– надходження від ігорного бізнесу, в т. ч. від проведення лотерей. Використання цього виду позабюджетного фінансування в Україні потребує ретельного вивчення закордонного досвіду. Так, наприклад, у Латвії, Португалії, Італії, де виділяється такий вид лотерей як спортивні, а прибуток від їх продажу іде на фінансування сфери фізичної культури та спорту. До речі, за законодавством України, дохід від проведення спортивних лотерей також повинен іти на розвиток фізичної культури та спорту, однак, у зв'язку з тіньовою складовою такого бізнесу дана норма не працює взагалі [126].

Таким чином, позабюджетне фінансування фізичної культури та спорту може здійснюватися шляхом отриманні доходів під підприємницької діяльності, позабюджетних фондів, спонсорства, меценатства та від проведення ігорного бізнесу.

Громадські органи управління фізичною культурою і спортом можуть фінансуватися з різних джерел: частково з державного бюджету, профспілкових організацій, а також за рахунок доходів від виробничої, господарської, видавничої, комерційної діяльності, надходжень від спонсорів, організованих виставок, лекцій, лотерей, аукціонів, спортивних заходів, за рахунок особистих внесків тих, хто займається, соціального страхування, місцевих бюджетів, надходжень від експлуатації спортивних споруд та інших платних послуг [126].

Серед позабюджетних джерел фінансування Національних федерацій України можна назвати: кошти збірних команд України; членські внески; відрахування від змагань; кошти від контрактів, що укладаються з іноземними спортсменами та організаціями; кошти від спонсорської допомоги, добровільні пожертви приватних осіб, фірм, корпорацій, громадських фондів; кошти від продажу прав трансляції змагань; доходи від власної господарської діяльності [126].

На сучасному етапі основними державними і приватними джерелами фінансування Національного олімпійського комітету України (НОКУ) є: надходження з державного бюджету України, від спортивних громадських, відомчих та інших організацій; надходження бюджетних коштів Міжнародного Олімпійського комітету (МОК); спонсорські кошти фірм, приватних осіб; доходи від ліцензування – продажу прав на використання символіки НОКУ; відрахування від лотерей, комерційної діяльності, продажу квитків на окремі спортивні заходи, продажу прав на телевізійні трансляції; доходи від лекційної, рекламно-видавничої діяльності, від продажу олімпійських монет тощо [126].

Не дивлячись на досить широкий спектр позабюджетних джерел фінансування все ж таки відзначаємо, що на сьогодні, у цій сфері надалі існують проблеми.

Втім, констатуємо, що сьогодні в Україні бюджетні можливості фізкультурних та спортивних осередків об'єктивно обмежені, тому спортивні організації повинні існувати або на основі самофінансування, або використовувати допомогу спонсорів чи меценатів. Залучення спонсорських коштів у комерційно не вигідні види спорту через їх невисоку видовищність зумовлює необхідність у наданні переваги не спонсорам, а меценатам, ураховуючи їх безкорисливість. Відсутність достатніх обсягів фінансування комерційно не вигідних видів спорту зумовлює втрату інтересу дітей і молоді та не дозволяє навіть спортсменам вищої кваліфікації одержувати істотні доходи від занять спортом.

Спортивні клуби й товариства фінансуються з різних джерел. Здебільшого вони фінансуються галузевими комітетами профспілок, з місцевих бюджетів тих підприємств і організацій, при яких функціонують колективи фізичної культури відповідних спортивних товариств. Комерційні спортивні організації можуть фінансуватися за рахунок будь-яких зазначених вище джерел позабюджетного фінансування [126].

Ефективне фінансування сфери фізичної культури і спорту, крім виконання важливої соціальної функції, сприяє загальному розвитку держави, піднімає її престиж на міжнародній арені. Водночас, в умовах кризи і неподоланої корупції в Україні фізична культура і спорт фінансуються державою за залишковим принципом. Така ситуація негативно позначилася на розвитку цілої низки видів спорту. За цих умов держава і спортивні федерації змушені були визначитися з пріоритетними видами, які варто розвивати і матеріально підтримувати. Особливого розгляду потребує питання фінансування занять фізичною культурою і спортом людей з інвалідністю [85].

Цікавим є підхід до регулювання цього питання в законодавстві Італії, відповідно до якого тільки в деяких видах спорту є професійні категорії, які були визначені спортивними федераціями в своїх сферах. До них належать такі: футбол серії А, В, С1 і С2 серед чоловіків; баскетбол серії А1 і А2 серед чоловіків; велосипедний спорт – гонки на дорогах і на треках санкціонованих Лігою велосипедного спорту; мотоциклетний спорт – мотокрос; бокс І, ІІ, ІІІ серії в 15 категоріях за вагою; гольф.

Ці категорії (серії) у зазначених видах спорту є справді комерційними, тому вони були визнані професійними. Отже, на них поширюється законодавство про професійний спорт як вид підприємницької діяльності. Решта видів спорту визнаються непрофесійними і регулюються законодавством про любительський спорт. Завдяки такій градації в італійському законодавстві була розв'язана проблема комерційно не вигідних видів спорту і створена відповідна як правова, так і матеріальна база для їх розвитку.

Ми підтримуємо позицію Ю. М. Репкіної щодо того, що необхідно в Україні визначити комерційні види спорту (наприклад, футбол, баскетбол, волейбол, бокс, теніс), на які буде поширюватись законодавство про професійний спорт. А інші види спорту доцільно прирівняти до некомерційних. Такі дії зможуть забезпечити створення сприятливого

режиму для функціонування і розвитку некомерційних видів спорту, які потребують свого особливого правового регулювання, відмінного від регулювання професійного спорту [129].

Ураховуючи визначені у законодавстві завдання та повноваження Міністерства молоді та спорту України, а також його роль у регулюванні спорту, воно повинно вирішувати питання про визначення статусності комерційних видів спорту, а відповідні Всеукраїнські федерації вже з визначених комерційних видів спорту можуть виділити професійні категорії (ліги).

В Україні відсутня система асигнувань фізичної культури і спорту через реалізацію спортивних лотерей. Впровадження такого механізму надало б можливість збільшити фінансування фізичної культури та спорту.

Висновки до розділу 2

1. Дослідивши правову характеристику фінансування видатків на фізичну культуру та спорт ми дійшли висновку, що важливим є поєднання застосування фінансування з державного та приватного сектору, оскільки це сприятиме розвитку сфери фізичної культури та спорту. Крім того, на підставі даних Державної казначейської служби України проаналізовано видатки на фізичну культуру та спорт з державного бюджету протягом 2012-2018 рр., де прослідковується збільшення видатків на цю сферу. Виявлено, що кожного року затверджується значна кількість бюджетних програм у сфері розвитку фізичної культури та спорту, що сприяє підвищенню рівня фінансування фізичної культури та спорту. Також існує ряд підзаконних нормативно-правових актів, які регулюють безпосередньо питання оплати праці працівників бюджетних установ, закладів та організацій галузі фізичної культури і спорту, питання переліку платних послуг, які можуть надаватися закладами фізичної культури і спорту, що утримуються за рахунок бюджетних коштів та інші питання.

2. Фінансування фізичної культури та спорту можна розглядати як виділення грошових коштів на видатки відповідно до затверджених кошторисів. Зазвичай видатки залежать від підпорядкування фізкультурно-спортивних установ, оскільки фінансування може здійснюватися як з державного, так і з місцевих бюджетів. Порядок фінансування фізичної культури та спорту здійснюється на певних принципах: плановий характер; цільовий характер; обґрунтованість та доцільність використання бюджетних коштів.

3. Зазначено, що джерелами позабюджетного фінансування сфери фізичної культури та спорту є: отриманні доходи від підприємницької діяльності закладів фізичної культури та спорту, позабюджетні фонди, спонсорство, меценатство та проведення ігорного бізнесу чи реалізації лотерей.

РОЗДІЛ 3. ПРАВОВЕ РЕГУЛЮВАННЯ ВИДАТКІВ НА ПАРАЛІМПІЙСЬКИЙ СПОРТ

3.1. Стан та перспективи розвитку правового регулювання видатків на паролімпійський спорт

Після проголошення незалежності в 1991 році перед Україною постали завдання, які потрібно було вирішувати вже у новому статусі незалежної демократичної держави. Основне призначення нашої держави є захист прав, свобод та інтересів людини і громадянина. Особливої уваги потребують громадяни з особливими потребами, тобто особи, які в силу своїх фізичних чи психологічних вад потребують додаткової постійної чи тимчасової підтримки.

Як слушно зауважують адміністративісти С. В. Ківалов та В. Б. Авер'янов рівень розвитку демократичності в державі залежить від того, на скільки є значущою роль норми права, на скільки суспільство дотримується даних норм, рівень правової свідомості та правової культури. Норми права, які діють в державі, повинні бути не хаотичні, а впорядкованими, чітко урегульовувати відповідні групи відносин, бути динамічними до потреб сьогодення [130, с. 33].

На сьогодні актуальною є проблема правового регулювання паролімпійського спорту в Україні. Треба відзначити, що на сьогоднішній день в Україні триває процес всеосяжних реформ, не виключенням є і соціальна сфера, в якій особливе місце займають питання захисту прав, свобод та інтересів осіб з особливими можливостями. Саме тому, лише за допомогою урегульованості, своєчасності та високого рівня правового регулювання можна вести мову про результативну діяльність органів публічної адміністрації в досліджуваній сфері, про функціонування паролімпійського спорту в системі спорту України, реалізацію пріоритету бути достойним представником на міжнародному рівні в паролімпійському

спорті, а також необхідно розвивати фізичну культуру і спорт осіб з особливими потребами заради здоров'я нації та престижу України.

Право виконує широке коло функцій, які урегульовують суспільні відносини. Разом з тим, першопочатковою роллю норми права є саме забезпечення упорядкування поведінки суб'єктів адміністративного права під час реалізації ними їх прав, свобод та законних інтересів [131, с. 10]. Треба відзначити, що нормами права урегульовано різні групи відносин, що виникають у сфері паралімпійського спорту: 1) загальнотеоретичні положення; 2) правовий статус суб'єктів паралімпійського спорту; 3) види паралімпійського спорту; 4) повноваження та компетенцію суб'єктів публічної адміністрації в сфері паралімпійського спорту; 5) фінансування паралімпійського спорту; 6) матеріально-технічне забезпечення паралімпійського спорту; 7) міжнародне співробітництво в сфері паралімпійського спорту тощо. Втім, правове регулювання цих питань містить ряд недоліків та правових прогалин, які не дозволяють особам з особливими можливостями в повному обсязі займатися спортом. Дані недоліки пов'язані, в першу чергу, як з відсутністю зацікавленої належним чином політичної волі, так і з неналежним та вкрай недостатнім фінансуванням цього виду спорту в Україні.

Втім дослідивши систему нормативно-правових актів, які урегульовують питання видатків паралімпійського спорту можемо з упевненістю сказати про наявність правових прогалин та правових колізій в даній сфері. Де, правова колізія це наявність суперечностей в нормативно-правових актах щодо одного і того ж самого питання, а правова прогалина – це взагалі відсутність норми права, яка урегульовує необхідне питання [132, с. 23]. Таким чином, на даному етапі, наше завдання полягає у тому, щоб проаналізувати і знайти недоліки у вже існуючому правовому регулюванні видатків на паралімпійський спорт в Україні та запропонувати нові підходи до побудови її правової регламентації.

Юридичні норми містяться у правових актах різної юридичної сили. Під правовими актами розуміють акти, які встановлюють норми права, вводять їх у дію, змінюють, доповнюють або відмінюють правила загального характеру. Вони відрізняються від актів застосування права й інших індивідуальних актів, розрахованих на одну дію, що стосуються визначеного суб'єкта, конкретних обставин, місця і часу [133, с.85 – 86].

Ми підтримуємо точку зору, за якої головною підставою, за якою правові акти поділяються на види, є їх юридична сила, що визначає місце акта, його значення, верховенство або підлеглисть і залежить від статусу, ролі й органу, який видає акт.

Так, в теорії права класичною є точка зору, щодо поділу нормативно-правових актів залежно від суб'єкта, який їх приймає: Верховна Рада України – закони і постанови; Президент України – укази та розпорядження; Кабінет Міністрів України – постанови і розпорядження; центральні органи виконавчої влади – нормативні накази, інструкції, розпорядження, положення; акти місцевих органів виконавчої влади – розпорядження; акти органів місцевого самоврядування – рішення [134, с. 316].

Таким чином, пропонуємо під правовим регулюванням видатків на паралімпійський спорт розуміти систему нормативно-правових актів різної юридичної сили, які прийняті уповноваженим компетентним органом публічної адміністрації та урегульовують суспільні відносини, що виникають в сфері паралімпійського спорту України.

Отже, ми вважаємо, що розкривати питання правового регулювання видатків в сфері паралімпійського спорту потрібно через ієрархічний зміст нормативно-правових актів, які урегульовують окремі положення досліджуваної проблематики, які в свою чергу, залежно від юридичної сили, поділяються на: 1) акти міжнародного законодавства та 2) акти національного законодавства: акти Верховної Ради України; акти Президента України; акти центральних органів виконавчої влади; акти місцевих органів влади.

Розглянемо їх детально.

Базовим правовим актом міжнародного рівня положення якого обов'язкові для України є Модельний Закон про паролімпійський спорт від 25.11.2008 р. №31-13. Даним актом встановлено загально-правові, економічні і соціальні основи діяльності в сфері паролімпійського спорту, а також визначено основні принципи законодавства про паролімпійський спорт, який здійснюють національні організації в державах-учасницях Співдружності Незалежних Держав. Україна є однією з країн, яка входить в Співдружність, а отже на неї поширюються положення цього закону [135], яким урегульовано правові відносини, що виникають в сфері паролімпійського спорту між державою, муніципальними утвореннями, громадськими об'єднаннями, фізичними особами та іншими суб'єктами права.

Модельний закон передбачає, що видатки на розвиток паролімпійського спорту в країнах учасницях здійснюються з державного та місцевого бюджетів.

Водночас, видами видатків на розвиток паролімпійського спорту є: 1) утримання штату фахівців і співробітників; 2) фінансування навчально-тренувальної роботи та участь спортсменів в змагальній діяльності; 3) будівництво, ремонт та реконструкція спортивних споруд, а також інших спортивних об'єктів; 4) здача в безоплатне користування або в довгострокову оренду на пільгових умовах приміщень, будівель і споруд, що є державною або комунальною власністю; 5) забезпечення інвентарем та обладнанням; б) надання іншої підтримки. Таким чином, даним актом визначено різновекторні напрями, які потребують обов'язкового фінансування. Забезпечення кожного напрямку певними видатками і дає можливість вести мову про стан видатків на всю сферу паролімпійського спорту, зокрема.

Важливим є те, що гарантії діяльності паролімпійців-спортсменів забезпечуються на двох рівнях: загальнодержавному та муніципальному (місцевому). Відзначимо, що в Україні теж фінансування паролімпійського спорту відбувається за принципом територіальної компетенції органів, які

виділяють кошти, однак, поряд з державним та місцевим (муніципальним) рівнем виділяють також такі джерела як спонсорське фінансування, яке на сьогодні не поступається в своїх розмірах першим двом видам фінансування.

Так, наприклад, проаналізувавши положення даного акту, можемо відзначити, що до загальнодержавних гарантій належать: 1) надання спортсменам-паралімпійцям можливості виступати за національну збірну команду на міжнародних спортивних змаганнях, включаючи Паралімпійські ігри; 2) встановлювати спеціальні державні стипендії членам національних збірних команд із паралімпійських видів спорту. До речі, в Україні така гарантія виражається через видання окремих указів Президента України щодо призначення стипендій для спортсменів, які займаються паралімпійським видом спорту; 3) виплат щомісячного грошового утримання членам національних збірних команд із паралімпійських видів спорту; 4) грошової винагороди за підсумками участі в Паралімпійських іграх, чемпіонатах світу та континенту, наприклад, в Україні після участі українських спортсменів-паралімпійців у відповідних змаганнях розпорядженням Президента України призначається винагорода чи державна стипендія чемпіонам Паралімпійських ігор; 5) інших виплат, пов'язаних з безпосередньою підготовкою до загальнонаціональних і міжнародних змагань та участю в них [135].

На місцевому (муніципальному) рівні передбачено гарантії уповноважених органів, а саме: 1) за рахунок власних коштів можуть встановлювати грошові винагороди спортсменів-паралімпійців; 2) покращувати житлово-побутові умови видатним спортсменам-паралімпійцям і їхніх тренерів, які мають особливі заслуги перед державою; 3) можуть призначати додаткове довічне щомісячне матеріальне забезпечення спортсменам-учасникам Паралімпійських ігор, їх тренерам та особам, які мають видатні досягнення та особливі заслуги перед державою в області паралімпійського спорту.

Водночас, зачасту, спонсорське фінансування спрямоване на такі ж самі потреби: виділення коштів на супроводження спортсмена, закупку інвентаря для участі у змаганнях, покращення матеріально-технічної бази для тренувань, покращення побутових умов спортсменів, фінансове стимулювання тренерів тощо, однак натомість спортсмени паралімпійці повинні як зворотній акт доброї волі рекламувати продукцію чи найменування спонсора.

Таким чином, можемо презуміювати, що фінансове забезпечення паралімпійського спорту включає в себе видатки на: 1) забезпечення основного і резервного складів національних збірних команд із паралімпійських видів спорту, в тому числі фінансування їх підготовки до внутрішніх та міжнародних спортивних змагань, Паралімпійських ігор та участі в них; 2) проведення загальнонаціональних змагань із паралімпійських видів спорту; 3) матеріально-технічне, медико-біологічне, медичне і науково-методичне забезпечення основного і резервного складів національних збірних команд із паралімпійських видів спорту; 4) здійснення заходів, спрямованих на протидію застосування заборонених в спорті допінгових засобів і методів членами національних збірних команд із паралімпійських видів спорту; 5) забезпечення наукових досліджень загальнонаціонального значення в області паралімпійського спорту, в тому числі в області розробки спортивних виробів; 6) забезпечення виконання міжнародних фінансових зобов'язань, в тому числі відшкодування національним спортивним організаціям осіб з інвалідністю оплати членських внесків до відповідних міжнародних спортивних організацій із паралімпійських видів спорту; 7) підтримку спортсменів та їх тренерів шляхом застосування різних заходів заохочення; 8) удосконалення спортивно-оздоровчих програм реабілітації спортсменів; 9) організація лікування та медичного захисту спортсменів; 10) здійснення інших заходів і програм [135].

Відповідно до положень Модельного закону до видаткових зобов'язань регіонів в області паралімпійського спорту повинні бути віднесені:

1) організація та здійснення регіональних і міжмуніципальних програм і проектів в області паролімпійського спорту;

2) забезпечення регіональних спортивно-адаптивних шкіл, інших регіональних установ фізкультурно-спортивної спрямованості;

3) організація проведення офіційних регіональних і міжмуніципальних фізкультурно-оздоровчих і спортивних заходів в області паролімпійського спорту;

4) забезпечення підготовки регіональних збірних команд по паролімпійських видах спорту та їх виступів на загальнонаціональних і міжнародних змаганнях;

5) забезпечення інших заходів і програм [135].

До видаткових зобов'язань місцевих (муніципальних) утворень відносяться:

1) забезпечення умов для розвитку на території муніципальних утворень масового паролімпійського спорту;

2) організація проведення офіційних муніципальних фізкультурно-оздоровчих і спортивних заходів по паролімпійських видах спорту;

3) забезпечення місцевих (муніципальних) дитячо-юнацьких спортивно-адаптивних шкіл, відділень і груп із паролімпійських видів спорту в спортивних школах та інших установах спортивної спрямованості, а також спортивних класів спеціальних (корекційних) закладів освіти [135].

Фінансування паролімпійського спорту може здійснюватися з інших джерел, не заборонених законодавством держави-учасниці.

В Україні ситуація щодо фінансування паролімпійського спорту схожа. Так, видатки на різні види паролімпійського спорту за окремими статтями фінансуються із загального та спеціального фондів бюджету, а також як окреме джерело доходів доцільно все ж таки виділяти спонсорську допомогу, якій буде приділено увагу в підрозділі 3.2 дисертації.

Головним національним нормативно-правовим актом, який урегулює відносини в сфері паролімпійського спорту є Конституція

України. Статтею 21 Конституції України визначено, що усі люди є вільні і рівні у своїй гідності та правах. Права і свободи людини є невідчужуваними та непорушними. Держава дбає про розвиток фізичної культури і спорту [41]. Таким чином, на конституційному рівні визначено неможливість дискримінації осіб за ознакою фізичних вад, а відповідно всі види спорту чи то спорт для фізично здорового населення, чи то спорт для осіб з інвалідністю повинні бути пріоритетними в частині їх правового регулювання та державної підтримки щодо їх розвитку.

Базовими нормативно-правовими актами, які урегульовують відносини фінансування сфери паролімпійського спорту є Податковий кодекс України та Бюджетний кодекс України.

Так, Податковим кодексом України визначено такі заходи підтримки щодо фінансового забезпечення паролімпійського спорту: 1) об'єкти нежитлової нерухомості баз олімпійської та паролімпійської підготовки перелік яких затверджено Кабінетом Міністрів України не є об'єктом оподаткування (п. 266.2.2); 2) бази олімпійської та паролімпійської підготовки, перелік яких затверджується Кабінетом Міністрів України звільняються від сплати податку (п. 282.1.3); 3) для баз олімпійської, паролімпійської та дефлімпійської підготовки, перелік яких затверджується Кабінетом Міністрів України розмір орендної плати встановлюється у договорі оренди, але річна сума платежу не може перевищувати 0,1 відсотка нормативної грошової оцінки (п. 288.5.5) [136]. Таким чином, Податковим кодексом України визначено особливі умови функціонування баз для підготовки паролімпійського резерву, а також спеціальні умови для поводження з об'єктами нерухомості, що розташовані на їх території. Реалізація зазначених преференцій повною мірою пом'якшує податковий тягар на фінансування даних об'єктів та є заходом державної підтримки паролімпійського спорту в Україні.

У попередніх підрозділах дисертаційного дослідження нами зазначалося, що ст. 87 Бюджетного кодексу України передбачено видатки з

державного бюджету на державні програми з розвитку фізичної культури, спорту, фізкультурно-спортивної реабілітації осіб з інвалідністю (центри державного значення з фізичної культури і спорту осіб з інвалідністю, проведення навчально-тренувальних зборів, всеукраїнських змагань з видів спорту для осіб з інвалідністю, заходів з фізкультурно-спортивної реабілітації осіб з інвалідністю, утримання національних збірних команд з видів спорту для осіб з інвалідністю, забезпечення їх підготовки та участі в міжнародних змаганнях (включаючи Паралімпійські та Дефлімпійські ігри), фінансова підтримка паралімпійського руху та баз паралімпійської і дефлімпійської підготовки згідно з переліком, затвердженим Кабінетом Міністрів України) [16, ст. 87].

Таким чином, норми Бюджетного кодексу України визначають головні напрями саме державного фінансування паралімпійського спорту в Україні, що спрямовані як на особистість спортсмена-паралімпійця, так і на його матеріально-технічне забезпечення, його професійний розвиток та фізичні властивості. Водночас, вважаємо, що головним недоліком даного акту є відсутність окремої статті видатків на фінансове супроводження спортсменів-паралімпійців на міжнародних змаганнях. За результатами проведеного нами анкетування 59 % респондентів відзначили на недостатність фінансової підтримки з боку держави під час участі в міжнародних змаганнях, що на думку 91 % респондентів проявляється в відсутності нової спортивної форми, спортивного інвентарю, засобів для переміщення осіб з особливими потребами тощо.

Профільним нормативно-правовим актом у сфері видатків на паралімпійський спорт є Закон України “Про фізичну культуру і спорт” [], яким визначено, що суб’єктами паралімпійського і дефлімпійського руху в Україні є національні спортивні федерації осіб з інвалідністю або їх спілки, що є членами Міжнародного паралімпійського комітету, Міжнародного спортивного комітету глухих, які діють відповідно до Конституції

Міжнародного паролімпійського комітету, Конституції Міжнародного спортивного комітету глухих.

Органи державної влади сприяють розвитку матеріально-технічної бази національних спортивних федерацій осіб з інвалідністю або їх спілок, які є членами Міжнародного паролімпійського комітету, Міжнародного спортивного комітету глухих, можуть надавати їм фінансову та організаційну допомогу для досягнення мети їхньої діяльності та на виконання статутних завдань, пов'язаних з розвитком паролімпійського і дефлімпійського руху в Україні [40].

Органи місцевого самоврядування можуть підтримувати діяльність місцевих осередків національних спортивних федерацій осіб з інвалідністю та їх спілок, надавати їм фінансову та організаційну підтримку на розвиток паролімпійського і дефлімпійського руху в регіонах [40, ст. 24].

Основоположним нормативно-правовим актом в сфері паролімпійського спорту є Закон України “Про підтримку олімпійського, паролімпійського руху та спорту вищих досягнень в Україні”. Цим актом визначено засади правового регулювання відносин, спрямованих на розвиток олімпійського та паролімпійського руху в Україні, гарантії державної підтримки його учасникам. Втім, на підставі аналізу положень цього акта, ми акцентуємо увагу на недоліках окремих положень та правових прогалинах, що потребують негайного вирішення. Метою Закону є сприяння створенню передумов для успішної підготовки та участі членів збірних команд України в Олімпійських, Паралімпійських іграх, вихованню молоді засобами спорту в дусі олімпізму, залученню населення до здорового способу життя, зростанню міжнародного авторитету держави [137]. Проаналізувавши положення цього акту, на нашу думку, вбачається суттєвим недоліком зміщення в ньому двох самостійних напрямів спортивного розвитку – олімпійського та паролімпійського видів спорту. Такі види є самостійними напрямками розвитку спорту в Україні, яким притаманні свої особливості та окремий порядок організацій, підготовки та здійснення. На підтвердження нашої

точки зору щодо необхідності окремого законодавчого закріплення олімпійського та паралімпійського видів спорту є Указ Президента України “Про розвиток та підтримку паралімпійського руху в Україні” [138]. Також відзначимо, що положення цього акту не вирізняють специфіку та особливі потреби спортсменів-паралімпійців, що на нашу думку, є недопустимим, адже спортсмени-паралімпійці є особливою категорією спортсменів, яким потрібні більше уваги, специфічний спортивний інвентар, спеціальне матеріальне забезпечення тощо.

Саме тому, вважаємо, що необхідно доповнити цей Закон розділом “Особливості здійснення паралімпійського руху в Україні”. Структурно цей розділ повинен містити такі статті: Ст. 3-1 Суб’єкти паралімпійського руху в Україні; Ст. 3-2 Права та обов’язки спортсменів-паралімпійців; Ст. 3-3 Права та обов’язки тренерів спортсменів-паралімпійців; Ст. 3-5 Правовий статус організацій, які забезпечують розвиток паралімпійського руху і спорту вищих досягнень в Україні; Ст. 3-6 Гарантії професійної діяльності спортсменів-паралімпійців; Ст. 3-7 Державна підтримка паралімпійського спорту в Україні; Ст. 3-8 Фінансування діяльності паралімпійського спорту в Україні; Ст. 3-9 Видатки з державного бюджету на розвиток паралімпійського спорту в Україні; Ст. 3-10 Видатки з місцевого бюджету на розвиток паралімпійського спорту в Україні; Ст. 3-11 Спонсорська підтримка паралімпійського спорту в Україні; Ст. 3-12 Напрями залучення інвестицій на підтримку паралімпійського спорту.

Статтею 2 Закону передбачено, що (з метою накопичення коштів для підготовки членів збірних команд України) до участі в Олімпійських та Паралімпійських іграх центральний орган виконавчої влади, що реалізує державну політику у сфері фізичної культури і спорту за рік до початку кожних наступних Олімпійських та Паралімпійських ігор відкриває спеціальні рахунки “Україна Олімпійська” і “Україна Паралімпійська” в центральному органі виконавчої влади, що реалізує державну політику у сфері казначейського обслуговування бюджетних коштів. Кошти, що

призначені для підтримки олімпійського та паралімпійського руху, можуть перераховуватись юридичними або фізичними особами (у тому числі іноземними) на спеціальні рахунки “Україна Олімпійська” та “Україна Паралімпійська” [137].

В той же час, законодавець визначає декілька джерел фінансування паралімпійського спорту, зокрема, кошти з державного бюджету, кошти зі спеціальних фондів, а також інші джерела фінансування не заборонені законом. До інших джерел фінансування, на нашу думку, належать: кошти, які виділяють благодійні організації, волонтерські організації, кошти, які виділяють меценати тощо.

Кошти, залучені на спеціальні рахунки “Україна Олімпійська” і “Україна Паралімпійська”, включаються до спеціального фонду Державного бюджету України як власні надходження центрального органу виконавчої влади, що реалізує державну політику у сфері фізичної культури і спорту та відповідні спеціальні видатки [137, ст. 1].

Використання коштів із спеціальних рахунків “Україна Олімпійська” і “Україна Паралімпійська” здійснюється центральним органом виконавчої влади, що реалізує державну політику у сфері фізичної культури і спорту за поданням пропозицій відповідно Національного Олімпійського комітету України і Національного комітету спорту інвалідів України на заходи, пов’язані з підготовкою та участю членів збірних команд України в Олімпійських та Паралімпійських іграх, у порядку, визначеному Кабінетом Міністрів України. Про суми надходжень та використання коштів на спеціальних рахунках “Україна Олімпійська” і “Україна Паралімпійська” центральний орган виконавчої влади, що реалізує державну політику у сфері фізичної культури і спорту щомісячно інформує Кабінет Міністрів України [137, ст.1].

Втім, не дивлячись на законодавчо визначений порядок фінансування з спеціального фонду, все ж таки залишається актуальною проблема фінансування тих статей, які стосуються матеріального забезпечення збірних

команд та безпосередньо учасників. Саме в таких випадках організатори звертаються до різних організацій та меценатів, які надають фінансову допомогу.

Частиною 4 ст. 3 Закону визначено, що держава забезпечує підтримку баз олімпійської та паролімпійської підготовки, які використовуються для тренувань і змагань членів збірних команд України, шляхом надання фінансової допомоги на їх поточне утримання (оплата комунальних послуг, поточні ремонти, транспортні витрати тощо), реконструкцію та придбання інвентарю й обладнання.

Однак, досить часто спостерігається ситуація, коли меценати надають фінансову підтримку щодо матеріально-технічного забезпечення баз тренування, а взамін спортсмени популяризують інформаційну компанію мецената.

Держава забезпечує підтримку баз олімпійської та паролімпійської підготовки, які використовуються для тренувань і змагань членів збірних команд України, шляхом надання фінансової допомоги на їх поточне утримання (оплата комунальних послуг, поточні ремонти, транспортні витрати тощо), реконструкцію та придбання інвентарю і обладнання. Держава забезпечує соціальний захист членів збірних команд України з олімпійських та паролімпійських видів спорту шляхом фінансування витрат на обов'язкове державне та медичне страхування спортсменів вищих категорій [137, ст. 3].

Указом Президента України “Про підготовку та участь спортсменів України у XXVI Олімпійських та III Паралімпійських іграх” вперше було утворено Організаційний комітет з підготовки та участі спортсменів України у XXVI Олімпійських та III Паралімпійських іграх. У подальшому до обов'язків Кабінету Міністрів України віднесено визначати обсяг витрат, пов'язаних з підготовкою та участю спортсменів України у Паралімпійських іграх і передбачати їх окремим рядком у проекті Державного бюджету України на наступний рік, а відповідному центральному органу виконавчої

влади до компетенції якого належить формування та реалізація державної політики у сфері розвитку паралімпійського спорту України забезпечувати підготовку збірних команд України до Олімпійських та Паралімпійських ігор, їх участь у відбіркових міжнародних змаганнях [139].

Відповідно до Указу Президента України від 06.04.2006 р. № 290 “Про заходи щодо фізкультурно-спортивної реабілітації осіб з інвалідністю та підтримки паралімпійського і дефлімпійського руху в Україні” визначено систему заходів, які повинна здійснювати держава з метою фізкультурно-спортивної реабілітації осіб з інвалідністю та підтримки паралімпійського і дефлімпійського руху в Україні [140].

Указом Президента України від 10.09.2011 р. № 907/2011 “Про затвердження Положення про державні стипендії чемпіонам і призерам Олімпійських, Паралімпійських та Дефлімпійських ігор” затверджено, що державні стипендії призначаються чемпіонам Олімпійських, Паралімпійських та Дефлімпійських ігор у розмірі чотирьох прожиткових мінімумів для працездатних осіб кожна; а також призерам Олімпійських, Паралімпійських та Дефлімпійських ігор, які посіли друге (срібна медаль) або третє (бронзова медаль) місце на таких іграх, – у розмірі відповідно трьох з половиною та трьох прожиткових мінімумів для працездатних осіб кожна, чим урівняно розмір державних стипендій чемпіонам і призерам олімпійських, паралімпійських та дефлімпійських видів спорту, що є позитивним кроком. Доцільно відзначити, що цим указом вперше розмір премій спортсменів даних видів спорту визначено не у визначеній сумі, а в еквіваленті до розміру прожиткового мінімуму, що передбачає автоматичне збільшення стипендій пропорційно збільшенню розміру прожиткового мінімуму.

На державні стипендії можуть претендувати громадяни України, які постійно проживають в Україні. Добір кандидатів на призначення державних стипендій здійснюється комісією з урахуванням таких критеріїв:

- безпосередня участь у навчально-тренувальному процесі, зокрема робота у дитячо-юнацьких спортивних закладах незалежно від підпорядкування та форми власності;

- участь у спеціалізованих навчальних закладах спортивного профілю та підготовці спортсменів для національних збірних команд з олімпійських, паралімпійських, дефлімпійських видів спорту;

- безпосередня участь у громадській діяльності щодо розвитку фізичної культури та спорту.

За результатами добору комісія вносить пропозиції щодо кандидатур на призначення державних стипендій Міністерству освіти і науки України щороку до 15 вересня. Чемпіону чи призеру відповідно до даного положення може бути призначено лише одну державну стипендію. Призначаються Державні стипендії довічно [141].

В Указі Президента України “Про створення умов для подальшого розвитку паралімпійського і дефлімпійського руху в Україні” визначено заходи з поліпшення умов для подальшого розвитку паралімпійського і дефлімпійського руху в Україні та забезпечення фізкультурно-спортивної реабілітації осіб з інвалідністю [142].

До таких заходів віднесено:

1) заснування 100 стипендій Президента України для дітей з інвалідністю, які мають високі досягнення у всеукраїнських спортивних змаганнях, з метою сприяння розвитку їх спортивних досягнень [142];

2) розроблення положення про стипендії Президента України для дітей з інвалідністю, які мають високі досягнення у всеукраїнських спортивних змаганнях, передбачивши розмір таких стипендій на рівні не менше двох прожиткових мінімумів для дітей відповідного віку [142];

Таким чином нормативно-правовий акт створює умови для розвитку паралімпійського та дефлімпійського руху в Україні серед дітей з інвалідністю.

3) збільшення до 400 кількості стипендій Президента України для видатних спортсменів з паралімпійських і дефлімпійських видів спорту та їх тренерів [142];

4) передбачати під час розроблення проектів законів України про Державний бюджет України на 2019 рік та наступні роки видатки: на виплату стипендій Президента України для дітей з інвалідністю, які мають високі досягнення у всеукраїнських спортивних змаганнях, та стипендій Президента України для видатних спортсменів з паралімпійських і дефлімпійських видів спорту та їх тренерів; на створення фізкультурно-спортивних і реабілітаційних об'єктів Національного комітету спорту інвалідів України, зокрема на будівництво, капітальний ремонт і реконструкцію об'єктів Західного реабілітаційно-спортивного центру та створення і будівництво об'єктів Всеукраїнського реабілітаційно-відновлювального спортивного центру, як частини спортивної інфраструктури паралімпійського і дефлімпійського спорту; на підтримку інформаційно-технічного забезпечення діяльності Медіа центру Національного комітету спорту інвалідів України для здійснення заходів із популяризації фізичної культури і спорту осіб з інвалідністю в Україні та висвітлення підготовки і участі національних збірних команд України з видів спорту осіб з інвалідністю та фізкультурно-спортивної реабілітації таких осіб [142];

5) опрацювання протягом 2018 року в установленому порядку питання щодо: віднесення осіб з інвалідністю до осіб, яким забезпечується державна цільова підтримка для здобуття вищої та професійно-технічної освіти у державних та комунальних навчальних закладах; збільшення чисельності штатної команди національних збірних команд України з видів спорту осіб з інвалідністю, штатної чисельності працівників Національного комітету спорту інвалідів України та Українського центру з фізичної культури і спорту інвалідів "Інваспорт", а також щодо належного матеріально-технічного забезпечення їх діяльності; поліпшення умов оплати праці працівників Національного комітету спорту інвалідів України, Українського

центру з фізичної культури і спорту інвалідів “Інваспорт”, Західного реабілітаційно-спортивного центру Національного комітету спорту інвалідів України, регіональних центрів з фізичної культури і спорту інвалідів “Інваспорт”, а також щодо визначення умов оплати праці працівників Всеукраїнського реабілітаційно-відновлювального спортивного центру Національного комітету спорту інвалідів України; вдосконалення нормативної бази щодо діяльності дитячо-юнацьких спортивних шкіл з метою запровадження в них інклюзивного навчання дітей з особливими освітніми потребами; запровадження порядку і методики проведення моніторингу та оцінки ступеня безбар’єрності фізичного оточення і послуг для осіб з інвалідністю, передбачивши, зокрема, такий показник, як доступність осіб з інвалідністю до об’єктів громадського та цивільного призначення, благоустрою, транспортної інфраструктури, транспорту, фізичної культури і спорту, охорони здоров’я, соціального захисту, освіти, праці, культури тощо та до послуг, що надаються відповідними підприємствами, установами та організаціями; встановлення для Західного реабілітаційно-спортивного центру та Всеукраїнського реабілітаційно-відновлювального спортивного центру Національного комітету спорту інвалідів України тарифів на електричну енергію, що використовується для їх власних потреб, на рівні тарифів для населення [142];

Враховуючи зазначені положення, відзначаємо, що достатня увага приділяється також і тренерам, які готують осіб з інвалідністю до змагань.

6) внесення пропозиції Національному банку України із залученням Національного комітету спорту інвалідів України опрацювати можливість виготовлення та випуску в обіг у встановленому порядку пам’ятної монети, присвяченої XII зимовим Паралімпійським іграм у місті Пхьончхані (Республіка Корея) [142];

7) обласним, Київській міській державним адміністраціям за участю органів місцевого самоврядування під час підготовки пропозицій про внесення змін до місцевих бюджетів на 2018 рік та складання проектів

місцевих бюджетів на наступні роки опрацювати в установленому порядку питання щодо: збільшення (передбачення) видатків на проведення спортивних заходів для осіб з інвалідністю та фізкультурно-спортивної реабілітації осіб з інвалідністю, створення умов для їх безперешкодного доступу до фізкультурно-спортивних і реабілітаційних об'єктів та споруд, а також на утримання регіональних центрів з фізичної культури і спорту інвалідів "Інваспорт"; передбачення видатків на пристосування відповідно до державних будівельних норм, стандартів і правил дитячо-юнацьких спортивних шкіл з урахуванням потреб дітей з інвалідністю, відкриття не менше ніж у 10 відсотків таких шкіл відділень для дітей з інвалідністю для занять визнаними в Україні видами спорту осіб з інвалідністю [142].

Ще одним указом Президента України, який спрямований на розвиток паралімпійського спорту та регулює питання видатків є указ "Про розвиток та підтримку паралімпійського руху в Україні". Цим актом передбачено здійснення заходів:

1) заснувати 50 стипендій Президента України для талановитих перспективних спортсменів з інвалідністю;

2) вирішити в установленому порядку питання щодо створення Національного центру паралімпійської і дефлімпійської підготовки та реабілітації інвалідів, передбачивши, зокрема, фінансування в повному обсязі всіх пов'язаних з цим заходів за рахунок коштів, що надходять до Фонду України соціального захисту осіб з інвалідністю від підприємств (об'єднань), установ і організацій за невиконання нормативів робочих місць для забезпечення працевлаштування осіб з інвалідністю;

3) передбачити при формуванні Державного бюджету України: кошти на виплату стипендій; видатки на підтримку діяльності Національного комітету спорту інвалідів України та Національного центру паралімпійської і дефлімпійської підготовки та реабілітації осіб з інвалідністю, а також розглянути питання щодо можливості визначення окремого порядку

перерахування бюджетних коштів Національному комітету спорту інвалідів України безпосередньо органами Державного казначейства України;

4) розглянути питання щодо звільнення від обкладення податком на додану вартість операцій із продажу путівок на оздоровлення до Національного центру паралімпійської і дефлімпійської підготовки та реабілітації інвалідів;

5) проводити виплату винагород чемпіонам та призерам Паралімпійських ігор у розмірах, передбачених для чемпіонів та призерів Олімпійських ігор [138].

Указом Президента України “Про підготовку та участь спортсменів України в Олімпійських, Паралімпійських і Дефлімпійських іграх, Всесвітніх іграх з неолімпійських видів спорту, Всесвітніх іграх з єдиноборств, Всесвітніх Універсиадах, чемпіонатах світу та Європи” визначено порядок фінансування витрат з підготовки та участі спортсменів України в Олімпійських, Паралімпійських і Дефлімпійських іграх, Всесвітніх іграх з неолімпійських видів спорту, Всесвітніх іграх з єдиноборств, Всесвітніх Універсиадах, чемпіонатах світу та Європи і проведення всеукраїнських спортивних заходів; забезпечення в установленому порядку фінансову підтримку баз олімпійської, паралімпійської підготовки; необхідність сприяння залученню в установленому порядку позабюджетних коштів для підготовки та участі спортсменів України в іграх, Універсиадах та чемпіонатах [143].

Також до указів Президента України, якими урегульовано окремі питання правового регулювання видатків на паралімпійський спорт належать: “Деякі питання підготовки та проведення в Україні фінального турніру чемпіонату Європи 2015 року з баскетболу, здобуття права на проведення у 2022 році зимових Олімпійських та Паралімпійських ігор в Україні” [144]; “Про заходи зі створення умов для проведення в 2022 році зимових Олімпійських та Паралімпійських ігор в Україні” [145]; “Про заходи

щодо фізкультурно-спортивної реабілітації інвалідів та підтримки паралімпійського і дефлімпійського руху в Україні” [146] та інші.

Окрему групу актів Президента України становлять акти, що визначають особливості та порядок видатків на здійснення заохочувальних заходів як щодо спортсменів-паралімпійців, так і щодо їх тренерів: “Про заходи щодо фізкультурно-спортивної реабілітації інвалідів та підтримки паралімпійського і дефлімпійського руху в Україні” [147]; “Про призначення стипендії Кабінету Міністрів України видатним тренерам, що забезпечують підготовку спортсменів до участі в Олімпійських та Паралімпійських іграх” [148]; “Про державні стипендії чемпіонам і призерам Олімпійських, Паралімпійських та Дефлімпійських ігор” [149]; “Про призначення державних стипендій призерам Паралімпійських ігор” [150]; “Про призначення державних стипендій чемпіонам Паралімпійських ігор” [151] та інші.

Окремі питання застосування заходів заохочення спортсменам з видів спорту осіб з інвалідністю України – чемпіонам, призерам Паралімпійських і Дефлімпійських ігор та їх тренерам визначено в постанові Кабінету Міністрів України “Деякі питання заохочення спортсменів з видів спорту осіб з інвалідністю України – чемпіонів, призерів Паралімпійських і Дефлімпійських ігор та їх тренерів і внесення змін до постанови Кабінету Міністрів України від 06.08.2008 р. № 704”. Зокрема, як заходи заохочення передбачено застосування стипендій та винагород. Суб’єктами є спортсмени-паралімпійці та тренери.

Передбачається наступна винагородна система: 1) спортсменам з видів спорту осіб з інвалідністю України – чемпіонам та призерам XV літніх Паралімпійських ігор виплачуються винагороди у таких розмірах: I місце – до 40 тис. доларів США, II місце – до 26 тис. доларів США, III місце – до 18 тис. доларів США; 2) спортсменам з видів спорту осіб з інвалідністю України – чемпіонам та призерам Паралімпійських і Дефлімпійських ігор виплачуються починаючи з 2017 року винагороди у таких розмірах: I місце –

до 48 тис. доларів США, II місце – до 31 тис. доларів США, III місце – до 22 тис. доларів США; 3) спортсменам з видів спорту осіб з інвалідністю України – чемпіонам та призерам Паралімпійських і Дефлімпійських ігор виплачуються починаючи з 2018 року винагороди у таких розмірах: I місце – до 125 тис. доларів США, II місце – до 80 тис. доларів США, III місце – до 55 тис. доларів США [152].

Тренерам спортсменів з видів спорту осіб з інвалідністю України – чемпіонів, призерів Паралімпійських і Дефлімпійських ігор виплачуються винагороди у таких розмірах: в індивідуальних видах програми – не більш як 100 відсотків (особистому тренеру – не менш як 25 відсотків) загальної суми відповідних винагород спортсмена з видів спорту осіб з інвалідністю, отриманих за перемогу та призове місце на Паралімпійських і Дефлімпійських іграх; у командних видах програми (фінал), ігрових видах спорту у складі до п'яти спортсменів – не більш як 50 відсотків загальної суми винагород, отриманих усіма спортсменами у даному виді програми за перемогу чи призове місце на Паралімпійських і Дефлімпійських іграх, з яких не менш як 25 відсотків розподіляється між особистими тренерами та до 75 відсотків виплачується тренерам, що здійснювали підготовку команди до змагання, за яке виплачується винагорода; в ігрових видах спорту у складі шести і більше спортсменів – не більш як потрійний розмір винагороди одного спортсмена, отриманої за перемогу чи призове місце на Паралімпійських і Дефлімпійських іграх, з яких не менш як 25 відсотків розподіляється між особистими тренерами та до 75 відсотків виплачується тренерам, що здійснювали підготовку команди до змагання, за яке виплачується винагорода [152].

Відзначимо, що позитивним є намагання держави створювати умови для підвищення мотивації спортсменів-паралімпійців займатися спортом та прагнути отримувати призові місця. Однак, з цього приводу виникає питання: яким чином держава може здійснювати видатки в таких розмірах з державного бюджету для виконання своїх зобов'язань за задекларовані

обіцянки? Нам вбачається, що на практиці ситуація щодо виплат таких сум є незадовільною. По-перше, 58 % опитаних нами спортсменів-паралімпійців відзначили, що винагороди виплачуються з величезною затримкою в часі; 74 % опитаних зазначили, що винагороди можуть бути виплачені в еквіваленті, але в якості цінного подарунка, що не завжди відповідає їхній волі; 82 % опитаних акцентують увагу на зтяжності процедури отримання кінцевої винагороди.

Конкретний перелік закладів фізичної культури і спорту всеукраїнського рівня, які фінансуються з державного бюджету та відповідно користуються податковими преференціями визначено в постанові Кабінету Міністрів України “Про затвердження переліків закладів фізичної культури і спорту всеукраїнського рівня, які фінансуються з державного бюджету, баз олімпійської, паралімпійської і дефлімпійської підготовки та всеукраїнських громадських організацій фізкультурно-спортивного спрямування, які отримують фінансову підтримку з державного бюджету” від 29.07.2015 р. № 596 [153].

Так, з державного бюджету фінансуються: 15 закладів фізичної культури і спорту всеукраїнського рівня; 24 бази олімпійської, паралімпійської і дефлімпійської підготовки; 8 всеукраїнських громадських організацій фізкультурно-спортивного спрямування.

Порядок надання закладу фізичної культури і спорту статусу бази олімпійської, паралімпійської та дефлімпійської підготовки і переліку закладів, яким надано такий статус урегульовано постановою Кабінету Міністрів України від 18.01.2006 р. № 30 “Про затвердження Порядку надання закладу фізичної культури і спорту статусу бази олімпійської, паралімпійської та дефлімпійської підготовки і переліку закладів, яким надано такий статус” [154].

Механізм використання коштів, передбачених у державному бюджеті за програмою “Розвиток спорту серед осіб з інвалідністю та їх фізкультурно-спортивна реабілітація” визначено в Постанові Кабінету Міністрів від

28.02.2011 р. № 199 “Про затвердження Порядку використання коштів, передбачених у державному бюджеті для фінансової підтримки паралімпійського руху в Україні”.

Головним розпорядником бюджетних коштів та відповідальним виконавцем бюджетної програми є Міністерство молоді та спорту України. Одержувачами бюджетних коштів є Національний комітет спорту інвалідів (далі – Комітет), Національний центр паралімпійської і дефлімпійської підготовки та реабілітації інвалідів, Західний реабілітаційно-спортивний центр, підприємство об’єднання громадян “Всеукраїнський реабілітаційно-відновлювальний спортивний центр Національного комітету спорту інвалідів України” [155].

З метою забезпечення розвитку фізичної культури і спорту серед осіб з інвалідністю бюджетні кошти спрямовуються в чотирьох векторах, при цьому на нашу думку, розподіл має вертикальну структуру:

1) Комітету на поточне утримання, проведення заходів з розвитку та популяризації паралімпійського та дефлімпійського руху та спорту серед осіб з інвалідністю, включаючи виготовлення та розміщення тематичних відеороликів і фільмів, інформаційних повідомлень, придбання, виготовлення та розповсюдження сувенірної і поліграфічної продукції, видання методичної літератури, послуг з виготовлення та розповсюдження кіно- та відеопродукції щодо досягнень національної збірної команди України з зимових видів спорту, проведення інформаційних заходів з висвітлення у засобах масової інформації ходу підготовки і участі українських національних збірних команд України з видів спорту осіб з інвалідністю, включаючи придбання малоцінних предметів, матеріалів та обладнання довгострокового використання для інформаційно-технічного забезпечення діяльності Медіа центру Національного комітету спорту інвалідів, фізкультурно-оздоровчих, фізкультурно-спортивних та організаційно-методичних заходів загальнодержавного та міжнародного рівня, передбачених календарним планом заходів Комітету на відповідний

рік (семінарів, конференцій, форумів, інших заходів), забезпечення участі представників Комітету в таких заходах, що проводяться на території України і за кордоном, та здійснення видатків, пов'язаних з відрядженням на такі заходи (оплата проїзду, добових, проживання, страхування учасників заходів, оформлення віз, оренди приміщень та обладнання, транспортних послуг, здійснення інших витрат), а також придбання обладнання та інвентарю довгострокового використання, придбання нематеріальних активів [155].

Таким чином, Комітет як найвищий суб'єкт управління в сфері паралімпійського спорту виконує ключову роль, що полягає в плануванні, організації, проведенні та розподіленні коштів на матеріально-технічне, наукове-лабораторне, методичне та медичне забезпечення.

Крім Національного комітету спорту інвалідів бюджетні кошти спрямовуються:

2) Національному центру паралімпійської і дефлімпійської підготовки та реабілітації інвалідів на організаційне та матеріально-технічне забезпечення його діяльності [155];

3) Західному реабілітаційно-спортивному центру на організаційне та матеріально-технічне забезпечення його діяльності [155];

4) підприємству об'єднання громадян "Всеукраїнський реабілітаційно-відновлювальний спортивний центр Національного комітету спорту інвалідів України" на організаційне та матеріально-технічне забезпечення його діяльності [155].

У постанові Кабінету Міністрів України "Про затвердження Порядку використання коштів, передбачених у державному бюджеті для підготовки та участі національних збірних команд у Паралімпійських і Дефлімпійських іграх" [156] визначено механізм використання коштів, передбачених у державному бюджеті за програмою "Підготовка і участь національних збірних команд в Паралімпійських і Дефлімпійських іграх".

Головним розпорядником бюджетних коштів та відповідальним виконавцем бюджетної програми є Міністерство молоді та спорту України.

Розпорядники бюджетних коштів нижчого рівня, які безпосередньо здійснюють видатки за напрямками, визначаються головним розпорядником бюджетних коштів з урахуванням вимог щодо формування єдиного реєстру розпорядників бюджетних коштів і одержувачів бюджетних коштів та даних такого реєстру [156].

Бюджетні кошти з метою забезпечення належної підготовки та результативної участі національних збірних команд в літніх та зимових Паралімпійських і Дефлімпійських іграх спрямовуються на організацію та проведення літніх (зимових) Паралімпійських і Дефлімпійських ігор; здійснення супутніх витрат на переведення та тренування на місці спортсменів паралімпійців, їх проживання та транспортування місця проведення змагань тощо; виплату грошових винагород тренерам спортсменів – чемпіонів і призерів XXIII літніх Дефлімпійських ігор, які проходили у попередньому році [156].

До актів Кабінету Міністрів України в яких визначено окремі питання заохочення паралімпійців та їх тренерів віднесено: “Про призначення стипендії Кабінету Міністрів України видатним тренерам, що забезпечують підготовку спортсменів до участі в Олімпійських та Паралімпійських іграх” [157]; “Про заснування стипендії Кабінету Міністрів України для видатних тренерів, які забезпечують підготовку спортсменів до участі в Олімпійських та Паралімпійських іграх” [158] та інші.

Окрему групу актів складають акти органів виконавчої влади.

Наказами Міністерства молоді та спорту України затверджуються окремі списки осіб, які є учасниками паралімпійських ігор: “Про затвердження складу національних збірних команд України з видів спорту осіб з інвалідністю на 2018 рік” від 02.01.2018 № 13 [159]; “Про затвердження складу національних збірних команд України із зимових видів спорту осіб з інвалідністю на 2018 – 2019 рр.” від 31.05.2018 № 2507 [160];

“Про затвердження складу спортсменів-кандидатів на участь у XVI літніх Паралімпійських іграх 2020 року у м. Токіо (Японія)” від 27.02.2018 № 895 [161] тощо.

З метою фінансового стимулювання спортсменів в областях України для досягнення ними високих спортивних результатів; заохочення дітей та молоді до занять спортом; підвищення престижу роботи тренера; матеріального та психологічного стимулювання осіб з інвалідністю на рівні місцевих органів публічної адміністрації регулярно приймаються обласні програми розвитку сфери фізичної культури та спорту. Цими програмами передбачаються винагороди призерам міжнародних і всеукраїнських змагань з паралімпійських видів спорту; виплата одноразових стипендій за ліцензії на участь в Паралімпійських видах спорту. За наявності на кінець року залишків коштів в обласному бюджеті розглядається питання щодо виплати одноразових стипендій за результати в поточному році в не олімпійських (паралімпійських, дефлімпійських) видах спорту.

Так, наприклад, розпорядженням Херсонської обласної державної адміністрації “Про проект програми щодо запровадження обласних стипендій у сфері фізичної культури і спорту на 2017 – 2020 роки” від 27.03.2017 р. №192 передбачено, що стипендії встановлюються: – для спортсменів з олімпійських видів спорту елітної групи: у 2017 – 2018 роках – по 10,0 тис. грн. щомісяця кожна; у 2019 – 2020 роках – по 12,0 тис. грн. щомісяця кожна; – для спортсменів з олімпійських видів спорту провідної групи, з неолімпійських, паралімпійських, дефлімпійських видів спорту: у 2017 році – по 1,5 тис. грн. щомісяця кожна; у 2018 році – по 2,0 тис. грн. щомісяця кожна; у 2019 році – по 2,5 тис. грн. щомісяця кожна; у 2020 році – по 3,0 тис. грн. щомісяця кожна.

Стипендії призначаються спортсменам, які і в попередньому році, і в рік виплати стипендії виступають за Херсонську область [162].

Із загальної кількості стипендій 5 призначаються спортсменам з олімпійських видів спорту елітної групи, 15 – спортсменам з олімпійських

видів спорту провідної групи, 5 – спортсменам з паралімпійських, дефлімпійських видів спорту, 5 – спортсменам з неолімпійських видів спорту, 5 – тренерам спортсменів з олімпійських видів спорту елітної групи [162].

Рішенням Львівської обласної державної адміністрації за програмою обласних стипендій для виплати одноразових грошових винагород та щомісячних стипендій з обласного бюджету виділено рекордну суму – 1733,5 тис. грн. Розмір щомісячних стипендій у цьому році збільшено з 1 тис. грн. до 1,5 тис. грн. З метою морального і матеріального заохочення спортсменів області, стимулювання досягнення високих спортивних результатів вперше за роки незалежності України обласною державною адміністрацією ініційовано виділення з обласного бюджету коштів (345 тис. грн.) для надання матеріальної допомоги спортсменам, які отримали ліцензії на участь в Олімпійських та Паралімпійських іграх. Також з метою поліпшення житлово-побутових умов провідним спортсменам області у 2016 році з обласного бюджету виділено 312,0 тис. грн. [163, с.56–57].

Аналізуючи положення цього акту вбачаємо порушення принципу рівності щодо розміру матеріальних заохочень за призові місця. Так, нелогічно виплачувати особам з інвалідністю стипендію, яка в шість разів менша від стипендії, яку отримують аналогічні призери, але в Олімпійських іграх. Крім того, рівень стипендій, які вплачують місцеві органи влади повинен корелюватися залежно від зайнятого спортсменом призового місця, а не від приналежності його до збірної, адже, рівень організації Олімпійських та Паралімпійських ігор є однаково статусний, а різниця полягає в особливому фізичному стані її учасників. Причому, нормативи та вимоги до їх подолання ставляться максимально допустимі для визначених категорій учасників. Вважаємо за необхідне на законодавчому рівні закріпити положення відповідно до яких розмір стипендій та одноразових винагород як на державному, так і на місцевому рівнях повинен бути однаковим для спортсменів Олімпійського рівня та спортсменів Паралімпійського рівня.

Таким чином, підсумовуючи викладене вище пропонується класифікація правового регулювання видатків на розвиток паралімпійського спорту за такими критеріями:

1) залежно від компетенції суб'єкта, який видав нормативно-правовий акт, що визначає вид та порядок реалізації видатків:

- акти, суб'єктів загальної компетенції;
- акти, суб'єктів спеціальної компетенції;

2) залежно від змісту правового регулювання видатків:

- видатки на утримання обслуговуючого персоналу баз Паралімпійського спорту;

- видатки на навчально-тренувальну роботу та участь спортсменів в змагальній діяльності;

- видатки на будівництво, ремонт та реконструкція спортивних споруд, а також інших спортивних об'єктів;

- податкові пільги, що пов'язані з здачею в безоплатне користування або в довгострокову оренду на пільгових умовах приміщень, будівель і споруд, що є державною або комунальною власністю;

- видатки на забезпечення інвентарем та обладнанням;
- видатки на медичну та психологічну підтримку;

3) залежно від джерел фінансування видатків на розвиток паралімпійського спорту:

- видатки з державного бюджету;
- видатки з місцевого бюджету;
- позабюджетні кошти.

3.2. Особливості фінансування видатків на підготовку спортсменів з інвалідністю в Україні

Указом Президента України “Про Стратегію сталого розвитку “Україна – 2020” від 12.01.2015 р. № 5/2015 визначено, що реформаційні процеси в Україні повинні бути реалізовані в чотирьох векторах: вектор розвитку, вектор безпеки, вектор відповідності та вектор гордості. Положеннями даної Стратегії передбачено, що в рамках названих чотирьох векторів руху повинно бути реалізовано 62 реформи та програми розвитку держави. Однією з цих реформ є прийняття, розроблення та реалізація програми популяризації фізичної культури та спорту [164]. Надзвичайно важливою в цих процесах є проблема фінансування сфери фізичної культури і спорту, а особливо фінансової підтримки фізичної культури та спорту спортсменів з інвалідністю.

Фінансування сфери фізичної культури та спорту здійснюється шляхом планування, використання і розподілу державних, місцевих фінансових ресурсів, а також шляхом позабюджетного фінансування через спонсорські, меценатські та іншого роду фінансові надходження. Втім основним джерелом фінансування залишається держава.

Окремо відзначимо, що в процесі реформи децентралізації влади значну частину фінансування спорту осіб з інвалідністю покладено на місцевий бюджет. Так, наприклад, постановою Верховної Ради України “Про забезпечення сталого розвитку сфери фізичної культури і спорту в Україні в умовах децентралізації влади” визначено необхідність місцевим органам виконавчої влади та органам місцевого самоврядування в установленому порядку забезпечити щорічне збільшення обсягу видатків з місцевих бюджетів для розвитку фізичної культури і спорту; вирішення питань поліпшення житлово-побутових умов спортсменів – учасників XXXI літніх Олімпійських ігор, XV літніх Паралімпійських ігор, X Всесвітніх ігор з неолімпійських видів спорту та їхніх особистих тренерів, передусім з числа внутрішньо переміщених осіб; створення у встановленому порядку за рахунок коштів місцевих бюджетів штатних спортивних команд резервного спорту та центрів олімпійської підготовки; збереження існуючих та

створення нових центрів фізичного здоров'я населення “Спорт для всіх” з урахуванням можливостей і потреб регіонів; проведення з 2017 року щорічного оцінювання фізичної підготовленості населення України; виконання соціальних норм і нормативів у сфері фізичної культури і спорту; розміщення соціальної реклами щодо переваг здорового способу життя, рухової активності, формування відповідальності за власне здоров'я та утвердження національної ідеї про соціально активну, фізично здорову та духовно багату особистість; пошук та залучення інвесторів, меценатів для відновлення та реконструкції спортивної інфраструктури; дотримання вимог законодавства щодо надання з відповідних місцевих бюджетів фінансової підтримки місцевим осередкам всеукраїнських громадських організацій фізкультурно-спортивної спрямованості [165].

Нормативне визначення напрямів фінансування спорту осіб з інвалідністю є необхідним позитивним кроком, однак, як очевидно напрями фінансування спорту осіб з інвалідністю в рамках цього акту направлені більшою мірою на розвиток спорту осіб з інвалідністю, які займаються професійним паралімпійським чи дефлімпійським видом спорту та входять до збірних команд України, тоді як спорт осіб з інвалідністю, які не входять до категорії спортсменів та не професійно займаються спортом не отримують такого фінансування, адже не визначені в окремих статтях фінансування з місцевих бюджетів. На нашу думку, це є важливою проблемою підтримання здорового способу життя осіб з інвалідністю та в їх прагненні максимально вести звичайний спосіб життя, при цьому, фінансування та розвиток спортивної інфраструктури для спортсменів з інвалідністю та спорту осіб з інвалідністю в цілому покладено на залучення позабюджетних джерел фінансування, що є категорично неправильним, так як головним завданням держави в галузі фізичної культури і спорту є популяризація програми здорового способу життя та залучення до спорту осіб з інвалідністю та членів їх сімей. У той же час, на існуванні даної проблеми акцентувало увагу 83% респондентів з числа осіб з інвалідністю.

Наразі необхідно вести мову про використання різних джерел, методів фінансування спорту осіб з інвалідністю в цілому, а не лише окремої частини – професій спортсменів з інвалідністю. І. Л. Гасюк стверджує, що державне фінансування не можна віднести до діяльності, яка спрямована на отримання прибутку, так як фінансування з державного та місцевих бюджетів в першу чергу ставить перед собою завдання реалізації певного напрямку державної політики, а в даному випадку мова йде про державну політику в сфері соціального забезпечення осіб з інвалідністю та фізичну культуру та спорт [82]. Таким чином, автор відстоює точку зору, що першочергово фінансування спорту повинно здійснюватися за рахунок видатків державних бюджетів різного рівня з метою розвитку даної сфери, при цьому з орієнтацією на соціальне благо – фізичний розвиток осіб з інвалідністю, їх підтримка та реабілітація, а не отримання прибутку.

Д. Л. Гадайчук в своїх наукових роботах відстоює точку зору щодо чотирьох рівневої системи фінансування галузі фізичної культури та спорту: комітетська підсистема; громадсько-відомча підсистема; громадсько-комерційна підсистема; комерційна підсистема [89]. На нашу думку, запропонований підхід є умовним, адже в даному випадку потрібно вести мову не лише про фінансування з державного бюджету всіх рівнів, але і про так звані інші джерела фінансування, які не заборонені законом на які є посилання в законодавстві України, яке урегульовує дане питання [82].

На противагу наведеному погляду звернемося до наукової позиції О. В. Іванова та Ю. М. Іванченко, які категорично негативно опонують даній правовій позиції та зазначають, що якщо приділяти увагу тільки спорту вищих досягнень і прагнути збільшення кількості призерів, то занепаде масовий спорт, що є негативним явищем, бо саме масовий спорт визначає рівень здоров'я нації. На думку дослідників, доцільною є модель, при якій фінансування паролімпійського спорту здійснюється за принципом розподілу [166]. На підтримання цієї позиції, відзначимо, що в додатку А до дисертації нами виокремлено тільки категорію спортсменів з інвалідністю з числа дітей,

які займаються в дитячо-юнацьких спортивних школах інвалідів. Фінансування таких закладів здійснюється з місцевих бюджетів. Однак, основним джерелом фінансування даних шкіл все ж таки залишаються спонсорські та меценатські джерела.

Ст. 28 Закону України “Про фізичну культуру і спорт” визначено, що фінансування державної програми розвитку фізичної культури і спорту здійснюється за рахунок коштів державного бюджету, бюджетів місцевого самоврядування і передбачається в них окремою статтею [40]. Також передбачено використання коштів на цілі фізичної культури і спорту з фонду соціального страхування і позабюджетних надходжень.

Дещо по іншому та більш деталізовано порядок фінансування паралімпійського спорту в Україні визначено в Бюджетному кодексі України. Так, в ст.ст. 87 – 90 Бюджетного кодексу України видатки на фізичну культуру і спорт в частині підготовки резерву і складу національних команд і забезпечення їх участі у змаганнях державного та міжнародного значень, фінансування державних програм з інвалідного спорту та реабілітації, інших програм фізкультурно-спортивної спрямованості. Районні бюджети та бюджети міст обласного значення, з урахуванням при визначенні обсягу міжбюджетних трансфертів, здійснюють фінансування державних програм розвитку фізичної культури і спорту в частині утримання та навчально-тренувальної роботи дитячо-юнацьких спортивних шкіл усіх типів, заходів з фізичної культури і спорту, здійснюють фінансову підтримку організацій фізкультурно-спортивної спрямованості і спортивних споруд місцевого значення. До видатків місцевих бюджетів, що не враховуються при визначенні обсягу міжбюджетних трансфертів віднесено фінансування місцевих програм з розвитку фізичної культури і спорту [16].

Таким чином, фінансування спорту спортсменів з інвалідністю – це залучення фінансових асигнувань з державного та місцевого бюджетів та інших джерел на розвиток сфери спорту спортсменів з інвалідністю, осіб з інвалідністю з метою забезпечення організації, підготовки та участі

національних збірних команд в Паралімпійських та Дефлімпійських іграх, підтримки осіб з інвалідністю, які займаються спортом, здійснення спортивного виховання молодого покоління з інвалідністю, популяризації підтримки осіб з інвалідністю.

Таким чином, на підставі вище викладеного вважаємо, що фінансування підготовки спортсменів з інвалідністю базується на:

1) загально-конституційних принципах: - верховенства права; - справедливості; - рівності; - гуманізму; - об'єктивності; - гласності; - законності;

2) галузевих принципах: - раціональність; - обґрунтованість використання бюджетних коштів; - плановості; - економічності; - цільового використання; - відповідальності; - недопустимості використання коштів не за призначенням; - недопустимості участі у спортивних змаганнях не у відповідній категорії.

Розкриваючи питання фінансування спортсменів з інвалідністю варто відзначити, що дана категорія суб'єктів є складною не тільки у зв'язку з особливостями фізичного стану їх здоров'я, але й ще тому, що коли ми говоримо про фінансування спорту осіб з інвалідністю, то в даному випадку потрібно вести мову про такі категорії суб'єктів як: 1) спортсмени паралімпійці; 2) спортсмени дефлімпійці; 3) спортсмени з інвалідністю, які займаються аматорським спортом; 4) особи з інвалідністю, які займаються спортом з метою власної реабілітації.

Таким чином, залежно від рівня кваліфікації спортсмена з інвалідністю їх залучення в спорт може мати професійний та аматорський характер. На нашу думку, фінансування підготовки спортсменів з інвалідністю складається з окремих стадій:

I. планування фінансування підготовки спортсменів з інвалідністю;

II. фінансування підготовки спортсменів з інвалідністю до їх участі у спортивних змаганнях;

III. фінансування участі спортсменів з інвалідністю у спортивних змаганнях;

IV. фінансування відрядження спортсменів з інвалідністю на спортивні заходи.

Розкриємо детальніше зміст зазначених стадій.

Стадія планування фінансування у бюджетах усіх рівнів на підготовку спортсменів з інвалідністю здійснюється на підставі відповідних календарних планів, регламентних або розпорядчих документів згідно з вимогами чинного законодавства з урахуванням діючих норм, нормативів, цін, тарифів, кількісних показників, сформованих відповідно до специфіки проведення окремого спортивного заходу. Підготовка спортсменів з інвалідністю здійснюється відповідно до запланованого календарного плану проведення спортивних заходів. Єдиний календарний план спортивних заходів України, в тому числі, і план заходів видів спорту осіб з інвалідністю є документом, що визначає організаційні та фінансові питання щодо забезпечення проведення відповідних заходів на відповідний рік та затверджується наказом Міністерства молоді та спорту України в установленому ним порядку [167].

Таким чином, під час стадії планування фінансування органи управління виконують прогностичну та науково-методичну функції. Прогнозування фінансування на паралімпійський спорт не можливо без попереднього складання комітетом щорічного плану проведення спортивних заходів в Україні.

Юридичною підставою для здійснення планування фінансування є кошторис витрат на проведення спортивного заходу – це планово-фінансовий документ, що визначає загальний обсяг, структуру і напрями витрат на підготовку та проведення цього заходу з урахуванням діючих норм та нормативів, умов та специфіки виду спорту, а також регламентних та розпорядчих документів щодо його проведення [167]. Після того як

організаторами визначено план спортивних заходів, починається здійснення комплексу заходів, направлених на підготовку спортсмена до участі в ньому.

Отже, другою стадією процесу фінансування спортсменів з інвалідністю є стадія фінансування підготовки спортсменів з інвалідністю до їх участі у спортивних змаганнях. На цій стадії фінансування спрямоване на організацію та проведення навчально-тренувальних зборів, тобто зборів спортсменів з інвалідністю на базах підготовки олімпійського та паралімпійського резерву і проводяться з метою підготовки спортсменів до участі у спортивних змаганнях різного рангу за певним напрямом спортивних змагань.

Кількість учасників, які залучаються до навчально-тренувального збору, залежить від специфіки виду спорту і визначається, виходячи із фінансових можливостей організатора заходу та з урахуванням дотримання учасниками заходу правил безпеки [167]. Джерела та обсяги фінансування спортсменів з інвалідністю визначаються в розпорядчому документі, який підписується організатором навчально-тренувального збору. Організатор навчально-тренувального збору може забезпечувати його учасників необхідним спортивним інвентарем та обладнанням, що використовуються під час підготовки спортсменів з урахуванням специфіки виду спорту (перевезення спортивних човнів, спортивної зброї, спортивних велосипедів, зимового спортивного обладнання тощо) [150].

Фінансування здійснюється з розрахунку на кожного спортсмена паралімпійця, з урахування витрат на його проїзд, проживання, тренування, медичне обслуговування тощо.

Організатор спортивного змагання забезпечує його учасників необхідними спортивними спорудами, а також може забезпечувати спортивним інвентарем та обладнанням з урахуванням специфіки виду спорту та вимог, встановлених правилами спортивних змагань з відповідного виду спорту. Організатор спортивних змагань на підставі регламентних документів про ці змагання в межах затверджених бюджетних призначень

здійснює нагородження спортсменів – переможців і призерів таких змагань медалями, дипломами (грамотами), кубками, цінними подарунками, іншою нагородною атрибутикою, їх тренерів – грамотами [167].

Таким чином, змістом цієї стадії є здійснення комплексу дій, що мають організаційний характер та відбуваються без активної участі спортсмена інваліда. На даній стадії активну роль відведено саме організатору спортивних змагань.

Стадія фінансування участі спортсменів з інвалідністю у спортивних змаганнях характеризується виділенням коштів для безпосередньої участі спортсменів з інвалідністю.

До основних напрямів фінансування, які необхідно здійснити на даній стадії віднесено: оплату проїзду, проживання, харчування, добових учасникам спортивних заходів; оренду приміщень, об'єктів, споруд для проведення спортивних заходів (чи плату за користування ними), витрати на їх обслуговування й експлуатацію; підготовку/облаштування місць проведення спортивних заходів; оплату транспортних послуг (у тому числі оренду автомобілів швидкої медичної допомоги, інших транспортних засобів); придбання пально-мастильних матеріалів для проведення спортивних заходів; оренду обладнання, оргтехніки, витрати на їх обслуговування й експлуатацію; оплату послуг зв'язку; оплату поліграфічних та інформаційних послуг; придбання канцелярських товарів для забезпечення проведення спортивних заходів; придбання за встановленими нормами лікарських засобів та виробів медичного призначення; оренду/експлуатацію спеціального медичного обладнання для обслуговування учасників спортивних заходів; придбання медалей, дипломів (грамот), кубків, призів, цінних подарунків, іншої нагородної атрибутики для переможців і призерів спортивних змагань та грамот для їх тренерів тощо [167].

Кошти на фінансування зазначених статей видатків беруться з відповідних бюджетів: загальнодержавного, обласного, місцевого та

комітетного рівнів, а також фінансуються з інших джерел фінансування, які не заборонені законом.

Фінансування учасників спортивних заходів харчуванням, лікарськими засобами та виробами медичного призначення здійснюються:

- державного і міжнародного значення, що проводяться на території України, а також спортивних заходів, які проводяться установами, закладами та організаціями за рахунок коштів державного бюджету;

- місцевого значення, що проводяться у школах вищої спортивної майстерності, центрах олімпійської підготовки і спортивних клубах комунальної форми власності, дитячо-юнацьких спортивних школах, – у порядку і в розмірах, встановлених Радою міністрів Автономної Республіки Крим, обласними, Київською та Севастопольською міськими державними адміністраціями [167].

Організаторам спортивних заходів в Україні (крім міжнародних спортивних змагань на території України) при плануванні витрат на харчування потрібно ураховувати те, що їх учасники можуть забезпечуватися харчуванням у дні проведення цих заходів, тривалість яких регламентується відповідним розпорядчим документом.

Учасники всеукраїнських спортивних змагань з видів спорту для осіб з інвалідністю, які проживають у місці проведення цих змагань розміщуються за рахунок затвердженого організатором спортивних змагань кошторису. Учасники навчально-тренувального збору, які проживають у місці його проведення, можуть забезпечуватися організатором змагань розміщенням і харчуванням у межах встановлених норм та затвердженого в установленому порядку кошторису, якщо відповідним планом підготовки передбачено цілодобове перебування спортсменів у місці проведення такого спортивного заходу [167].

Таким чином, організатор проведення противних змагань забезпечує фінансування побутових, транспортних, матеріально-технічних потреб спортсменів з інвалідністю.

Оскільки спортсмени з інвалідністю є особливою категорією спортсменів, то, відповідно, вони можуть потребувати додаткових витрат на спеціальний транспорт. Видатки на оплату оренди автомобілів швидкої медичної допомоги, транспортних послуг для перевезення учасників спортивного заходу, обладнання та інвентарю до і в межах населеного пункту (адміністративно-територіальної одиниці), де проводяться спортивні заходи, розраховуються на підставі укладених договорів про надання транспортних послуг, виходячи з фактичного часу користування транспортними засобами, відстані між населеними пунктами та діючих розцінок і тарифів на транспортні послуги [167].

Четвертою стадією фінансування спортсменів з інвалідністю є фінансування їх відрядження на спортивні заходи.

На даній стадії здійснюється фінансування витрат на проїзд - час для проїзду (1–2 дні) до початку та після проведення спортивного заходу; строк перебування учасників відповідного заходу, який не повинен перевищувати строку проведення заходу згідно з розпорядчим документом організатора [167].

У разі забезпечення учасників спортивного заходу харчуванням за рахунок коштів організатора заходу добові розраховуються із загальної кількості днів відрядження на спортивний захід з відрахуванням кількості днів забезпечення організатором заходу харчуванням. При цьому день вибуття у відрядження і прибуття до місця постійного перебування зараховуються як два дні.

У разі виклику (запрошення) на спортивні заходи одного спортсмена віком до 16 років для його супроводу організацією, що відряджає, направляється тренер або інша особа, яка супроводжуватиме спортсмена з інвалідністю до місця проведення цього заходу і зворотно, з оплатою витрат за рахунок організації, що відряджає (у видах спорту осіб з інвалідністю вік спортсменів не обмежений).

Здійснення фінансування спорту осіб з інвалідністю відбувається відповідно до затверджених центральним органом виконавчої влади, який формує та реалізує державну політику у сфері фізичної культури і спорту осіб з інвалідністю. Головним розпорядником бюджетних коштів та відповідальним виконавцем бюджетної програми є Міністерство молоді та спорту України.

Відзначимо, що виділення фінансових асигнувань на розвиток спорту осіб з інвалідністю відбувається на підставі розробленого та затвердженого паспорта бюджетної програми на наступний рік.

У наведеній нижче таблиці детально розглянемо основні показники фінансування, які були реалізовані у 2015–2017 рр. та заплановані на 2018 р. в рамках бюджетів паспортів програм розвитку спорту осіб з інвалідністю.

Таблиця 3.1.

Основні показники фінансування розвитку спорту осіб з інвалідністю в рамках бюджетів паспортів програм (2015 – 2018 рр.)

Показник	Рік (тис. грн.)			
	2015	2016	2017	2018
Організація і проведення навчально-тренувальних зборів в Україні та за кордоном, всеукраїнських змагань, міжнародних змагань в Україні та участь в них за кордоном, всеукраїнських заходів з фізкультурно-спортивної реабілітації осіб з інвалідністю	95832,5	98906,0	116020,5	181528,2
Забезпечення діяльності штатних збірних команд спортсменів з інвалідністю	42073,5	44281,7	103175,4	117463,2
Забезпечення діяльності Українського центру з фізичної культури та спорту осіб з інвалідністю «Інваспорт»	1617,0	1881,4	4287,5	5030,2
Виплата грошових винагород спортсменам-чемпіонам, призерам спортивних змагань міжнародного рівня та їх тренерам	5400,0	4905,8	17519,8	37703,5

Продовження табл. 3.1.

Виплата державних стипендій, стипендій Президента України та Кабінету Міністрів України, призначених у встановленому законодавством порядку	38079,1	41043,3	44278,9	58316,7
Надання фінансової підтримки Національному комітету спорту інвалідів України на поточне утримання, проведення заходів з популяризації паролімпійського та дефлімпійського руху та спорту серед осіб з інвалідністю	3105,3	3439,7	6598,0	13710,0
Проведення НКСІУ заходів, спрямованих на розвиток та популяризацію паролімпійського руху та спорту та забезпечення участі представників НКСІУ у таких заходах	538,7	730,5	2032,4	3791,5
Надання фінансової підтримки базі олімпійської та дефлімпійської підготовки Західному реабілітаційно-спортивному центру (Львівська обл.) на організаційне та матеріально-технічне забезпечення його діяльності	4886,0	18048,8	14426,8	24079,0
Погашення кредиторської заборгованості, зареєстрованої в органах Державної казначейської служби України станом на 01 січня поточного року	3828,6			
Загальна сума:	195360,70	213237,2	308339,30	441622,3

Джерело: складено автором за даними Міністерства молоді та спорту України [168].

Таким чином, проаналізувавши дані паспортів бюджетних програм за 2015–2018 рр. відзначимо, що фінансування розвитку спорту осіб з інвалідністю в Україні має динамічний характер. Так, розміри фінансування в 2018 році збільшилися в 2,26 разів порівняно з показником 2015 року. Більшою мірою обсяги фінансування залежать від участі спортсменів з інвалідністю в різних видах паролімпійського та дефлімпійського видів спорту. Водночас розміри фінансування залежать також від кількості отриманих спортсменами інвалідами чемпіонських та призових місць, що в подальшому дає їм право на участь у наступних паролімпійських та дефлімпійських видах спорту.

Водночас, відзначимо, що за період 2015–2018 рр. фінансування підготовки і участі національних збірних команд в Паралімпійських та Дефлімпійських іграх здійснено таким чином:

Таблиця 3.2.

Фінансування підготовки і участі національних збірних команд в Паралімпійських та Дефлімпійських іграх (2015 – 2018 рр.)

Показник	Загальна сума (тис. грн)	З них (тис. грн)
2015 р.		
Проведення в Україні навчально-тренувальних зборів заключного етапу підготовки спортсменів-кандидатів до складу національної збірної команди України до участі у XVIII зимових Дефлімпійських іграх	14129,0	229,0
Проведення за кордоном навчально-тренувальних зборів заключного етапу підготовки спортсменів-кандидатів до складу національної збірної команди України до участі у XVIII зимових Дефлімпійських іграх		1977,5
Забезпечення участі національної збірної команди України у XVIII зимових Дефлімпійських іграх		1512,6
Забезпечення роботи штабу дефлімпійської підготовки XVIII зимових Дефлімпійських ігор		325,2
Висвітлення в засобах масової інформації ходу підготовки та участі національної збірної команди України у XVIII зимових Дефлімпійських іграх		780,0
Виплата винагород спортсменам-чемпіонам, призерам XVIII зимових Дефлімпійських іграх та їх тренерам		8310,0
Погашення кредиторської заборгованості, зареєстрованої в органах Державної казначейської служби станом на початок поточного року		994,7
2016 р.		
Проведення в Україні навчально-тренувальних зборів заключного етапу підготовки спортсменів-кандидатів до складу національної збірної команди України до участі у XV літніх Паралімпійських іграх	259873,6	20438,1
Проведення за кордоном навчально-тренувальних зборів заключного етапу підготовки спортсменів-кандидатів до складу національної збірної команди України до участі у XV літніх Паралімпійських іграх		8819,5
Забезпечення участі національної збірної команди України у XV літніх Паралімпійських іграх		26521,8
Забезпечення роботи штабу паралімпійської підготовки		1091,3

Продовження табл. 3.2

Висвітлення в засобах масової інформації ходу підготовки та участі національної збірної команди України у XV літніх Паралімпійських іграх		3000,0
Виплата винагород спортсменам-чемпіонам, призерам XV літніх Паралімпійських ігор та їх тренерам		200002,9
2017 р.		
Проведення в Україні навчально-тренувальних зборів заключного етапу підготовки спортсменів-кандидатів до складу національної збірної команди України до участі у XXIII літніх Дефлімпійських іграх	357216,8	17724,9
Проведення за кордоном навчально-тренувальних зборів заключного етапу підготовки спортсменів-кандидатів до складу національної збірної команди України до участі у XXIII літніх Дефлімпійських іграх		2691,5
Забезпечення участі національної збірної команди України у XXIII літніх Дефлімпійських іграх		26415,2
Забезпечення роботи штабу дефлімпійської підготовки		499,5
Висвітлення в засобах масової інформації ходу підготовки та участі національної збірної команди України XXIII літніх Дефлімпійських іграх		2850,0
Виплата винагороди спортсменам-чемпіонам, призерам XXIII літніх Дефлімпійських іграх		286697,7
Проведення в Україні навчально-тренувальних зборів заключного етапу підготовки спортсменів-кандидатів до складу національної збірної команди України до участі у XII зимових Паралімпійських іграх у 2018 році		1593,8
Проведення за кордоном навчально-тренувальних зборів заключного етапу підготовки спортсменів-кандидатів до складу національної збірної команди України до участі у XII зимових Паралімпійських іграх у 2018 році		10184,1
Витрати, пов'язані з участю національної збірної команди України у XII зимових Паралімпійських іграх у 2018 році		8560,1
2018 р.		
Проведення в Україні навчально-тренувальних зборів заключного етапу підготовки спортсменів-кандидатів до складу національної збірної команди України до участі у XII зимових Паралімпійських іграх	310608,2	531,6
Проведення за кордоном навчально-тренувальних зборів заключного етапу підготовки спортсменів-кандидатів до складу національної збірної команди України до участі у XII зимових Паралімпійських іграх		4338,3
Забезпечення участі національної збірної команди України у XII зимових Паралімпійських іграх		4729,6
Забезпечення роботи штабу паралімпійської підготовки		603,4

Висвітлення в засобах масової інформації ходу підготовки та участі національної збірної команди України у XII зимових Паралімпійських іграх		1500,0
Виплата винагород спортсменам-чемпіонам, призерам XII зимових Паралімпійських іграх та їх тренерам		267509,0
Проведення в Україні навчально-тренувальних зборів заключного етапу підготовки спортсменів-кандидатів до складу національної збірної команди України до участі у XIX зимових Дефлімпійських іграх		975,0
Проведення за кордоном навчально-тренувальних зборів заключного етапу підготовки спортсменів-кандидатів до складу національної збірної команди України до участі у XIX зимових Дефлімпійських іграх		11608,2
Витрати, пов'язані з участю національної збірної команди України у XIX зимових Дефлімпійських іграх		4558,6
Виплата грошових винагород тренерам спортсменів-чемпіонів, призерам XXIII літніх Дефлімпійських ігор, які проходили у 2017		14254,5

Джерело: складено автором за даними Міністерства молоді та спорту України [168].

Проаналізувавши вище викладене, на нашу думку, вбачається вкрай нагальна проблема відсутності достатнього фінансування непрофесійного спорту осіб з інвалідністю. Фінансування даного напрямку спорту осіб з інвалідністю відбувається за рахунок місцевих бюджетів та позабюджетних надходжень.

На підставі аналізу нормативно-правових джерел, які визначають порядок фінансування спорту осіб з інвалідністю, які не є членами збірних команд Паралімпійського та Дефлімпійського видів спорту, варто відзначити, що на сьогодні відсутні програмні документи на рівні центральних органів виконавчої влади, які б визначали порядок фінансування спорту осіб з інвалідністю. Окремі напрями фінансування спорту даної категорії осіб здебільшого визначаються як заходи соціальної адаптації та реабілітації осіб з інвалідністю і осіб з інвалідністю. Саме тому, вважаємо, що питання фінансування спорту осіб з інвалідністю та осіб з інвалідністю потрібно вирішувати не за залишковим принципом місцевих бюджетів, а на підставі розробленої та схваленої програми розвитку спорту осіб з інвалідністю та осіб з інвалідністю, яка повинна бути прийнята та діяти на рівні області за

принципом пропорційного фінансового розподілення коштів залежно від кількості осіб задіяних у відповідних спортивно-культурних закладах. Саме тому, пропонуємо в кожній області розробити та затвердити Програму фінансування спорту осіб з інвалідністю та осіб з інвалідністю.

Пропонуємо фінансування спортсменів з інвалідністю класифікувати за такими критеріями:

I. Залежно від суб'єкта:

- а) фінансування спортсмена з інвалідністю;
- б) фінансування тренера;
- в) фінансування командного складу;

II. Залежно від джерела надходження:

- а) фінансування з державного бюджету;
- б) фінансування з місцевого бюджету;
- в) спонсорська, меценатська та інша допомога;

III. Залежно від напрямів фінансування:

- а) побутові витрати (розміщення, проїзд, харчування тощо);
- б) сервісні витрати (обслуговування команди, спеціальний транспорт, медичне обслуговування, оплата послуг зв'язку);
- в) промоутерські втрати;
- г) виплати пов'язані з виплатою добових спортсменів інвалідів, тренерам, супутньому персоналу;
- д) фінансування призового фонду;

IV. Залежно від професійного рівня спортсмена з інвалідністю:

- а) фінансування спортсменів національних збірних команд в Паралімпійських та Дефлімпійських видах спорту;
- б) фінансування спортсменів з інвалідністю, які не входять до національних збірних команд в Паралімпійських та Дефлімпійських видах спорту;
- в) фінансування спортсменів з інвалідністю—аматорів.

Проведена класифікація надасть можливість розрізняти фінансування спортсменів з інвалідністю за різними критеріями і сприятиме фінансуванню спорту в Україні.

Висновки до розділу 3

1. Проаналізовано нормативно-правові акти, якими урегульовано особливості видатків на паралімпійський спорт, що дозволило класифікувати видатки на паралімпійський спорт на: 1) забезпечення основного і резервного складів національних збірних команд із паралімпійських видів спорту, в т. ч. фінансування їх підготовки до внутрішніх та міжнародних спортивних змагань, Паралімпійських ігор та участі в них; 2) проведення загальнонаціональних змагань із паралімпійських видів спорту; 3) матеріально-технічне, медико-біологічне, медичне і науково-методичне забезпечення основного і резервного складів національних збірних команд із паралімпійських видів спорту; 4) здійснення заходів, спрямованих на протидію застосування заборонених в спорті допінгових засобів і методів членами національних збірних команд із паралімпійських видів спорту; 5) забезпечення наукових досліджень загальнонаціонального значення в області паралімпійського спорту, в тому числі в області розробки спортивних виробів; 6) забезпечення виконання міжнародних фінансових зобов'язань, в т. ч. відшкодування національним спортивним організаціям осіб з інвалідністю оплати членських внесків до відповідних міжнародних спортивних організацій із паралімпійських видів спорту; 7) підтримку спортсменів та їх тренерів шляхом застосування різних заходів заохочення; 8) удосконалення спортивно-оздоровчих програм реабілітації спортсменів; 9) організація лікування та медичного захисту спортсменів; 10) здійснення інших заходів і програм.

2. Визначено, що фінансування спорту спортсменів з інвалідністю – це залучення фінансових асигнувань з державного та місцевого бюджетів та

інших джерел на розвиток сфери спорту спортсменів з інвалідністю, осіб з інвалідністю з метою забезпечення організації, підготовки та участі національних збірних команд в Паралімпійських та Дефлімпійських іграх, підтримки осіб з інвалідністю, які займаються спортом, здійснення спортивного виховання молодого покоління з інвалідністю, популяризації підтримки осіб з інвалідністю.

Доведено, що процес фінансування підготовки спортсменів з інвалідністю складається з декількох стадій: I – планування фінансування підготовки спортсменів з інвалідністю; II – фінансування підготовки спортсменів з інвалідністю до їх участі у спортивних змаганнях; III – фінансування участі спортсменів з інвалідністю у спортивних змаганнях; IV – фінансування відрядження спортсменів з інвалідністю на спортивні заходи.

ВИСНОВКИ

У дисертації наведено теоретичне узагальнення і запропоновано нове вирішення наукового завдання, що базується на дослідженні правового регулювання видатків на фізичну культуру та спорт. Визначається низка нових наукових положень та висновків, тлумачиться чинне національне законодавство, міжнародно-правові акти, сформульовано пропозиції та рекомендації щодо удосконалення правового регулювання видатків на фізичну культуру та спорт. А саме:

1. Визначено, що видатки на фізичну культуру та спорт – це урегульовані нормами права суспільні відносини, пов'язані з планомірним використанням коштів централізованих і децентралізованих фондів держави для забезпечення ефективного розвитку фізичної культури та спорту, які мають соціальний характер. Правове регулювання здійснюється Конституцією України, Бюджетним кодексом України, Законами України “Про Державний бюджет України” (на відповідний рік), “Про місцеве самоврядування в Україні”, “Про фізичну культуру і спорт”, а також підзаконними нормативно-правовими актами, які займають провідне місце у регулюванні видатків на фізичну культуру та спорт.

2. Систематизовано етапи розвитку правового регулювання видатків на фізичну культуру та спорт, які розглянуті в контексті становлення і розвитку бюджетного законодавства України в цілому: I-й (1991 – 1996 рр.) – становлення правового забезпечення фінансування фізичної культури та спорту, де ухвалено Закон України “Про фізичну культуру і спорт” (1993 р.); II-й (1997 – 2007 рр.) – побудови реалізації державної політики у сфері фізичної культури та спорту, де затверджена державна програма розвитку фізичної культури і спорту – “Фізичне виховання – здоров'я нації” (1998 р.); III-й (2008 – 2014 рр.) – загальнодержавної цільової підтримки фізичної культури та спорту, де підвищена роль соціальних видатків; IV-й (з 2015 р.) – соціальної спрямованості правового регулювання сфери фізичної культури та

спорту, де прийнято ряд загальнодержавних соціальних програм з розвитку фізичної культури та спорту.

3. На підставі проведеного компаративного аналізу правового регулювання видатків сфери фізичної культури та спорту запропоновано: 1) здійснювати фінансування сфери фізичної культури та спорту шляхом комплексного бюджетного фінансування, яке забезпечується поєднанням субсидування установ фізичної культури та спорту центральними та місцевими органами влади та їх спільної участь у реалізації інвестиційних проектів; 2) використовувати як альтернативні джерела фінансування фізичної культури та спорту кошти фізичних і юридичних осіб, спонсорську та меценатську допомогу, фінансову допомогу з інших джерел, не заборонених законодавством; 3) запровадження спортивних лотерей дохід від яких направляється на розвиток фізичної культури та спорту.

4. Удосконалено поняття видатків на фізичну культуру та спорт, які визначаються як урегульовані нормами права суспільні відносини, пов'язані з планомірним використанням коштів централізованих і децентралізованих фондів держави для забезпечення ефективного розвитку фізичної культури та спорту. Визначено особливості видатків на фізичну культуру та спорт: чітке законодавче розмежування розподілу коштів з державного та місцевих бюджетів на фізичну культуру та спорт; можливість закладів фізичної культури та спорту, що утримуються за рахунок бюджетних коштів, надавати платні послуги; недосконалість механізму реалізації преференцій для позабюджетного фінансування фізичної культури та спорту; залучення меценатства та спонсорства у фінансування фізичної культури та спорту.

5. Розкрито порядок фінансування видатків на фізичну культуру та спорт, визначено розпорядників бюджетних коштів для розвитку фізичної культури, спорту вищих досягнень та резервного спорту; напрями спрямування бюджетних коштів для їх розвитку і порядок розподілу бюджетних коштів за такими напрямками. Фінансування видатків залежить від підпорядкування фізкультурно-спортивних установ, оскільки

фінансування може здійснюватися як з державного, так і з місцевих бюджетів. Порядок фінансування фізичної культури та спорту здійснюється на певних принципах: плановий характер; цільовий характер; обґрунтованість та доцільність використання бюджетних коштів.

6. Основними джерелами позабюджетного фінансування фізичної культури та спорту є спонсорство та меценатство. На обсяг позабюджетного фінансування впливають такі фактори, як: а) поінформованість суб'єктів господарювання про можливість та престиж спонсорства в сфері фізичної культури та спорту; б) безпосередня участь спонсорів у діяльності спортивних організацій; в) проведення тренінгів для потенційних спонсорів щодо корисності фізичної культури та спорту.

7. Запропоновано правове регулювання видатків на розвиток паралімпійського спорту поділяти залежно від: 1) компетенції суб'єкта, який видав нормативно-правовий акт, що визначає вид та порядок реалізації видатків: акти суб'єктів загальної компетенції; акти суб'єктів спеціальної компетенції; 2) змісту правового регулювання видатків: видатки на утримання обслуговуючого персоналу баз Паралімпійського спорту; видатки на навчально-тренувальну роботу та участь спортсменів в змагальній діяльності; видатки на будівництво, ремонт та реконструкцію спортивних споруд, а також інших спортивних об'єктів; податкові пільги, що пов'язані зі задачею в безоплатне користування або в довгострокову оренду на пільгових умовах приміщень, будівель і споруд, що є державною або комунальною власністю; видатки на забезпечення інвентарем та обладнанням; видатки на медичну та психологічну підтримку; 3) джерел фінансування видатків на розвиток паралімпійського спорту: видатки з державного бюджету; видатки з місцевого бюджету; позабюджетні кошти.

8. Специфіка окремих видів видатків на фізичну культуру та спорт залежить від правової реалізації принципів фінансування підготовки спортсменів з інвалідністю, які поділяються на: 1) загально-конституційні: верховенства права; справедливості; рівності; гуманізму; об'єктивності;

гласності; законності; 2) галузеві: раціональність; обґрунтованість використання бюджетних коштів; плановості; економічності; цільового використання; відповідальності; недопустимості використання коштів не за призначенням; недопустимості участі у спортивних змаганнях не у відповідній категорії.

Запропоновано види фінансування спортсменів з інвалідністю класифікувати залежно від: 1) суб'єкта: а) спортсмен з інвалідністю; б) тренер; в) командний склад; 2) джерела надходження: а) державний бюджет; б) місцевий бюджет; в) спонсорська, меценатська та інша допомога; 3) напрямів фінансування: а) побутові витрати (розміщення, проїзд, харчування тощо); б) сервісні витрати (обслуговування команди, спеціальний транспорт, медичне обслуговування, оплата послуг зв'язку); в) промоутерські витрати; г) виплати пов'язані з виплатою добових спортсменів з інвалідністю, тренерам, супутньому персоналу; д) фінансування призового фонду; 4) професійного рівня спортсмена з інвалідністю: а) спортсмени національних збірних команд в Паралімпійських та Дефлімпійських видах спорту; б) спортсмени з інвалідністю, які не входять до національних збірних команд в Паралімпійських та Дефлімпійських видах спорту; в) спортсмени з інвалідністю-аматори.

9. Запропоновано доповнити Закон України “Про підтримку олімпійського, паралімпійського руху та спорту вищих досягнень в Україні” розділом “Особливості здійснення паралімпійського руху в Україні” та включити до його структури норми: Ст. 3-1 Суб'єкти паралімпійського руху в Україні; Ст. 3-2 Права та обов'язки спортсменів-паралімпійців; Ст. 3-3 Права та обов'язки тренерів спортсменів-паралімпійців; Ст. 3-5 Правовий статус організацій, які забезпечують розвиток паралімпійського руху і спорту вищих досягнень в Україні; Ст. 3-6 Гарантії професійної діяльності спортсменів-паралімпійців; Ст. 3-7 Державна підтримка паралімпійського спорту в Україні; Ст. 3-8 Фінансування діяльності паралімпійського спорту в Україні; Ст. 3-9 Видатки з державного бюджету на розвиток

паралімпійського спорту в Україні; Ст. 3-10 Видатки з місцевого бюджету на розвиток паралімпійського спорту в Україні; Ст. 3-11 Спонсорська підтримка паралімпійського спорту в Україні; Ст. 3-12 Напрями залучення інвестицій на підтримку паралімпійського спорту.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Токарева К. О. Структура бюджету: фінансово-правовий аналіз: автореф. дис. на здоб. наук. ступ. канд. юрид. наук: 12.00.07 “Адміністративне право і процес; фінансове право; інформаційне право”. Харків, 2016. 20 с.
2. Великий тлумачний словник сучасної української мови / уклад. і голов. ред. В. Т. Бусел. К.; Ірпінь: ВТФ Перун, 2004. 1440 с.
3. Нечай А. А. Проблеми правового регулювання публічних фінансів та публічних видатків: Монографія. Чернівці: Рута, 2004. 264 с.
4. Алісов Є. А. Фінансове право України: навчальний посібник. Х.: Еспада, 2000. 288 с.
5. Набока Т.С. Управління видатками бюджету та напрямки його вдосконалення в Україні: автореф. дис. ... канд. екон. наук : 08.00.08; Держ. ВНЗ "Київ. нац. екон. ун-т ім. Вадима Гетьмана". Київ. 2015. 349 с.
6. Вибрані праці / Л. К. Воронова ; упоряд.: М. П. Кучерявенко, Д. О. Білінський, О. О. Головашевич, Є. М. Смичок ; відп. за вип. М. П. Кучерявенко. Х. : Право, 2016. 952 с.
7. Химичева Н.И. Правовое регулирование финансирования государственных и муниципальных расходов. Финансовое право. М.: Юристъ, 1999. С. 527-531.
8. Солдатенко О. В. Правове регулювання видатків на охорону здоров'я в Україні та державах Центральної Європи. Монографія. К.: Алерта, 2010. 278 с.
9. Бабін І. І. Бюджетне право України : навчальний посібник. Чернівці : Чернівецький нац.. ун-т, 2010. 296 с.

10. Перощук З. І. Проблеми правового регулювання доходів та видатків бюджетів, що становлять бюджетну систему України. Актуальні проблеми держави і права. 2014. Вип. 74. С. 172-177.

11. Дмитренко Е. С. Фінансове право України. Особлива частина: навчальний посібник. К. : Алерта. КНТ, 2007. 613 с.

12. Цветков А. М. Визначення поняття “видатки бюджету” в теорії фінансового права та законодавстві України. Підприємництво, господарство і право. 2002. № 12. С. 82-84.

13. Монаєнко А. О. Особливості фінансування видатків у фінансовому праві та чинному законодавстві України і зарубіжних країн. Держава і право. Юрид. і політ. науки : зб. наук. пр. 2008. Вип. 41. С. 443-449.

14. Про бюджетну систему України: Закон України від 5 грудня 1990 року N 512-ХІІ (Закон втратив чинність на підставі Бюджетного кодексу № 2542-ІІІ від 21.06.2001. ВВР. 2001. N 37-38). Відомості Верховної Ради УРСР (ВВР). 1991. № 1, ст. 1.

15. Бюджетний кодекс України від 21 червня 2001 р. № 2542-ІІІ. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2542-14> (втратив чинність).

16. Бюджетний кодекс України від 8 липня 2010 р. № 2456-17 зі змінами та доповненнями. Відомості Верховної Ради України (ВВР). 2010. № 50-51. ст.572.

17. Савка В. В. Соціально-економічна природа видатків бюджету та їх наукова класифікація. Наукові записки Української академії друкарства. 2013. № 1. С. 22-34.

18. Бюджетна система: навчальний посібник / за заг. ред. В.П. Хомутенко. Одеса: Видавництво Бартенєва, 2014. 392 с.

19. Фінанси: Навч. посіб. / О.П. Близнюк, Л.І. Лачкова, Ф59 В.І. Оспіщев та ін.; За ред В.І. Оспіщева. К.: Знання, 2006. 415 с.

20. Артус М.М., Хижа Н.М. Бюджетна система України. Навчальний посібник / К.: Вид-во Європ. ун-ту, 2005. 220 с.

-
21. Поляк Г.Б. Бюджетная система России. 3-е изд., перераб. и доп. М.: 2010. 704 с.
22. Бюджетний менеджмент: підручник / за заг. ред. В. Федосова. К.: КНЕУ, 2004. 864 с.
23. Про затвердження Інструкції щодо застосування економічної класифікації видатків бюджету та Інструкції щодо застосування класифікації кредитування бюджету: наказ Міністерства фінансів України від 12.03.2012 р. № 333. URL: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/z0456-12/para18#n18>.
24. Стратегія оптимізації кількості бюджетних програм: схвалено розпорядженням Кабінету Міністрів України від 06.04.2011 р. № 292-р. URL: http://search.ligazakon.ua/l_doc2.nsf/link1/KR110292.html.
25. Бюджетна система : підруч. / за наук. ред. В. М. Федосова, С. І. Юрія. К. : Центр учбов. літератури; Тернопіль: Екон. думка, 2012. 871 с.
26. Бюджетний менеджмент: уавч. посіб. / Л. В. Панкевич, М. А. Зварич, П. Я. Могиляк, Б. І. Хомічак. К.: Знання, 2006. 293 с.
27. Климаш Н.І. Бюджетна система. Навч. посіб. / Н.І. Юшмаш, К.В. Багацька, Н.І. Демьяненко та ін. за заг. ред. Т.А. Говорушко. Львів "Магнолія 2006", 2014. 296 с.
28. Токарева К. О. Структура бюджету: фінансово-правовий аналіз : дис. ... канд. юрид. наук : 12.00.07 "Адміністративне право і процес; фінансове право; інформаційне право". Харків, 2016. 213 с.
29. Про затвердження Інструкції щодо застосування економічної класифікації видатків бюджету: Наказ Міністерства фінансів України від 12.03.2012 № 333. http://search.ligazakon.ua/l_doc2.nsf/link1/RE21511.html.
30. Гордієнко Л. А. Оцінка фінансового забезпечення соціальної сфери в Україні. Науковий вісник Ужгородського університету. Серія: Економіка. 2016. Вип. 1(2). С. 362–366.

-
31. Солдатенко О. В. Видатки як фінансово-правова категорія. *Фінансове право*. 2009. № 4 (10). С. 31–35.
32. Ваньчук І. Д. Поняття й сутнісні ознаки правового регулювання суспільних відносин: сучасний погляд. *Науковий вісник Ужгородського національного університету*. Серія : Право. 2015. Вип. 32(1). С. 7-10.
33. Стельмащук А.М. Державне регулювання економіки: Навчальний посібник. Тернопіль : ТАНГ, 2000. 315 с.
34. Молодченко Т. Г. Формування бюджетної системи України: історичний аспект. *Актуальні проблеми державного управління*. 2010. № 2. С. 113-118.
35. Музика О. А. Доходи місцевих бюджетів за українським законодавством: монографія. К. : Атіка, 2004. 344 с.
36. Віхров О. П., Ніщимна С. О. *Фінансове право: конспект лекцій*, Чернівці: ЧДІЕУ. 2002. 280 с.
37. Запатріна І. В. Бюджетне регулювання економічного зростання : автореф. дис. ... д-ра екон. наук. К. : Науково-дослідний фінансовий інститут Академії фінансового управління Міністерства фінансів України, 2008. URL: <http://www.disslib.org/bjudzhetnerehuljuvannja-ekonomichnoho-zrostannja.html>
38. Корж В.П., Дутчак М.В., Артем'єв О.К., Карленко В.П., Дрюков В.О., Павленко Ю.О. Нормативно-правове та організаційно-управлінське забезпечення розвитку фізичної культури і спорту в Україні. *Актуальні проблеми фізичної культури і спорту*. 2006. №10. С. 4-12
39. *Історія фізичної культури та спорту в Україні: навчальний посібник* / В. А. Вербицький, І. Г. Бондаренко. Миколаїв : ЧДУ ім. Петра Могили, 2014. 340 с.
40. Про фізичну культуру і спорт: Закон України від 24.12.1993 № 3808-XII. URL: <http://zakon5.rada.gov.ua/laws/show/3808-12> (дата звернення: 26.01.2019).

41. Конституція України: Закон України від 28 червня 1996 р. № 254к/96-ВР (зі змінами та доповненнями). Відомості Верховної Ради України. 1996. № 30. Ст. 141.

42. Про місцеве самоврядування в Україні: Закон України від 21.05.1997 № 280/97. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/280/97-вр> (дата звернення: 26.01.2019).

43. Про затвердження Цільової комплексної програми “Фізичне виховання – здоров’я нації”: Указ Президента України від 01.09.1998 року № 963/98. URL: <https://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/963%D0%B0/98> (дата звернення: 15.10.2018).

44. Про стипендії Президента України для видатних спортсменів та тренерів України з олімпійських видів спорту: Указ Президента України від 11.07.2005 року № 1071/2005. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1071/2005> (дата звернення: 17.12.2018).

45. Про підготовку та участь спортсменів України в Олімпійських, Паралімпійських і Дефлімпійських іграх, Всесвітніх Універсиадах, чемпіонатах світу та Європи : Указ Президента України від 19.07.2005 р. № 1113/2005. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1113/2005> (дата звернення: 17.12.2018).

46. Про національний план дій щодо реалізації державної політики у сфері фізичної культури і спорту : Указ Президента України від 02.08 2006 р. № 667/2006. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/667/2006> (дата звернення: 17.12.2018).

47. Про затвердження Державної програми розвитку фізичної культури і спорту на 2007-2011 роки: Постанова Кабінету Міністрів України від 15.11.2006 р. №1594. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1594-2006-п> (дата звернення: 20.12.2018).

48. Про пріоритети розвитку фізичної культури і спорту в Україні: Указ Президента України від 21.07.2008 р. №640/2008. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/640/2008> (дата звернення: 15.12.2018).

49. Про схвалення Концепції Загальнодержавної цільової соціальної програми “Здорова нація” на 2009-2013 роки: Розпорядження Кабінету Міністрів України від 21.05.2008 р. № 731-р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/731-2008-р> (дата звернення: 17.12.2018).

50. Про затвердження Порядку використання у 2008 році коштів, передбачених у державному бюджеті для фінансової підтримки Спортивного комітету: Постанова Кабінету Міністрів України від 28.05.2008 р. №503. URL: <http://dsmsu.gov.ua/index/ua/material/1450> (дата звернення: 20.12.2018).

51. Про затвердження Положення про дитячу-юнацьку спортивну школу: Постанова Кабінету Міністрів України від 05.11.2008 р. №993 URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/993-2008-п> (дата звернення: 12.10.2018).

52. Про затвердження Порядку та умов надання в 2015 році субвенції з державного бюджету місцевим бюджетам на часткове фінансування дитячо-юнацьких спортивних шкіл, які до 2015 року отримували підтримку з Фонду соціального страхування з тимчасової втрати працездатності : Постанова Кабінету Міністрів України від 31.03. 2015 р. № 254. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/254-2015-п> (дата звернення: 25.12.2018).

53. Про Національну стратегію з оздоровчої рухової активності в Україні на період до 2025 року “Рухова активність – здоровий спосіб життя – здорова нація”: Указ Президента України від 09.02.2016 р. № 42/2016. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/42/2016> (дата звернення: 25.12.2018).

54. Обозна О. М. Розвиток фізичної культури і спорту як важливий напрям державної політики України щодо забезпечення здоров'я громадян. Державне управління: теорія та практика. 2014. № 2. С. 39-44.

55. Про затвердження Державної цільової соціальної програми розвитку фізичної культури і спорту на період до 2020 року: Постанова

Кабінету Міністрів України від 01.03.2017 р. № 115. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/115-2017-п> (дата звернення: 10.11.2018).

56. Селиванов В. М. Право і влада суверенної України: методологічні аспекти. К.: Видавничий Дім «Ін Юре», 2002.

57. Горин В. П. Зарубіжний досвід державного фінансового забезпечення виробництва культурних благ: висновки для України. Світ фінансів. 2009. Вип. 2 (19). С. 155-160.

58. Березовська І.А. Правові засади сучасного бюджетного права Євросоюзу. Українсько грецький міжнародний науковий юридичний журнал «Порівняльно правові дослідження». 2009. № 2. С. 62-67.

59. Право Европейского Союза / под ред. С. Ю. Кашкина. 3;е изд. М.: Юрайт, 2010. 1120 с.

60. Пустовіт Ю. І. Принципи бюджетного права України в умовах євроінтеграції. Дисертація канд. юрид. наук: 12.00.07 “Адміністративне право і процес; фінансове право; інформаційне право”. Нац. ун-т держ. податк. служби України. Ірпінь, 2015. 233 с.

61. Федорів О. І. Види бюджетних видатків ЄС: правові засади формування. Теорія і практика конституціоналізму: український та зарубіжний досвід: матеріали першої науково-практичної конференції, 30.04.2015 року, Львів / Національний університет "Львівська політехніка", навчально-науковий інститут права та психології, кафедра конституційного та міжнародного права. Львів, 2015. С. 139–143.

62. Роксоляк О. Б. Правове регулювання бюджетних правовідносин в Європейському Союзі. Порівняльно-аналітичне право. 2013. № 4. С. 333–335.

63. Council Regulation (EU, EURATOM) No 1311/2013 of 2 December 2013 laying down the multiannual financial framework for the years 2014-2020. URL: <http://eurlex.europa.eu/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=OJ:L:2013:347:0884:0891:EN:PDF>.

64. Дахно О.М., Гоголева К.С. Формування видатків державного бюджету: українські реалії та зарубіжний досвід. Тези 70-ої ювілейної наук. конф. професорів, викладачів, наук. працівників, аспірантів та студентів ун-ту (Полтава, 23 квіт. 18 трав. 2018 р.). Полтава : ПолтНТУ, 2018. Т. 3. С. 357–360.

65. Дубина Т.В. Дипломна робота Освітньо-кваліфікаційний рівень «спеціаліст» на тему: «Формування та виконання видатків державного бюджету». 2014. URL: <http://dspace.tneu.edu.ua/bitstream/316497/983/1/%D0%94%D1%83%D0%B1%D0%B8%D0%BD%D0%B0%20%D0%A2%D0%B5%D1%82%D1%8F%D0%BD%D0%B0%20%D0%92%D0%BE%D0%BB%D0%BE%D0%B4%D0%B8%D0%BC%D0%B8%D1%80%D1%96%D0%B2%D0%BD%D0%B0.pdf>

66. Ілляшенко С. М. Інвестиційна політика держави як інструмент економічного розвитку країни. Сталій розвиток економіки. 2013. № 2. С. 207-210.

67. Боярко І., Дехтяр Н., Дейнека О. Аналіз бюджетної політики країн ЄС та України у сфері формування та використання державних видатків. Вісник Національного банку України. 2013. № 9. С. 17-21

68. Муравьева З. А. Финансово-кредитные системы зарубежных стран.: Учеб.- метод. комплекс. 2-е изд., доработанное. Мн.: Изд-во МИУ, 2006. 308 с. 2006

69. Фінанси зарубіжних країн: навчальний посібник / за ред. О. П. Кириленко. Тернопіль: Економічна думка, 2013. 287 с.

70. Юрій С.І., Федосов В.М. Фінанси: Підручник / За ред. С.І. Юрія, В.М. Федосова. К.: Знання, Ф59 2008. 611с.

71. Вавренюк С. А. Закордонний досвід державного управління розвитком фізичної культури і спорту. Теорія та практика державного управління. 2014. Вип. 4. С. 383-389.

72. Кононович В. Г. Нормативно-правові засади державного управління у сфері фізичної культури і спорту на прикладі європейських країн. Державне будівництво. 2013. № 1. URL: <http://www.kbuara.kharkov.ua/e-book/db/2013-1/index.html>.

73. Codes Sportifs// Fédération Française de Boxe. URL: <http://ffboxe.com/rubriques.php?id=61&groupe=242>.

74. О физической культуре и спорте : Закон Республики Беларусь от 4 января 2014 г. № 125-З принят Палатой представителей 5 декабря 2013 года Одобрен Советом Республики 19 декабря 2013 года.

75. Про затвердження Національної доктрини розвитку фізичної культури і спорту : Указ Президента України від 28 вересня 2004 року № 1148/2004. URL: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/1148/2004/print> (дата звернення: 15.01.2019).

76. История Latvijas Loto. URL: <https://www.latloto.lv/ru/par-latvijas-loto/vesture>.

77. О лотерейной деятельности на территории Республики Беларусь: Указ Президента Республики Беларусь от 4 мая 2007 г. № 209 URL: <http://www.busel.org/texts/cat3kz/id5wwzyuq.htm>.

78. Petry K., Steinbach D., Tokarski W. Sport systems in the countries of the European Union: similarities and differences. European Journal for Sport and Society. 2004. Vol.1. №1. P.15-21.

79. Що таке гранти і якими вони бувають. URL: <http://zomc.org.ua/granti-programi-stazhuvannya/yak-otrimati-grant/item/1072-shcho-take-hranty-i-iakymy-vony-buvaiut>.

80. Міжнародний Олімпійський Комітет оголосив конкурс для розвитку спорту та активного суспільства. URL: <https://orada.if.ua/%D0%BC%D1%96%D0%B6%D0%BD%D0%B0%D1%80%D0%BE%D0%B4%D0%BD%D0%B8%D0%B9-%D0%BE%D0%BB%D1%96%D0%BC%D0%BF%D1%96%D0%B9%D1%81%>

D1%8C%D0%BA%D0%B8%D0%B9-

%D0%BA%D0%BE%D0%BC%D1%96%D1%82%D0%B5%D1%82-

%D0%BE%D0%B3/

81. Бюджетна система: підруч. / за ред. С. І. Юрія, В. Г. Дем'янишина, О. П. Кириленко. Тернопіль: ТНЕУ, 2013. 624 с.

82. Гадайчук Д. Л. Стан фінансового забезпечення сфери фізичної культури і спорту України та шляхи його вдосконалення. Теорія і методика фізичного виховання і спорту. К. : Олімпійська література. № 1. С. 86–88.

83. Трубіна М. В. Особливості правового регулювання фінансування фізичної культури і спорту в Україні. Фінансове право. 2011. № 2 (16). С. 31–34.

84. Голуб А. Шкільні проблеми для дорослих. Олімпійська арена. 2006. № 8. С. 20–21.

85. Нікітенко С. В. Специфіка здійснення заходів із фінансування фізичної культури та спорту в Україні в умовах кризи. Теорія та практика державного управління. 2016. № 2(53). С. 96 – 100.

86. Алешин Е. В. Государственное финансирование спорта. URL: www.nbuv.gov.ua/portal/Soc_Gum/PPMB/texts/2008-06/08aevsis.pdf.

87. Гасюк І. Л. Теоретичне обґрунтування принципів оптимізації державного управління розвитком фізичної культури і спорту. Університетські наукові записки : часоп. Хмельниц. ун-ту упр. та права. Хмельницький : Вид-во ХУУП, 2010. № 4 (36). С. 276–281.

88. Нахаев Е. М. Организация и экономика физической культуры и спорта : курс лекц. Витебск : ВГУ им. П. М. Машерова, 2014. 49 с.

89. Гасюк І. Л. Механізми фінансування галузі “Фізична культура і спорт”. Теорія та практика державного управління : зб. наук. пр. Х. : Вид-во ХарРІ НАДУ “Магістр”, 2010. Вип. 4 (31). С. 264–270.

90. Про схвалення Концепції Державної цільової соціальної програми розвитку фізичної культури і спорту на період до 2020 року : затв.

Розпорядженням Кабінету Міністрів України від 09.12.2015 р. № 1320-р.
URL: <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/1320-2015-%D1%80>.

91. Про затвердження плану заходів на 2018 - 2020 роки щодо реалізації в області Державної цільової соціальної програми розвитку фізичної культури і спорту на період до 2020 року : затв. Розпорядженням Тернопільської обласної державної адміністрації від 28.11.2017 р. № 766-од.
URL: <http://document.ua/pro-zatverdzhennja-planu-zahodiv-na-2018-2020-roki-shodo-rea-doc332224.html>.

92. Нестерова А. В. Фінансове та матеріально-технічне забезпечення розвитку дитячо-юнацького спорту в Україні. URL: http://www.nbu.gov.ua/portal/Soc_Gum/PPMB/texts/2009_7/09navysu.pdf.

93. Прутська О.О., Литвак А.І. Фінансово-економічна діяльність у сфері фізичної культури та спорту України. URL: <http://intkonf.org/den-prutska-oo-litvak-ai-finansovo-ekonomichna-diyalnist-u-sferi-fizichnoyi-kulturi-ta-sportu-ukrayini>.

94. Громадський бюджет. URL: <https://lvivrada.gov.ua/gromadska-uchast/gromadskyi-budget>.

95. Офіційний сайт Державної казначейської служби України URL: <http://www.treasury.gov.ua> (дата звернення: 25.01.2019).

96. Міністерство молоді та спорту України: розподіл видатків держбюджету на 2015 рік URL: <http://dsmsu.gov.ua/index/ua/material/16124>.

97. Міністерство молоді та спорту України: розподіл видатків держбюджету на 2016 рік URL: <http://217.27.159.201/index/ua/material/21480>.

98. Міністерство молоді та спорту України: розподіл видатків держбюджету на 2017 рік URL: <http://217.27.159.201/index/en/material/29163>.

99. Про професійні спілки, їх права і гарантії діяльності: Закон України від 15 вересня 1999 року № 1045-XIV. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1045-14> (дата звернення: 12.12.2018).

100. Про впорядкування умов оплати праці працівників бюджетних установ, закладів та організацій галузі фізичної культури і спорту: Наказ Міністерства України у справах молоді та спорту від 23 вересня 2005 року № 2097. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z1236-05> (дата звернення: 10.09.2018).

101. Про затвердження переліку платних послуг, які можуть надаватися закладами фізичної культури і спорту, що утримуються за рахунок бюджетних коштів : постанова Кабінету Міністрів України від 14 квітня 2009 року № 356. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/356-2009-п> (дата звернення: 10.10.2018).

102. Фінансове право: підручник / Алісов Є. О., Воронова Л. К., Кадькаленко С. Т. та ін.; керівник авт. колективу і відп. ред. Л. К. Воронова. Х.: Фірма «Консум», 1998. 496 с.

103. Фінансове право: підручник / М. П. Кучерявенко, О. О. Дмитрик, О. А. Лукашев та ін. ; за ред. М. П. Кучерявенка. Харків : Право, 2016. 440 с.

104. Монаєнко А. О. Правові основи фінансування видатків на освіту та науку. Монографія. Львів: «Червона Калина», 2009. 251 с.

105. Василик О. Д. Бюджетна система України / О. Д. Василик, К. В. Павлюк. Київ : Центр навч. л-ри, 2004. – 544 с.

106. Орлюк О. П. Фінансове право: навч. посібник. К.: Юрін-ком Інтер, 2003. 527 с.

107. Про внесення змін до Бюджетного кодексу України щодо реформи міжбюджетних відносин: Закон України від 28.12.2014 №79-VIII. URL: <http://zakon5.rada.gov.ua/laws/show/79-19/page> (дата звернення: 29.12.2018).

108. Санюк Ю.В., Санюк В.І. Правові аспекти фінансування фізичної культури та спорту. Молодіжний науковий вісник. 2009. <http://visnyksnu.com.ua/wp-content/uploads/2015/06/Sanyuk-YU.-V.-Sanyuk-V.-I.-Pravovi-aspekty-finansuvannya-fizychnoyi-kultury-ta-sportu.pdf>.

109. Воронова Л. К. Фінансове право України: підручник. Київ: Прецедент: Моя книга, 2006. 448 с.

110. Фінансове право: підручник / О. П. Орлюк. Київ: Юрінком Інтер, 2004. 325 с.

111. Про затвердження Положення про Міністерство молоді та спорту України: постанова Кабінету Міністрів України від 2 липня 2014 р. № 220. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/220-2014-п> (дата звернення: 21.08.2018).

112. Про затвердження Порядку використання коштів, передбачених у державному бюджеті для фінансової підтримки громадських організацій фізкультурно-спортивного спрямування: постанова Кабінету Міністрів України від 23 березня 2011 р. № 294. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/294-2011-п> (дата звернення: 18.09.2018).

113. Про затвердження Порядку використання коштів, передбачених у державному бюджеті для розвитку фізичної культури, спорту вищих досягнень та резервного спорту: Постанова Кабінету Міністрів України від 29.02.2012 р. № 152. URL: <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/152-2012-п> (дата звернення: 18.09.2018).

114. Вербовий Є.М., Головійчук О.В. Розвиток фізичної культури і спорту в сучасних умовах. 2009. URL: http://www.rusnauka.com/17_APSN_2009/Sport/48353.doc.htm.

115. Рудя Я. В. Розвиток сфери фізичної культури та спорту в ринкових умовах. Науковий вісник Національної академії внутрішніх справ. 2013. № 2. С. 83–88. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/Nvknuvs_2013_2_14.

116. Про впорядкування умов оплати праці працівників бюджетних установ, закладів та організацій галузі фізичної культури і спорту. Перелік від 23.09.2005 №2097: наказ Міністерства України у справах молоді та спорту від 23.09.2005 № 2097. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z1236-05> (дата звернення: 20.09.2018).

117. Про затвердження норм витрат на проведення спортивних заходів державного та міжнародного рівня : Постанова Кабінету Міністрів України від 18.09.2013 р. № 689. URL: <http://zakon5.rada.gov.ua/laws/show/689-2013-%D0%BF> (дата звернення: 20.09.2018).

118. Про забезпечення сталого розвитку сфери фізичної культури і спорту в Україні в умовах децентралізації влади : постанова Верховної Ради України від 19.10.2016 р. № 1695-VIII. URL: <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/1695-19/print> (дата звернення: 20.09.2018).

119. Про затвердження норм витрат на проведення спортивних заходів місцевого рівня : Розпорядження Київської обласної державної адміністрації від 19.12.2014 р. № 21/823. URL: http://kyiv-oblosvita.gov.ua/osvitnya-diyalnist/index.php?catid=2&id=525&option=com_content&view=article.

120. Про затвердження порядку забезпечення лікарськими засобами та виробами медичного призначення спортсменів-учасників спортивних заходів місцевого рівня : Розпорядження голови Київської обласної державної адміністрації від 10.12.2014 р. № 425. URL: http://kyiv-oblosvita.gov.ua/osvitnya-diyalnist/index.php?catid=2&id=525&option=com_content&view=article.

121. Фінансування розвитку фізичної культури і спорту. URL: https://studopedia.com.ua/1_47471_finansuvannya-rozvitku-fizichnoi-kulturi-i-sportu.html.

122. Хартонюк Ю. Фінансування фізичної культури та спорту: правовий аспект. 2012. URL: <https://naub.oa.edu.ua/2012/finansuvannya-fizichnoji-kultury-ta-sportu-pravovuj-aspekt>.

123. Нікітенко С.В. Особливості фінансування фізичної культури та спорту в Україні. Держава та регіони, 2016. №1 (53). С.103-106.

124. Журило О. М. Напрямки розвитку позабюджетного фінансування фізичної культури і спорту. Экономический вестник университета. Сборник научных трудов ученых и аспирантов URL:

<https://cyberleninka.ru/article/n/napryamki-rozvitku-pozabyudzhethnogo-finansuvannya-fizichnoyi-kulturi-i-sportu-v-ukrayini>.

125. Степанюк С.І., Гречанюк О.О., Маляренко І.В. Методичний посібник для вивчення дисципліни “Історія фізичної культури” за блочно-модульною системою: Для студентів денної та заочної форми навчання факультету фізичного виховання та спорту. Херсон: Видавництво ХДУ, 2006. 236 с.

126. Фінансування фізичної культури і спорту. URL: https://life-prog.ru/ukr/1_9973_finansuvannya-fizichnoi-kulturi-i-sportu.html.

127. Омецінська М. В. Сучасний стан благодійності та меценатства в Україні: проблеми та перспективи розвитку. Вісник Державної академії керівних кадрів культури і мистецтва: щоквартальний наук. журнал. 2010. № 3. С. 164-168.

128. Матяж С. В. Концептуальні підходи до поняття державного регулювання меценатства в історичному і сучасному аспектах. Актуальні проблеми державного управління: збірник наукових праць Одеського регіонального інституту державного управління. Одеса : ОРІДУ НАДУ, 2009. Вип. 1 (37). С. 24-27.

129. Репкіна Ю.М. Адміністративно-правові основи регулювання фізичної культури і спорту: автореф. дис. ... канд. юрид. наук : 12.00.07 “Адміністративне право і процес; фінансове право; інформаційне право”. Нац. ун-т біоресурсів і природокористування України. К., 2010. 19 с.

130. Административное право Украины : учебник / под общ. ред. д-ра юрид. наук, акад., засл. юриста Украины С. В. Кивалова. Харьков : Одиссей, 2005. 880 с.

131. Лищук В. В. Основы права. Московская финансово-промышленная академия. М., 2004. 370 с.

132. Тихомиров Ю. А. Юридическая коллизия: Независимое издательство “Манускрипт”, 1994. 230 с.

133. Чорна В.Г. Адміністративно-правове регулювання позашкільної освіти України : дис. на здоб. наук. ступ. канд.. юрид. наук зі спец. 12.00.07 “Адміністративне право і процес; фінансове право; інформаційне право”. К.: Нац. акад. внутр. справ, 2011. 250 с.

134. Скакун О. Ф. Теорія держави і права : підруч. / пер. з рос. Х. : Консум, 2001. 656 с.

135. Модельный закон о паралимпийском спорте : Постановление № 31-13 от 25 ноября 2008 г. URL: http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/997_k62.

136. Податковий кодекс України : Закон України від 2 грудня 2010 року № 2755-VI // Відомості Верховної Ради України, 2011. № 13-14, № 15-16, № 17. Ст.11.

137. Про підтримку олімпійського, паралимпійського руху та спорту вищих досягнень в Україні : Закон України від 14 вересня 2000 року № 1954-III // Відомості Верховної Ради України, 2000. № 43. Ст.370.

138. Про розвиток та підтримку паралимпійського руху в Україні : затв. Указом Президента України від 8 листопада 2001 року № 1059/2001. URL: <http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1059/2001>.

139. Про підготовку та участь спортсменів України у XXVI Олімпійських та III Паралимпійських іграх : затв. Указом Президента України від 7 жовтня 1995 року № 919/95. URL: <http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/919/95>.

140. Про заходи щодо фізкультурно-спортивної реабілітації інвалідів та підтримки паралимпійського і дефлімпійського руху в Україні : затв. Указом Президента України від 6 квітня 2006 року № 290. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/290/2006>.

141. Про затвердження Положення про державні стипендії чемпіонам і призерам Олімпійських, Паралимпійських та Дефлімпійських ігор : затв. Указом Президента України 10 вересня 2011 року № 907/2011. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/907/2011>.

142. Про створення умов для подальшого розвитку паралімпійського і дефлімпійського руху в Україні : Указ Президента України від 30 березня 2018 року № 93/2018. URL: <http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/93/2018>.

143. Про підготовку та участь спортсменів України в Олімпійських, Паралімпійських і Дефлімпійських іграх, Всесвітніх іграх з неолімпійських видів спорту, Всесвітніх іграх з єдиноборств, Всесвітніх Універсіадах, чемпіонатах світу та Європи : затв. Указом Президента України від 19 липня 2005 року № 1113/2005. URL: <http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1113/2005>.

144. Деякі питання підготовки та проведення в Україні фінального турніру чемпіонату Європи 2015 року з баскетболу, здобуття права на проведення у 2022 році зимових Олімпійських та Паралімпійських ігор в Україні : затв. Указом Президента України від 17 січня 2014 року № 12/2014. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/rada/show/12/2014>.

145. Про заходи щодо фізкультурно-спортивної реабілітації інвалідів та підтримки паралімпійського і дефлімпійського руху в Україні : затв. Указом Президента України від 6 квітня 2006 року № 290/2006. URL: <http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/290/2006>.

146. Про заходи зі створення умов для проведення в 2022 році зимових Олімпійських та Паралімпійських ігор в Україні : затв. Указом Президента України від 5 червня 2013 року № 315/2013. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/315/2013>.

147. Про заходи щодо фізкультурно-спортивної реабілітації інвалідів та підтримки паралімпійського і дефлімпійського руху в Україні : затв. Указом Президента України від 6 квітня 2006 року № 290/2006. URL: <http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/290/2006>.

148. Про призначення стипендії Кабінету Міністрів України видатним тренерам, що забезпечують підготовку спортсменів до участі в Олімпійських та Паралімпійських іграх : затв. Указом Президента України від 23 лютого 2012 року № 141/2012. URL: <http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/141/2012>.

149. Про державні стипендії чемпіонам і призерам Олімпійських, Паралімпійських та Дефлімпійських ігор : затв. Указом Президента України від 10.09.2011 р. № 907/2011. URL: <http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/907/2011>.

150. Про призначення державних стипендій призерам Паралімпійських ігор: затв. Указом Президента України від 2 березня 2011 року № 248/2011. URL: <http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/248/2011>.

151 Про призначення державних стипендій чемпіонам Паралімпійських ігор : затв. Розпорядженням Президента України від 26 грудня 2008 року № 363/2008-рп. URL: <http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/363/2008-%D1%80%D0%BF>.

152. Деякі питання заохочення спортсменів з видів спорту осіб з інвалідністю України – чемпіонів, призерів Паралімпійських і Дефлімпійських ігор та їх тренерів і внесення змін до постанови Кабінету Міністрів України від 6 серпня 2008 р. № 704 : затв. Постановою Кабінету Міністрів України від 8 червня 2016 р. № 367. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/367-2016-п>.

153. Про затвердження переліків закладів фізичної культури і спорту всеукраїнського рівня, які фінансуються з державного бюджету, баз олімпійської, паралімпійської і дефлімпійської підготовки та всеукраїнських громадських організацій фізкультурно-спортивного спрямування, які отримують фінансову підтримку з державного бюджету : затв. Постановою Кабінету Міністрів України від 29 липня 2015 р. № 596. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/596-2015-п>.

154. Про затвердження Порядку надання закладу фізичної культури і спорту статусу бази олімпійської, паралімпійської та дефлімпійської підготовки і переліку закладів, яким надано такий статус : затв. Постановою Кабінету Міністрів України від 18 січня 2006 р. № 30. URL: <http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/30-2006-%D0%BF>.

155. Про затвердження Порядку використання коштів, передбачених у державному бюджеті для фінансової підтримки паралімпійського руху в Україні: затв. Постановою Кабінету Міністрів України від 28 лютого 2011 р. № 199. URL: <http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/199-2011-%D0%BF>.

156. Про затвердження Порядку використання коштів, передбачених у державному бюджеті для підготовки та участі національних збірних команд у Паралімпійських і Дефлімпійських іграх : затв. Постановою Кабінету Міністрів України від 23 лютого 2011 р. № 132. URL: <http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/132-2011-%D0%BF>.

157. Про заснування стипендії Кабінету Міністрів України для видатних тренерів, які забезпечують підготовку спортсменів до участі в Олімпійських та Паралімпійських іграх : затв. Постановою Кабінету Міністрів України від 14 грудня 2011 р. № 1286. URL: <http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1286-2011-%D0%BF>.

158. Про призначення стипендії Кабінету Міністрів України видатним тренерам, що забезпечують підготовку спортсменів до участі в Олімпійських та Паралімпійських іграх : затв. Розпорядженням Кабінету Міністрів України від 31 травня 2012 р. № 320-р. URL: <http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/320-2012-%D1%80>.

159. Про затвердження складу національних збірних команд України з видів спорту осіб з інвалідністю на 2018 рік : наказ Міністерства молоді та спорту України від 02.01.2018 № 13. URL: <http://dsmsu.gov.ua/index/ua/material/35157>.

160. Про затвердження складу національних збірних команд України із зимових видів спорту осіб з інвалідністю на 2018 – 2019 рр. : наказ Міністерства молоді та спорту України від 31.05.2018 № 2507. URL: <http://dsmsu.gov.ua/index/ua/material/38168>.

161. Про затвердження складу спортсменів-кандидатів на участь у XVI літніх Паралімпійських іграх 2020 року у м. Токіо (Японія): наказ

Міністерства молоді та спорту України від 27.02.2018 № 895. URL: <http://dsmsu.gov.ua/index/ua/material/36153>.

162. Про проект програми щодо запровадження обласних стипендій у сфері фізичної культури і спорту на 2017 – 2020 роки : затв. Розпорядженням Херсонської обласної державної адміністрації від 27 березня 2017 року №192. URL: <http://khoda.gov.ua/image/catalog/files/192.pdf>.

163. Публічний звіт голови обласної державної адміністрації за 2016 рік. URL: [http://khoda.gov.ua/image/catalog/files/%20ЗВІТ%20за%202016%20рік%20\(2\)\(1\).pdf](http://khoda.gov.ua/image/catalog/files/%20ЗВІТ%20за%202016%20рік%20(2)(1).pdf).

164. Про Стратегію сталого розвитку "Україна - 2020" : затв. Указом Президента України від 12 січня 2015 року № 5/2015. URL: <http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/5/2015>.

165. Про забезпечення сталого розвитку сфери фізичної культури і спорту в Україні в умовах децентралізації влади : затв. Постановою Верховної Ради України від 19 жовтня 2016 року № 1695-VIII // Відомості Верховної Ради України, 2016. № 47. Ст.804.

166. Іванов О. В. Оптимізація розподілу фінансових потоків у спортивній організації. Педагогіка, психологія та мед.-біол. пробл. фіз. виховання і спорту. 2003. № 18. С. 66–72.

167. Про затвердження Положення про порядок організації і проведення офіційних спортивних змагань і навчально-тренувальних зборів та порядок матеріального забезпечення їх учасників : затв. Наказом Міністерства молоді та спорту України від 09.02.2018 № 617. URL: <http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0264-18>.

168. Офіційний сайт Міністерства молоді та спорту України URL: <http://dsmsu.gov.ua>.

ДОДАТКИ

Додаток А

Перелік ДЮСШ інвалідів станом на 2018 рік

Область	Адреса, № телефону, ПІБ директора	Види спорту, що діють у ДЮСШ
Дитячо-юнацька спортивна школа інвалідів КЗ «Вінницький регіональний центр з фізичної культури і спорту інвалідів «Інваспорт»	21020, м. Вінниця, вул. Оводова, 105, тел. (0432) 53-16-67 Директор – Вольський Валерій Петрович	бадмінтон, боротьба греко-римська, дзюдо легка атлетика, пауерліфтинг
Волинська обласна дитячо-юнацька спортивна школа інвалідів	47007, м. Луцьк, вул. Привокзальна, 13-а, тел. (033) 77-05-90 Директор – Рожок Оксана Андріївна	легка атлетика, лижні перегони, пауерліфтинг, плавання, теніс настільний, футбол, дзюдо, стрільба кульова
Комунальний позашкільний заклад освіти «Дніпропетровська обласна спеціалізована дитячо-юнацька спортивна школа для дітей-інвалідів» Дніпропетровської обласної ради»	49006, м. Дніпро, вул. Канатна, 16 тел. (056) 36-02-56 Директор – Хриченко В'ячеслав Володимирович	баскетбол, легка атлетика, плавання
Комунальний заклад «Донецька обласна дитячо-юнацька спортивна школа для інвалідів»	84511, Донецька обл. м. Бахмут, вул. Садова, 137 тел. (0627) 44-00-73 Директор – Оніщенко Юрій Володимирович	баскетбол, голбол, легка атлетика, пауерліфтинг, плавання, теніс настільний
Житомирська обласна дитячо-юнацька спортивна школа інвалідів Житомирської обласної ради	10030, м. Житомир, майдан ім. С. П. Корольова, 3/14, кім.307 тел. (0412) 42-12-34 Директор – Патржанська Тетяна Романівна	армспорт, волейбол, голбол, легка атлетика, плавання, пауерліфтинг, футбол, шахи
Закарпатська обласна дитячо-юнацька спортивна школа інвалідів ОДЮСШ м.Ужгород	69095, м. Ужгород, вул. Заньковецької, 5, к. 11 тел. (0312) 67-17-83 Директор – Алтуніна Тетяна Євгенівна	волейбол, легка атлетика, настільний теніс, спортивне орієнтування, футбол
Дитячо-юнацька спортивна школа інвалідів Запорізького регіонального центру з фізичної культури і спорту інвалідів «Інваспорт»	69095 м. Запоріжжя, вул.Держинського, 97а. тел. (061) 707-23-97 Директор – Перепльотчиков Дмитро Олександрович	баскетбол, пауерліфтинг, плавання, теніс настільний, легка атлетика, стрільба кульова, фехтування на візках, футбол

Івано-Франківська обласна дитячо-юнацька спортивна школа інвалідів	76005, м. Івано-Франківськ, вул. В. Чорновола, 128 тел. (03422) 74-04-19 Директор – Кривоніс Михайло Ярославович	боротьба вільна, легка атлетика, лижні перег., плавання, спортивне орієнтування, н/теніс, голбол, дзюдо
Дитячо-юнацька спортивна школа інвалідів Київського регіонального центру з фізичної культури і спорту інвалідів «Інваспорт»	02125, м. Київ, вул. Старосільська, 2, ВПТУ № 25. тел. (044) 512-24-52 Директор – Каурайнен Олександр Іванович	бадмінтон, боротьба греко-римська, бочча, шахи волейбол, керлінг, легка атлетика, лижні перегони, настільний теніс, плавання, паратриатлон, стрільба кульова, танці на візках, футбол, фехтування
Комунальний заклад Кіровоградська реабілітаційна дитячо-юнацька спортивна школа інвалідів «Інваспорт»	25006, м.Кропивницький, вул.В.Перспективна, 55 тел. (0522) 36-15-49 Директор – Фандо Денис Олегович	боротьба гр./рим., баскетбол, волейбол, голбол, легка атлетика, теніс н., пауерліфтинг, плавання, тхеквондо, шахи
Комунальний заклад «Луганська обласна дитячо-юнацька спортивна школа для інвалідів»	92905, Луганська обл, м.Кремінна, вул. Дражевського, 17а, Директор – Рибальченко Станіслав Альбертович	легка атлетика, плавання, пауерліфтинг, футбол
Львівська обласна комунальна дитячо-юнацька спортивна школа інвалідів «Галичина»	79010, м. Львів, вул. Харківська, 6 тел. (032) 233-03-00 Директор – Колосов Сергій Володимирович	голбол, легка атлетика, лижні перегони, теніс настільний, плавання, пауерліфтинг, фехтування, футбол, шахи
Миколаївська спеціалізована дитячо-юнацька школа паралімпійського резерву	54029, м. Миколаїв, вул. Кузнецька 88-а тел. (0512) 53-58-69 Директор – Черевко Алла Юріївна	боротьба вільна, боротьба греко-римська, легка атлетика, настільний теніс
Спеціалізована дитячо-юнацька спортивна школа паралімпійського резерву КЗ «Одеський регіональний центр з фізичної культури і спорту інвалідів «Інваспорт»	65078, м. Одеса, вул. Терешкової, 25а тел. (048) 765-31-50 Директор – Юшкіна Наталія Віталіївна	боротьба греко-римська, легка атлетика
Полтавська обласна дитячо-юнацька реабілітаційно-спортивна школа інвалідів	36014, м. Полтава, вул. Пушкіна, 115, к.31 тел. (0532) 56-25-40 Директор – Калайда Сергій Олексійович	Бочча, волейбол, голбол, легка атлетика, плавання, паратриатлон, пауерліфтинг
Комунальний заклад Рівненської обласної ради «Рівненська обласна дитячо-юнацька спортивна школа інвалідів»	33028, м. Рівне, вул. Поштова, 5 тел. (0362) 63-43-82 Директор – Левчик Сергій Сергійович	волейбол, дзюдо, легка атлетика, настільний теніс, пауерліфтинг, плавання, футбол

Комунальна установа «Регіональна дитячо-юнацька спортивна школа інвалідів Тернопільського регіонального центру з фізичної культури і спорту інвалідів «Інваспорт»	46003, м. Тернопіль, вул. За Рудкою, 14 тел. (0352) 52-82-18 Директор – Федорчак Віктор Йосипович.	боротьба вільна, волейбол, плавання, легка атлетика, лижні перегони, наст. теніс, футбол, дзюдо, шашки
Комунальний заклад «дитячо-юнацька спортивна школа інвалідів Харківської обласної ради»	61022, м. Харків, майдан Свободи, 5, Держпром, під'їзд 3, к.50. тел. (057) 705-27-41 Директор – Ганшина Тетяна Володимирівна	голбол, легка атлетика, плавання, спортивне орієнтування, футбол, шахи
Херсонська дитячо-юнацька спортивна школа для інвалідів	73000, м. Херсон, вул. Соборна, 34 тел. (0552) 22-60-85 Директор – Малащенко Руслан Анатолійович	баскетбол, боротьба вільна, бочка, легка атлетика, настільний теніс, плавання, футбол, фугзал, голбол, шахи, шашки, стрільба з луку
Хмельницька обласна дитячо-юнацька спортивна школа інвалідів Хмельницького регіонального центру з фізичної культури і спорту інвалідів «Інваспорт»	29013, м. Хмельницький, вул. Камянецька, 2 тел. (0382) 70-23-74 Директор – Бугрім Григорій Васильович	боротьба вільна, легка атлетика, плавання, настільний теніс, футбол, шахи
Комунальний заклад «обласна дитячо-юнацька спортивна школа для інвалідів» Черкаської обласної ради.	18003, м. Черкаси, вул. Пастерівська, 102 тел. (0472) 56-57-36 Директор – Коляденко Анатолій Леонідович	голбол, легка атлетика, настільний теніс, пауерліфтинг, плавання, стрільба кульова, футбол
Чернівецька обласна дитячо-юнацька спортивна школа інвалідів Чернівецького регіонального центру з фізичної культури і спорту інвалідів «Інваспорт»	58002, м. Чернівці, вул. Кафедральна 12/4 тел. (0372) 52-23-74 Директор – Михайлов Сергій Сафронівч	боротьба вільна, волейбол, голбол, легка атлетика, настільний теніс, пауерліфтинг, спортивне орієнтування, фугзал, шахи
Комунальний заклад «Чернігівська дитячо-юнацька спортивна школа інвалідів» Чернігівської обласної ради	14027, м. Чернігів, вул. Шевченка, 61 тел. (0462) 97-28-98 Директор – Питель Олександр Юрійович	легка атлетика, лижні перегони, настільний теніс, пауерліфтинг, плавання, стрільба кульова, футбол, шахи
Позашкільний навчальний заклад «Дитячо-юнацька спортивна школа для інвалідів з ігрових видів спорту «Метеор» м. Київ	01601, м. Київ, вул. Дегтярівська, 31-а Директор – Єсіпенко Юлія Олександрівна.	бадмінтон, баскетбол, волейбол, теніс настільний, футбол
Позашкільний навчальний заклад «Дитячо-юнацька спортивна школа для інвалідів «Шанс» м. Київ	01001, м. Київ, вул. Хрещатик, 12 Директор – Аврущенко Дмитро Володимирович	боротьба греко-римська, легка атлетика, плавання, лижні перегони, спортивне орієнтування, спортивні танці на візках, пауерліфтинг, шахи

Комплексна дитячо-юнацька спортивна інвалідів «Прометей»	03087, м. Київ, вул. Єрванська 9 Директор - Поляков Володимир Анатолійович	пляжний волейбол, футбол, настільний теніс, пауерліфтинг, легка атлетика
--	--	---

Додаток Б

АНКЕТУВАННЯ

(респондентами є громадяни України в загальній кількості 300 осіб)

Шановні учасники анкетування! Це опитування проводиться в межах дисертаційного дослідження «Правове регулювання видатків на фізичну культуру та спорт» метою якого є з'ясування питання необхідності розвитку фізичної культури та спорту в Україні. Анкета є анонімною та конфіденційною. Результати дослідження буде оброблено й подано в загальному виді. Просимо Вас бути відвертими й уважними при заповненні анкети.

Завчасно висловлюємо Вам подяку за участь і допомогу. Будь ласка, дайте відповіді на такі питання:

Номер з/п	Питання	Кількість осіб	Співвідношення, %
1.	Вкажіть Ваш вік:		
	а) до 20 років	100	33
	б) від 20 до 25 років	150	50
	в) від 25 до 35 років	35	12
	г) більше 35 років	15	5
2.	Чи займаєтеся Ви спортом професійно:		
	а) так	245	82
	б) ні	0	0
	в) займався (-лась) раніше	55	18
3.	Яким видом спорту Ви займаєтеся (-лися):		
	а) олімпійським	45	15
	б) неолімпійським	75	25
	в) спортом для осіб з інвалідністю	180	60
4.	Чи приймали Ви участь у міжнародних змаганнях:		
	а) так	225	75
	б) ні	75	25
5.	Чи достатня на Вашу думку фінансова підтримка з боку держави на участь в міжнародних змаганнях:		
	а) так	123	41
	б) ні	177	59
6.	У чому проявляється недостатність фінансування державою фізичної культури та спорту:		
	а) відсутність нової спортивної форми	75	25

	б) відсутність спортивного інвентарю	105	35
	в) відсутність засобів для переміщення осіб з особливими потребами	93	31
	г) важко відповісти	27	9
7.	Чи правильним є фінансування спорту осіб з інвалідністю з позабюджетних джерел:		
	а) так	51	17
	б) ні	249	83
8.	Чи отримували Ви винагороди за спортивні перемоги:		
	а) так	162	54
	б) ні	138	46
9.	Чи вчасно виплачуються винагороди спортсменам-паралімпійцям:		
	а) вчасно	36	12
	б) з невеликою затримкою	90	30
	в) з великою затримкою	174	58
10.	Чи влаштовує спортсменів виплата винагороди в якості цінного подарунка:		
	а) так	78	26
	б) ні	222	74
11.	Чи є затяжною процедура отримання кінцевої винагороди:		
	а) так	246	82
	б) ні	54	18

**Пропозиції структурного доповнення
Закону України “Про підтримку олімпійського, паролімпійського
руху та спорту вищих досягнень в Україні” розділом “Особливості
здійснення паролімпійського руху в Україні” (статтями 3-1 – 3-12):**

Стаття 3-1 Суб’єкти паролімпійського руху в Україні

Стаття 3-2 Права та обов’язки спортсменів-паролімпійців

Стаття 3-3 Права та обов’язки тренерів спортсменів-паролімпійців

Стаття 3-5 Правовий статус організацій, які забезпечують розвиток паролімпійського руху і спорту вищих досягнень в Україні

Стаття 3-6 Гарантії професійної діяльності спортсменів-паролімпійців

Стаття 3-7 Державна підтримка паролімпійського спорту в Україні

Стаття 3-8 Фінансування діяльності паролімпійського спорту в Україні

Стаття 3-9 Видатки з державного бюджету на розвиток паролімпійського спорту в Україні

Стаття 3-10 Видатки з місцевого бюджету на розвиток паролімпійського спорту в Україні

Стаття 3-11 Спонсорська підтримка паролімпійського спорту в Україні

Стаття 3-12 Напрями залучення інвестицій на підтримку паролімпійського спорту

СПИСОК ОПУБЛІКОВАНИХ ПРАЦЬ ЗА ТЕМОЮ ДИСЕРТАЦІЇ**Статті у наукових фахових виданнях України, включених до міжнародних наукометричних баз даних (IndexCopernicus)**

1. Солопенко В. В. Особливості правового регулювання видатків на паралімпійський спорт. *Прикарпатський юридичний вісник*. 2017. Вип. 6(21). С. 75–78.
2. Солопенко В. В. Основні засади правового забезпечення позабюджетного фінансування фізичної культури та спорту в Україні. *Науковий вісник публічного та приватного права*. 2018. Вип. 1 Т. 21. С. 74–78.
3. Солопенко В. В. Наукові та законодавчі аспекти правового регулювання видатків на фізичну культуру та спорт в Україні. *Науковий вісник Ужгородського національного університету*. Серія «Право». 2018. Вип. 48 Т. 2. С. 7–10.
4. Солопенко В. В. Порядок фінансування фізичної культури та спорту в Україні. *Держава та регіони*. 2018. Вип. 2 (60). С. 46–51.
5. Солопенко В. В. Видатки на розвиток фізичної культури та спорту з державного та місцевих бюджетів: правові аспекти. *Актуальні проблеми вітчизняної юриспруденції*. 2018. Вип. 3. С. 146–150.

Статті у зарубіжних наукових виданнях (Грузія)

6. Солдатенко О. В., Солопенко В. В. Расходы в бюджетном праве Украины. *Международный научный журнал «ПРОГРЕСС»*. 2017. №5–6. С. 39–44 (персональний внесок автора становить 60 %).

Тези наукових доповідей:

7. Солопенко В. В. Правові основи фінансування фізичної культури та спорту в Україні. *Проблеми теорії фінансового права в сучасний період*: матеріали III Всеукраїнського науково-практичного круглого столу, м. Київ, 4 грудня 2015 р. Запоріжжя: КПУ, 2015. С. 87–88.

8. Солопенко В. В. Видатки на фізичну культуру та спорт: поняття, особливості. *Теоретичний аналіз та наукові дослідження юридичної науки у XXI столітті*: Матеріали всеукраїнської науково-практичної конференції, м. Запоріжжя, 29-30 квітня 2016 р. Запоріжжя: Класичний приватний університет, 2016. С. 112–113.

9. Солдатенко О. В., Солопенко В. В. Розсуд у бюджетному праві. *Вороновські читання (Фінансове право: сучасний стан та перспективи)*: матеріали міжнар. наук.-практ. конф, м. Київ, 5 жовтня 2016 р. Київ: Асоціація фінансового права України, 2016. С. 226–229.

10. Солопенко В. В. Правове регулювання видатків на розвиток фізичної культури та спорту в Україні. *Проблеми теорії фінансового права в сучасний період*: матеріали IV Всеукраїнського науково-практичного круглого столу, м. Київ, 28 листопада 2016 р. Запоріжжя : КПУ, 2017. С. 87–88.

11. Солопенко В. В. Еволюція поняття «видатки бюджету» в науці та законодавстві України. *Традиції та новації юридичної науки: минуле, сучасність, майбутнє*: матеріали Міжнародної науково-практичної конференції, м. Одеса, 19 травня 2017 р. Одеса: Видавничий дім «Гельветика», 2017. С. 128–130.

Додаток Д

Довідка Державного вищого навчального закладу “Київський національний економічний університет імені Вадима Гетьмана” від 28 серпня 2018 р. №06/34-401 про впровадження результатів дисертаційного дослідження у навчальний процес

УКРАЇНА

**МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
Державний вищий навчальний заклад
«КИЇВСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ ЕКОНОМІЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
імені Вадима Гетьмана»**

03680, м.Київ, проспект Перемоги, 54/1. Тел. приймальної 456-50-55, факс (044) 226-25-73

28.08.2018 № 06/34-401

На № _____

ДОВІДКА

Видана Солопенко Валентині Василівні, аспіранту кафедри фінансового права Державного вищого навчального закладу «Київський національний економічний університет імені Вадима Гетьмана», про те, що результати її дисертаційного дослідження на тему «Правове регулювання видатків на фізичну культуру та спорт» використані співробітниками кафедри фінансового права при підготовці навчально-методичних матеріалів та викладанні дисциплін «Фінансове право», «Правове регулювання фінансової діяльності держави та бюджетних установ», «Фінансовий процес».

Використання результатів дисертаційного дослідження Солопенко Валентини Василівни у навчальному процесі дало змогу вдосконалити теоретико-методологічні основи викладання перелічених дисциплін і в кінцевому підсумку – підвищити якість підготовки фахівців за спеціальністю «Право» у ДВНЗ «Київський національний економічний університет імені Вадима Гетьмана».

Проректор з науково-педагогічної роботи, д.е.н., професор

А. М. Колот

Завідувач кафедри фінансового права, д.ю.н., професор

Е. С. Дмитренко

027791

Додаток Е

**Довідка Міністерства соціальної політики України від 27 вересня 2018 р.
№18720/0/2-18/29 про впровадження результатів дисертаційного
дослідження у правотворчу діяльність**

**МІНІСТЕРСТВО
СОЦІАЛЬНОЇ ПОЛІТИКИ УКРАЇНИ
(Мінсоцполітики)**

вул. Еспланадна, 8/10, м. Київ, 01601, тел.: (044) 226-24-45, факс: (044) 289-00-98 E-mail: info@mlsp.gov.ua,
Код ЄДРПОУ 37567866, реєстраційний рахунок 35213015078737 в ДКСУ м. Києва, МФО 820172

27.09.18 № 18720/0/2-18/29

На № _____ від _____

Довідка

про впровадження дисертаційного дослідження
на здобуття наукового ступеня кандидата юридичних наук
за спеціальністю 12.00.07 – адміністративне право і процес; фінансове право;
інформаційне право
Солопенко Валентини Василівни „Правове регулювання видатків на фізичну
культуру та спорт”

Результати дисертаційного дослідження аспіранта

Солопенко Валентини Василівни на тему „Правове регулювання видатків на фізичну культуру та спорт” у вигляді запропонованих автором узагальнених пропозицій мають необхідний теоретичний, методологічний рівень та практичну значимість та при можливості будуть використані працівниками Міністерства соціальної політики під час розробки нормативно-правових актів.

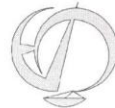
**Заступник директора Департаменту
у справах ветеранів, осіб з інвалідністю
та постраждалих внаслідок
Чорнобильської катастрофи –
начальник відділу**

М. Остриков

Додаток Є

**Довідка навчально-наукового інституту «Юридичний інститут
Державного вищого навчального закладу «Київський національний
економічний університет імені Вадима Гетьмана» від 28 грудня 2018 р.
№06/34-412 про впровадження результатів дисертаційного дослідження у
науково-дослідну роботу**

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ДЕРЖАВНИЙ ВИЩИЙ НАВЧАЛЬНИЙ ЗАКЛАД
«КИЇВСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ ЕКОНОМІЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
ІМЕНІ ВАДИМА ГЕТЬМАНА»

НАВЧАЛЬНО-НАУКОВИЙ ІНСТИТУТ
«ЮРИДИЧНИЙ ІНСТИТУТ ДВНЗ «КИЇВСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ ЕКОНОМІЧНИЙ
УНІВЕРСИТЕТ ІМЕНІ ВАДИМА ГЕТЬМАНА»

03057, м. Київ, вул. Юрія Ільєнка, 81. Тел.: директор – (044) 205-54-81 (тел), заступники директора – 483-54-90 (тел),
канцелярія – 459-61-19, інспектори – 489-09-54 (тел) Web: www.kneu.edu.ua, e-mail: ji_kneu@ukr.net

28.12.2018 № 06/34-412

ДОВІДКА

**про впровадження результатів дисертаційного дослідження у науково-
дослідну роботу навчально-наукового інституту «Юридичний інститут
Державного вищого навчального закладу «Київський національний
економічний університет імені Вадима Гетьмана»**

Видана Солопенко Валентині Василівні, асистенту кафедри теорії та історії права Державного вищого навчального закладу «Київський національний економічний університет імені Вадима Гетьмана», про те, що результати її дисертаційного дослідження на тему «Правове регулювання видатків на фізичну культуру та спорт» використані під час виконання плану науково-дослідної роботи «Угода про асоціацію України з ЄС як основа розвитку її національного законодавства» (номер державної реєстрації 0115U003418).

Використання результатів дисертаційного дослідження Солопенко Валентини Василівни у науково-дослідній роботі сприяло розвитку наукових досліджень адміністративного та фінансового права.

Заступник директора з наукової
роботи,
д.ю.н., професор

O. V. Кузьменко